

TAMPEREEN YLIOPISTO

Hanna Hirvonen

YLEISÖYDEN JÄLJILLÄ

Tutkimus yleisönä toimimisesta teoriassa ja nuorten parissa

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma
Maaliskuu 2014

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

HIRVONEN, HANNA: Yleisöyden jäljillä. Tutkimus yleisönä toimimisesta teoriassa ja nuorten parissa

Pro gradu -tutkielma, 84 s., 6 liites.

Maaliskuu 2014

Pro gradu -tutkielmassani jäljitän yleisöyttä. Taustalla on oivallus, että sitä ei ehkä enää olekaan olemassa. Internetin lukuisat tekemisen mahdollisuudet ovat nimittäin saattaneet nielaista yleisöyden; onhan meistä kaikista tullut sisällöntuottajia, jolloin ”pelkät” seuraajat ovat kadonneet. Haluan kuitenkin pohtia yleisöyttä tarkemmin, ensin teoreettisesti. Kysyn, mistä ja miten yleisönä toimimista voisi vielä löytää.

Työni empiirisessä osassa kohtaan nuoria leiriympäristössä. Rakennan heistä mieleiseni yleisön: luemme uutisia ja keskustelemme niistä. Asetelma herättää kysymyksen: onko yleisöyttä siis olemassa, mutta vain tutkimuksessa? Gradussani seurailen kuitenkin diskursiivisen realismin käsitystä todellisuudesta. Uskon, että todellisuus on olemassa ja siitä voidaan saada tietoa kielen avulla. Todellisuutta koskeva tieto on silti aina tulkintaa.

Varsinainen aineistontuottamismenetelmäni on ryhmäkeskustelu. Puheessaan nuoret hyppäävät herkästi verkkoon. Siellä he esimerkiksi seuraavat kavereidensa Facebook-päivityksiä eli toimivat niiden yleisönä sekä juttelevat tuntemattomien ihmisten kanssa. Käsitykseni yleisöydestä rakentuu hiljalleen uudelleen. Suurin osa nuorten yleisötoiminnasta on edelleen seuraamista, mutta samalla yleisöyteen lomittuu esimerkiksi omien sisältöjen tuottamista. Olennaista työssäni on pohtia konteksteja eli sitä, miten tutkimus itsessään vaikuttaa selvittämäänsä ilmiöön.

Asiasanat: yleisöys, kontekstit, vuorovaikutus, diskursiivinen realismi, ryhmäkeskustelu, uutiset, nuoret, mediankäyttö, sosiaalinen media.

Sisällys

1	Esipuhe	1
1.1.	Tutkimuksen tarina: nuorten uutissuhteesta monitahoiseen yleisöyteen	1
1.2.	Yleisöyden tutkimisen lähtökohtia: Millainen toimintamuoto?	3
1.3.	Työn rakenne	4
2	Käsitteellisiä otteita yleisöydestä.....	5
2.1.	Pietilä ja Ridell: Yleisöys on esitysten seuraamista.....	5
2.2.	Pari sanaa yleisöyteen lomittuvasta sisällöntuotannosta	7
2.3.	Heikkilä ym.: Yleisöys rakentuu verkostoissa.....	9
2.4.	Miten yleisönä toimimista kannattaa tutkia?	12
2.4.1.	Couldry: Käytäntöpohjainen tutkimus.....	12
2.4.2.	Medioidun keskuksen myytti osana yleisöyden tutkimista	14
3	Yleisöys on konteksteissa.....	15
3.1.	Blumer ja Lehtonen: Kontekstia on kaikki mahdollinen	15
3.2.	Kontekstina yksilö ja vuorovaikutus	17
3.3.	Kontekstina tilanteen institutionaalisuus	18
3.4	Kontekstina tutkija.....	20
3.5.	Kontekstina uutiset, muut kanssatekstit ja kulttuuriset resurssit	20
3.6.	Kontekstina nuorten mediaympäristö	22
3.7.	Kontekstina muiden puhe nuorten mediankäytöstä	25
4	Tutkimusotetta hahmottelemassa	27
4.1.	Diskursiivinen realismi: tieto on tulkintaa.....	28
4.2.	Schröder ja Alasuutari: Tutkija etsivänä.....	29
4.3.	Tutkimusasetelma.....	32
4.3.1.	Tutkimuksen ja leiripäivän yhteensovittaminen: mahdollisuudet ja haasteet.....	32
4.3.2.	Aineistontuottamismenetelmänä ryhmäkeskustelu	34
4.3.3.	Aineisto: keskustelut, piirustukset ja mediankäyttökyselyt.....	36
4.3.4.	Keskustelua aineiston analyysistä - ja kuinka sen itse teen	37
4.3.5	Teoreettisen keskustelun virittämät kysymykset aineistolleni.....	39
5	Otteita nuorten yleisötoiminnasta	40
5.1.	Kaksi tarinaa nuorten yleisöydestä	40
5.2.	Nuoret uutisten äärellä.....	41
5.2.1.	Uutisen tunnistaminen	41
5.2.2.	Luettujen uutisten kritiikki	44
5.2.3.	Muu uutisten kritiikki	46

5.2.4. Uutisen kiinnostavuus.....	48
5.2.5. Uutisvälineet.....	49
5.3. Visiittejä verkkoon	50
5.3.1. Kavereiden esitysten kriittinen yleisöys	50
5.3.2. Yleisöteen lomittuva sisältöjen kierrättäminen	53
5.3.3. Yleisöteen lomittuva sisältöjen tuottaminen.....	56
5.3.4. Vuorovaikutus ja yleisöiden rakentuminen	59
5.3.5. Yleisöhuomion kohteeksi joutuminen	61
5.4. Toisiinsa punoutuvat yleisöiden tarinat	62
6 Päätelmiä ja avoimia kysymyksiä.....	65
6.1. Ymmärryksen yleisöydestä protu-leirin jälkeen.....	65
6.2. Medioidun keskuksen myytti osana nuorten yleisöyttä.....	67
6.3. Siirtyykö yleisötoiminnan painopiste kaverikuulumisten ympärille?	68
6.4. Moninaiset yhteydet medioituun keskukseen.....	69
6.5. Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimuksen suuntia.....	72
Lähteet	75
Liitteet	79
LIITE 1: Mediankäyttökysely	79
LIITE 2: Tutkimuslupa	80
LIITE 3: Kysymysrunko.....	81
LIITE 4: Uutinen, Helsingin Sanomat 10.3.2012.....	83
LIITE 5: Uutinen, Helsingin Sanomat 1.6.2012.....	84

1 Esipuhe

1.1. Tutkimuksen tarina: nuorten uutissuhteesta monitahoiseen yleisöyteen.

Mä oon pikkusiskolle muka viisi jättelöä auki. Se linkkasi viisi kertaa, pisti mun profiilin, että jos mä en tykkää siitä viiden minuutin sisällä, niin mä oon sille velkaa jättelön. Mä olin serkulla sillä aikaa, enkä edes päässyt Facebookiin silloin. Sitten mun iskä oli vielä sen (siskon) puolella, kun se on pikkulapsi. Mä en ikinä voi voittaa sitä. Chuck Norris on ainut, joka voi voittaa naisen jossain ihmeen sanatappelussa.

Kommentti on poiminta kesällä 2012 nuorten kanssa käymästäni ryhmäkeskustelusta. Tässä puhuvan nuoren sisko odottaa veljeltään jatkuvaa huomiota sosiaalisen median sivustolla. Siskon huomionhakuisuutta ei pääse pakoon, vaikka menisi pois verkosta, serkun luo. Näin on käynyt, vaikka puhuja liittyi Facebookiin vain siksi, että voi kysyä läksyjä kaveriltaan.

Graduntekoni alkoi noin kaksi vuotta sitten. Tuolloin en tiennyt, että aineistoni vilisisi kommentteja, jotka paljastavat nuorten mediankäytöstä häkellyttäviä ja jopa hallitsemattomia piirteitä. Tiesin kuitenkin, että haluan tutkia nuorisoa. Kiinnostus kumpusi median ja tutkijoiden sekä muiden innokkuudesta määritellä näitä tietyn ikäisiä – ei enää lapsia mutta ei vielä aikuisiakaan – ihmisiä. Toisaalta heihin kohdistuu syvä huoli ja toisaalta valtavasti odotuksia. Halusinkin nyt antaa nuorten määritellä itse itseään, ohi kaikkien muiden puhetapojen. Päätin kohdata nuoria kasvotusten ja asettua yleisötutkimuksen kentälle.

Seuraava sysäys graduni ideoinnissa oli Seija Ridellin väitöskirja *Tolkullistamisen politiikkaa* (1998). Tutkimuksessa Ridell selvittää tapoja, joilla tv-uutisia vastaanotetaan suomalaisessa kontekstissa. Hän katsoi suomalaisista aikuisista koottujen haastatteluryhmien kanssa tv-uutislähetysiä ja halusi virittää nähdystä ja kuullusta esimerkiksi uutisten tekotapoihin liittyvää kriittistä keskustelua. Haastateltavat kuitenkin totesivat lähes yksimielisesti tv-uutisten olevan luotettavia, kuin ikkunoita maailmaan. Tämä sai minut pohtimaan nuorten suhtautumista uutisiin. Kritisoisivatko he?

Jaana Hujanen ja Sari Pietikäinen (2004) tutkivat nuorten uutissuhdetta vuosituhanen taitteessa¹. Heitä kiinnosti, käyttävätkö nuoret uutta teknologiaa päästäkseen vaikuttamaan uutismediaan. Nuorilta kysyttiin, miten he hyödyntävät verkon tarjoamia mahdollisuuksia esimerkiksi kommentoida uutisia tai lähettää juttuvinkkejä. Näiden kysymysten pariin innostivat pohdinnat siitä, edistääkö uusi teknologia journalismin keskusteleavuutta ja nuorten toimintaa osallistuvina kansalaisina.

Tutkimuksen tulokset eivät myötäilleet puhetta, jonka mukaan digitaalinen uutismedia olisi kuin luonnostaan vuorovaikutteinen ja muuttaisi oitis nuorten suhteen journalismiin – esimerkiksi niin, että vastaanottajat alkaisivat osallistua uutisten tekoon. Sen sijaan yksi tuloksista oli, että kaikista vuorovaikutusmahdollisuuksista verkossa nuoria innostivat eniten viihteelliset visat, kilpailut ja gallupit. Joka tapauksessa vuosituhanen vaihteen teinit olivat kiinnostuneita uutisista. Lähes kaikki haastatellut nuoret seurasivat uutismediaa säännöllisesti. (Hujanen & Pietikäinen 2004, 394–398.)

Pietikäinen (2001) raportoi², että uutiset toimittivat nuorille ennen kaikkea tiedonvälitystehtävää. Samalla mahdollisuus osallistua yleiseen keskusteluun motivoi nuoria uutisten seuraamiseen kaikkein vähiten. Nuoret eivät myöskään olleet kovin kriittisiä uutisia kohtaan. Pietikäisen mukaan näytti siltä, että nuorista oli kasvamassa aikuisväestön kaltainen uutisseuraajapolvi: keskustelua, kritiikkiä tai toisenlaista uutisointia koskevia vaatimuksia ei noussut esiin. (Pietikäinen 2001, 571–574, vrt. Ridell 1998.) Aloin pohtia tutkimuksen vaikutusta siihen, millaisena nuorten suhtautuminen uutisiin näyttäytyy. Pietikäisen ja Hujasen (2001; 2004) havainnot perustuivat kyselyihin sekä yksilöhaastatteluihin. Itse uskoin alusta saakka, että uutisten yleisönä nuoret myös keskustelisivat uutisista – tosin erilaisessa tutkimustilanteessa.

Ajatuksia ryhmän toiminnasta minulle antoi Herbert Blumer (1986), jonka kehittämä symbolisen vuorovaikutuksen tutkimussuunta korostaa jokaisen tilanteen ainutlaatuisuutta. Ihminen on *toimiva organismi*, jonka toiminta kulloisessakin tilanteessa perustuu hänen tekemiinsä tulkintoihin (Blumer 1986, 12–15). Sosiaalinen vuorovaikutus puolestaan on prosessi, joka rakentaa ihmisten käytöstä (emt, 8, 10). Blumerin innoittamana päätin selvittää nuorten suhdetta uutisiin ryhmäkeskusteluilla. Halusin tutkia, millaiseksi uutisten yleisyys rakentuu nuorten keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

Keskusteluja analysoidessani huomasin, että nuoret kertovat uutisten lukemisen lomassa paljon muutakin monitahoisesta mediankäytöstään; puheessaan he hyppivät luontevasti verkkoon. Tämän

¹ He olivat mukana Suomen Akatemian mediakulttuurin tutkimusohjelmaan kuuluvassa monitieteisessä hankkeessa ”Murrostuva mediakulttuuri: tekijän, tekstin ja nuorten kohtaamisia. Yksi osa hanketta on kyselytutkimus, johon vastasi 698 satunnaisotannalla valittua 13-, 15-, 17- ja 19-vuotiasta nuorta Keski-Suomesta. Kysely toteutettiin loppuvuodesta 1999.

² Artikkelin perustuu samaan laajaan kyselytutkimukseen, johon vastasi 698 satunnaisotannalla valittua, 13-, 15-, 17- ja 19-vuotiasta nuorta Keski-Suomesta.

takia pelkän uutissuhteen tutkiminen tuntui väärältä. Lisäksi mediaympäristö on muuttunut sitten Hujasen ja Pietikäisen pohdintojen. Vuosituhannen vaihteessa noin puolet nuorista kertoi, että heillä on kotonaan pääsy internetiin (Hujanen & Pietikäinen 2004, 390). Pitämiini keskusteluihin osallistuneista nuorista lähes jokaisella on taskussaan jatkuva pääsy verkkoon. Myös sosiaalisen median kehitys on ollut ripeää; esimerkiksi Facebookissa oleminen ja toimiminen ovat nykyisin lähes itsestäänselvyksiä (Couldry 2010, 14). Tässä kentässä uutisten ja perinteisen valtamedian seuraaminen näyttäytyy vain yhtenä osana nuorten yleisöyttä.

Lopulta graduni tavoitteeksi rakentuikin yleisöyden jäljittäminen nuorten uutissuhdetta kokonaisvaltaisemmin. Ensin pohdin yleisöyttä teoreettisesti ja uudistan ymmärrystäni yleisötoiminnasta aiemman tutkimuksen perusteella. Kysyn: mitä yleisöys nykyään on? Selvittääkseni asiaa konkreettisesti, vierailen Prometheus-leirillä ja tutkin, millaisena yleisöys näyttäytyy siellä nuorten kanssa käymissäni ryhmäkeskusteluissa. Tällöin kysymys kuuluu: missä ja miten nuoret toimivat yleisönä?

1.2. Yleisöyden tutkimisen lähtökohtia: Millainen toimintamuoto?

Työni keskeisin käsite on yleisöys. Alun perin ajattelin, että ihmiset toimivat yleisönä, kun he katsovat, lukevat ja kuuntelevat esimerkiksi erilaisia mediaesityksiä. Toisinaan toiminta on niin sanotusti passiivista: tuijottamista, lepäilyä ja oleilemista erilaisten sisältöjen läheisyydessä. Toisinaan yleisönä toimiminen on puolestaan niin sanotusti aktiivista: tulkitsevaa, keskustelevaa ja harkittua. Halusin selvittää, millaista nuorten yleisöys on leiriympäristössä, uutisten äärellä.

Yleisöyden käsite on kuitenkin kriisissä. Kun yhdet venyttävät yleisön verkkomaailmassa jopa sisällöntuottajiksi, toisten mielestä siellä ei edes ole yleisöjä (Pietilä ja Ridell, 2010, 478). Siitä, millaisesta toiminnasta voidaan puhua yleisöytenä, käydään siis monitahoista keskustelua. Ristiriitainen puhe juontuu siitä, että samat ihmiset voivat nykyään toimia yleisönä ja tuottaa sisältöjä. Nick Couldry (2010, 7) huomauttaa, että ”pelkät” kuluttajat tai seuraajat ovat käymässä harvinaisiksi samalla, kun erilaisten interaktiivisten hybridiviestijöiden määrä kasvaa. Yleinen näkemys on, että ainakin perinteiset, yhdeltä monille suuntautuvaan joukkoviestintään keskittyvät yleisötoimijat ovat katoamassa.

Median tutkimuksen historiassa yleisöillä tarkoitettiin kansalaisia, jotka olivat kiinnostuneita demokraattisista oikeuksistaan. Kulttuurikriitikot ovat sen sijaan ajatelleet yleisöjen olevan median manipuloitavissa olevia massoja, toisistaan erillään eläviä yksilöitä. Mediateollisuus on nähnyt

yleisöt mediasta riippuvaisina kuluttajina, jotka eivät ole viestinnässä tasa-arvoisessa asemassa. Vuorovaikutuksen mahdollistavan teknologian ja internetin ansiosta yleisöjä alettiin ajatella, median näkökulmasta, interaktiivisina kumppaneina. (Schröder ym. 2003, 25.)

Seija Ridell on herätellyt myös toisenlaista näkökulmaa yleisöyteen. Hän (1999, 29) muistuttaa, että tutkijat pohtivat jo 1980-luvun lopulla, tulisiko yleisö ymmärtää pelkästään tai ensisijaisesti diskursiiviseksi ilmiöksi vai onko yleisö olemassa myös aktuaalisesti, sitä teollisesti ja tutkimuksellisesti tietynlaisina esittävien kuvausten ulkopuolella. Ridellin (2006, 236) mielestä on tärkeää tutkia, millaista erilaisten ihmisryhmien *yleisönä oleminen* on, ja mitä ihmiset yleisötoimijoina tekevät. Usein tutkijat kuitenkin liukuvat puhumaan *yleisön olemisesta*, jolloin yleisö mieltyy virheellisesti yhtenäiseksi *olioksi* (emt.).

Graduaihetta valitessani en siis arvannut tipahtavani keskelle perimmäisiä keskusteluja, joissa kysellään: onko yleisöyttä enää olemassa? Ja jos onkin, millaisesta toiminnasta voidaan puhua yleisöytenä? Ristiriitainen keskustelu kuitenkin pakotti minut pohtimaan asiaa uudelleen. Haluan joka tapauksessa tutkia, mitä nuoret yleisötoimijoina tekevät (vrt. Ridell 2006).

1.3. Työn rakenne

Jatkan yleisöyden teoreettis-metodologisten näkökulmien tarkastelua graduni toisessa, kolmannessa ja vähän neljännessäkin osassa. Toisen osan alussa Veikko Pietilä ja Seija Ridell (2010) sanovat, että yleisönä toimimista määrittää esitysten seuraaminen. Toisaalta yleisöys lomittuu muihin toimintoihin. Heikki Heikkilä, Laura Ahva, Jaana Siljamäki ja Sanna Valtonen (2012) jatkavat, että ihmisten yleisötoiminta rakentuu heidän sosiaalisissa verkostoissaan. Toisen luvun päättää Nick Couldryn (2010; 2011) ehdotus siitä, miten yleisöyttä kannattaa nykyään tutkia. Hänen mielestään tärkeintä on kysyä yksinkertaisesti, miten ihmiset käyttävät mediaa.

Kolmannessa osassa pureudun konteksteihin. Herbert Blumerin (1986) mukaan vuorovaikutuksella on valtavasti merkitystä siinä, millaista yleisöys eri tilanteissa on. Mikko Lehtosen (1996) kirjoitukset konteksteista paljastavat, että lähes kaikki tilanteeseen linkittyvät asiat vaikuttavat (esimerkiksi tutkimuksessa tuotettuun) yleisöyteen.

Neljännän osan alussa Kim Schröder, Kirsten Drotner, Stephen Kline ja Catherine Murray (2003) suosittelevat tutkimusmenetelmien sekoittelua yleisötoiminnan hahmottamiseksi. **Johtopäätöksiä:** - luvut (osissa 2, 3 ja 4) ovat paikkoja, joissa kuvailen kulloisenkin tutkijan tai tutkijoiden vaikutusta

ymmärrykseeni yleisöydestä. Samalla pohdin esiin tulleiden näkökulmien merkitystä nuorten yleisöyden tutkimisessa.

Neljännessä osassa – ensin siis tutkimusotetta Schröderilta ja kumppaneilta (2003) opittuani – esittelen tutkimusasetelmani. Matkustan nuorten luo Prometheus-leirille sekä kerron ryhmäkeskustelusta aineistontuottamismenetelmänä. Kuvailen myös työtäni aineiston parissa.

Viidennessä osassa hahmottelen, millaisena nuorten yleisöys näyttäytyy ryhmäkeskusteluissa. Nuoret toimivat mielellään uutisten yleisönä mutta tekevät puheessaan jatkuvasti visiittejä myös verkkoon. Graduni viimeisessä eli kuudennessa osassa teen päätelmiä aineiston analyysistä. Samalla esitän kysymyksiä, joihin kannattaa puuttua jatkossa.

2 Käsitteellisiä otteita yleisöydestä

2.1. Pietilä ja Ridell: Yleisöys on esitysten seuraamista

Veikko Pietilän ja Seija Ridellin mielestä yleisön käsite on edelleen tarpeellinen verkkomedian ja joukkoviestinnän tutkimuksessa. Yleisöys on kuitenkin ymmärrettävä ”omaksi muista eroavaksi toimintamuodokseen, jonka mukaisessa roolissa vastaanottotilanteessa aletaan toimia”. (Pietilä & Ridell 2010, 480.) Artikkelissaan *Verkkomedia toimijuuden alustana – Yleisö, yhteisö, julkiso ja Youtube* (2010 [2008]) tutkijat kritisoivat puhetta ”yleisöstä sisällöntuottajina”.

Yleisönä toimiminen nimittäin eroaa *selvästi* muista toimintamuodoista, esimerkiksi sisältöjen tuottamisesta. Yleisöyden rakenteellisia ehtoja ovat seurattaviksi asettuvat tapahtumat tai esitykset, niiden seuraamisolot sekä mahdolliset välityskoneistot. Yleisöyttä toimintamuotona määrittää puolestaan esitysten seuraaminen. Jos yhtenä hetkenä yleisönä toiminut ihminen alkaa tuottaa sisältöä, hän siirtyy yleisöydelle ominaisesta toimintamuodosta toisenlaiseen – *tuottajuudelle* ominaiseen – toimintamuotoon. (Pietilä & Ridell 2010, 479–480.) Esimerkiksi tämän takia puhe yleisöstä sisällöntuottajina on tutkijoiden mielestä virheellistä.

Toisaalta tuo puhe korostaa perinteisen joukkoviestinnän mieliimme iskostamaa jakoa, jossa ihmiset ovat joko ammattituottajia tai yleisöä. Puhe yleisöstä sisällöntuottajina antaa nimittäin olettaa, että sisällöntuottajiksi astuneet ovat siirtyneet vain väliaikaisesti pois omalta paikaltaan tai

alkaneet toimia aiemmasta jyrkästi poikkeavaan tapaan - mutta heillä säilyy silti yleisöidentiteetti. Yleisöön kuuluvina he ovat tuottaessaan harrastelijoita. (Pietilä & Ridell 2010, 480.)

Vaikka yleisönä toimiminen siis eroaa muusta toiminnasta, se ”lomittuu” muihin toimintoihin, esimerkiksi sisältöjen tuottamiseen (Pietilä & Ridell 2010, 481). Havainnollistaakseen tätä, Pietilä ja Ridell rakentelevat malleja ihmisten toiminnasta Youtubessa, joka kuuluu sosiaalisiin verkkosivustoihin³. Jos Youtubessa vain vierailaan, toiminta edustaa yleisöyttä puhtaimmillaan. Kävijät voivat tietenkin keskustella sivustosta muiden kanssa, jolloin heidän yleisöytensä lomittuu vuorovaikutukseen. Tällainen yleisönä toimiminen muistuttaa perinteisten joukkoviestinten yleisönä toimimista. (Emt, 490.)

Leimaavin toimintamuoto Youtube-sivustolla on videoiden ja videokommenttien tuottaminen. Pietilä ja Ridell (2010) listaavat lukuisia syitä, miksi videoita ja videokommentteja tuotetaan. Osa ihmisistä haluaa arvostusta muilta. Toisille tärkeintä on itseilmaisu. Joillakin puolestaan on kiinnostusta vaikuttaa yleisiin asioihin. Videoiden ja videokommenttien tuottaminen voi myös ylläpitää tai laajentaa käyttäjän sosiaalisia verkostoja. Myös tuottaminen lomittuu Youtubessa eri tavoin, esimerkiksi tavoitteesta riippuen, yleisönä toimimisen kanssa. Mikäli käyttäjä haluaa vaikuttaa yleisiin asioihin, hän luultavasti seuraa muiden tuotantoa löytääkseen yhteisiä ilmaisuja ja keinoja, jotka vievät kohti tuota päämäärää. (Emt, 490–495.)

Samalla, kun Pietilä ja Ridell (2010) tekevät eroa yleisönä toimimisen ja muiden toimintojen välillä, heidän tekstinsä antaa ymmärtää, että yleisönä toimiminen on lähes välttämätöntä melkein minkä tahansa muun toiminnan kannalta. Tutkijat (emt, 481) sanovat esimerkiksi, että oman esityksen tuottaakseen, henkilöllä täytyy olla ainesta, josta sen voi tuottaa. Ainekset pohjautuvat ainakin epäsuorasti tapahtumiin tai esityksiin, joiden yleisönä henkilö on itse ollut. Toisaalta esimerkiksi vuorovaikutus verkossa, toisin sanoen keskustelun osapuolena oleminen, on tutkijoiden mukaan jatkuvaa siirtymistä yleisönä toimimisen eli puheenvuorojen seuraamisen, ja tuottajana toimimisen, eli puheenvuorojen esittämisen, välillä (emt, 483).

Pietilä ja Ridell (2010) puhuvat myös ihmisten erilaisista toiminnallisista projekteista. Toisinaan yleisöyden toimintaprojekti on ensisijainen verrattuna esimerkiksi yleisiin asioihin vaikuttamiseen, toisin sanoen julkisouden toimintaprojektiin. Tällöin muulla toiminnalla tavoitellaan mahdollisuutta toimia yleisönä itselle mieltäisällä tavalla. Tutkijat (emt, 485) jatkavat, että jos ihmiset esimerkiksi

³ Sosiaalisuutta olennaisimmin määrittäväksi seikaksi on tapana katsoa se, että sivusto tai media tarjoaa mahdollisuuden kanssakäymiseen tai että sisältö sivustolla tai mediassa on käyttäjien tuottamaa tai heidän jakamaansa (Pietilä & Ridell 2010, 487).

vastustavat joukolla tv-sarjan lakkauttamista, he toimivat julkisena, jotta saisivat pidettyä yleisönä toimimisen rakenteelliset ehdot ennallaan.

Johtopäätöksiä: Pietilä ja Ridell käyttävät esimerkkinä Youtube-sivustoa mutta heidän ajatuksensa koskevat mielestäni internetiä laajemmin. Ero verkkotoimintaan yleisesti on tosin se, että Youtuben leimallisin toimintamuoto on juuri tuottaminen. Sen sijaan esimerkiksi Facebook-ympäristössä ihmiset toimivat useammin yleisönä kuin tuottajina (ks. Ridell 2011, 227). Myös verkkotoiminnan kokonaisuudessa tyypillisintä on yleisönä toimiminen. José van Dijck [2009] on huomauttanut, että internetin käyttäjistä vain yksi prosentti tuottaa aktiivisesti sisältöä verkkoon, 10 osallistuu kommentoimalla silloin tällöin ja 89 prosenttia vain seuraa taustalla (ks. Couldry 2010, 5).

Ajatus yleisöydestä eräänlaisena mediassa toimimisen perustana sekä yleisöyden lomittumisesta muihin toimintoihin on kuitenkin Pietilän ja Ridellin (2010) artikkelin tärkeintä antia käsitykselleni yleisöydestä. On mielenkiintoista seurata, miten nuoret esimerkiksi tuovat aiempia yleisökokemuksiaan mukaan ryhmätilanteeseen, eli miten aiempi yleisötoiminta lomittuu vuorovaikutukseen.

Entä toimivatko nuoret keskusteluissaan hetkittäin myös julkisena, esimerkiksi edistääkseen itselleen mieluista yleisöyttä? Veikko Pietilän (2010 [1999]) mukaan kaikki jonkin kiistanalaisen kysymyksen ympärillä esitetyt näkökohdat, tulivatpa ne julki viestinten annissa tai muissa yhteyksissä, ilmentävät kysymyksen synnyttämää julkisoa. Kysymyksen tuottama julkiso on siten osallistujiltaan alati vaihtuva. Se elää kulloisissakin puheenvuoroissa, siinä julkisuudessa, jota se tuolloin tuottaa. (Emt, 211.) Herbert Blumerin (2010 [1946], 125) mielestä julkiso viittaa ihmisryhmään, joka on kasvokkain jonkun kysymyksen kanssa, joka on eri mieltä siitä, kuinka sitä on käsiteltävä, ja joka on antautunut keskustelemaan asiasta.

Itse ajattelen, että jos nuoret esimerkiksi väittelevät jostain kysymyksestä toistensa kanssa tai vastustavat jotain seikkaa yhdessä, he toimivat hetkellisesti jonkin kiistanalaisen kysymyksen ympärillä olevassa julkisossa. On mielenkiintoista tutkia, miten tällainen julkisotoiminta lomittuu nuorten yleisöyteen ja ilmenee ryhmäkeskustelussa.

2.2. Pari sanaa yleisöyteen lomittuvasta sisällöntuotannosta

Todennäköistä on, että nuorten yleisöyteen ja puheeseen yleisöydestä lomittuu – hetkellisen julkisossa toimimisen lisäksi – muitakin, esimerkiksi omaa sisällöntuotantoa. Sisällöntuotanto on perinteisesti ollut ammattilaisten hallitsema alue, mutta nykyään periaatteessa kuka tahansa voi julkaista sisältöä sosiaalisessa mediassa, josta se voi kulkeutua myös perinteiseen valtamediaan (Martikainen 2011, 22). Toisaalta sisällöntuotanto on jokseenkin epämääräinen asia, joka sekin kaipaa määrittelyä.

Juha Herkman ja Eliisa Vainikka (2012) antoivat tutkimiansa mediankäyttäjien määrittellä sisällöntuotantoaan myös itse. Moni mielsi Facebookissa jakamansa sisällön omaksi tuotannoksi. Facebookin ”sisällöntuotanto” on enimmäkseen valokuvien jakamista ja sinne tuotettuja lyhyitä tekstejä (tilapäivitykset, kommentit, muistiinpanot) (emt, 32). Toisaalta esimerkiksi verkkolehdistä ja sosiaalisessa mediassa ihmiset voivat jättää itsestään jälkiä esimerkiksi ”tykkäämällä” Facebookissa (Heikkilä ym. 2012, 132).

Itse asiassa sisältö voi olla melkein mitä tahansa: tekstiä, kuvia, videoita, keskustelukommentteja tai näiden erilaisia yhdistelmiä, esimerkiksi toisilleen ennestään vieraiden videoiden ja äänien yhdistäminen. Usein sosiaalisen median sisältö on lyhyttä ja nopeaa: Facebook- tai Twitter-päivitys, kuvan tallentaminen tai kommentti. Tällainen osallistuminen voi tosin olla laadullisesti varsin pinnallista. Toisaalta sosiaalisen median sisällöt voivat saavuttaa aivan yhtä suuren yleisön kuin perinteisen median sisällöt. (Martikainen 2011, 21–22.)

Itse luen gradussani yleisöyteen lomittuvaksi sisällöntuotannoksi pienetkin tekemiset, kuten twiitit, Facebook-päivitykset ja tykkäämiset. Tällaisten viestien tuottaminen on hyvin vaivatonta. Helppous tai harkitsemattomuus ei kuitenkaan estä sitä, että kommentti voi olla merkittävä, kuten Martikainen (2011) luonnehtii. Nähdäkseni yleisöys ja tuottajuus lomittuvat toisiinsa joskus hyvinkin herkästi, joten analysoin gradussani myös nuorten sisällöntuotantoa.

Yleisönä toimimisen ja tuottamisen lisäksi muita ihmisten mediasuhteita rakentavia toimintamuotoja ovat esimerkiksi osallistuminen viestimen toimintaan sen aloitteesta ja vuorovaikuttaminen keskustelun osapuolena (Pietilä & Ridell 2010, 482–483). Itse uskon, että vastaavia on valtavasti. Analysoin erilaisia tekemisiä nuorten yleisöyteen lomittuvina silloin, kun he itse tuovat niitä esille keskusteluissaan.

2.3. Heikkilä ym.: Yleisöys rakentuu verkostoissa

Heikki Heikkilä, Laura Ahva, Jaana Siljamäki ja Sanna Valtonen selvittävät *Kelluva kiinnostavuus* (2012) -teoksessaan⁴, että ihmisten sosiaaliset verkostot vaikuttavat journalismin käyttöön ja tulkintaan. Kirjan keskeinen ajatus on, että ihmisten yleisötoiminta rakentuu heidän sosiaalisissa verkostoissaan. Sosiaalinen elämä siis vaikuttaa vahvasti esimerkiksi siihen, millaisista uutisaiheista kukin on kiinnostunut tai millaisia poliittisia tulkintoja hän uutisia lukiessaan tekee.

Tutkijat esittävät myös, että ihmisen yleisötoiminta eroaa hänen massa- ja julkisotoiminnastaan. Yleisönä toimimiseen kuuluvat mediaesitysten tulkinta, tietoisuus mediasisältöjen luonteesta tuotettuina esityksinä sekä ymmärrys omasta sijoittumisesta samalla tavoin toimivan laajemman yleisön osaksi (Heikkilä ym. 2012, 67).

Massan positio puolestaan ilmenee ennen muuta toistuvissa ja tottumukseen perustuvissa rutiineissa, jolloin mediankäyttöä ei valikoida niinkään sisällön vaan tavan tai tottumuksen vuoksi – tai vain siksi, että mediaväline sattuu olemaan saatavilla. Massan toimintaa mediankäytössä kuvaa sen eriytymättömyys, virran seuraaminen. Massan roolissa ihminen myös tietää, että viestit eivät ole pelkästään hänelle suunnattuja, mutta muut vastaanottajat jäävät anonyymeiksi. (Heikkilä ym. 2012, 66.) Tutkijat (emt, 131) kuvailevat vastaanoton muotojen eroa näin: kun silmäilystä siirrytään syventymiseen, siirrytään massan roolista yleisöyteen.

Julkisous sijoittuu toimintana selkeästi toiseen ääripäähän kuin massa. Julkisona ihmiset osallistuvat myös itse ongelman käsittelyyn keskustelemalla siitä tai toimimalla julkisesti. Julkisous kytkeytyy asiakysymyksiin ja toimintaan, mutta ei pysyvästi mihinkään tiettyyn ihmisryhmään. Julkisot eivät myöskään ole pysyviä muodostelmia, vaan ne syntyvät, toimivat ja hiipuvat suhteessa asiakysymyksiin. Julkisoja voi muodostua missä tahansa, joten ne voivat syntyä myös mediaesitysten vastaanoton seurauksena. Yleisöys toimintamuotona on paikannettavissa massa- ja julkisotoiminnan väliin. (Heikkilä ym. 2012, 66–67.)

Kohti kiinnostavaa journalismia -tutkimusprojekti tehtiin, koska Heikkilä ja kumppanit (2012) kyllästyivät mediatalojen tapoihin *pelkistää* ihmisiä yleisöiksi. Heidän mukaansa esimerkiksi lukijoita on vuosien varrella niputettu toimituksissa erilaisiksi kohderyhmiksi; lisäksi lukijoiden kiinnostuksen kohteista on ajateltu saatavan tietoa verkkouutisten klikkauksia laskemalla.

⁴ Kirja on yli kolmivuotisen (2009–2012) Kohti kiinnostavaa journalismia -tutkimusprojektin loppuraportti. Hankkeen tarkoituksena oli selvittää, mikä tekee journalismista kiinnostavaa sitä käyttäville ihmisille.

Journalismin käsitykset yleisötoimijoista ovat olleet lähtöisin enemmän toimituksista kuin ihmisistä itsestään. (Emt. 31–57.) Heikkilä ym. halusivat kohdata yleisöiksi asettuvia ihmisiä kasvotusten ja tutkia journalismin kiinnostavuutta yhdessä heidän kanssaan.

Tutkijat kokosivat yhdeksän keskusteluryhmää. Kunkin ryhmän osallistujia sitoi yhteen jokin sosiaalinen verkosto: työ, harrastus tai toimiminen yhteiskunnallisten asioiden parissa. Yhdessä tutkijoiden kanssa ryhmät esimerkiksi analysoivat sanomalehtijuttuja ja kohtasivat toimittajia. Osallistujille tehtiin myös yksilöhaastatteluja, joissa he kertoivat mediankäytöstään. Näillä menetelmillä kootun aineiston avulla tutkijat hahmottivat, millaista ihmisten massa-, yleisö-, ja julkisotoiminta ovat heidän omasta näkökulmastaan. Kuvailen tarkemmin tutkijoiden ajatuksia yleisöydestä, koska se on keskeisintä toimintaa omassa tutkimuksessani.

Heikkilän ym. (2012) mielestä yksi yleisönä toimimisen tärkeimmistä ominaisuuksista on tulkinta. Tulkinnassa asioiden merkitykset tuotetaan sen sijaan, että ne vain otettaisiin vastaan (emt, 131). Asiaa tutkittiin luetuttamalla keskusteluryhmille ikääntyneiden työssäkäyntiä käsittelevä uutinen. Tutkijat havaitsivat, että uutisen äärellä ihmiset tuottavat mielellään poliittisen luennan tekstistä. Siinä missä uutisessa sen ideologisuus pyrittiin häivyttämään, yleisönä toimiessaan ryhmät toivat sen takaisin. Ihmisten sosiaaliset verkostot, esimerkiksi työ- tai harrastusporukat, vaikuttivat heidän tulkintoihinsa uutisesta. Osa ryhmistä myötäili uutisen kantaa, osa vastusti sitä, ja osa ei oikeastaan pitänyt uutista kovin poliittisena. (Emt. 150–162.) Samasta uutistekstistä tehtiin siis eri ryhmissä keskenään erilaisia tulkintoja, mikä osoittaa ihmisten sosiaalisten verkostojen vaikutusta tulkintoihin.

Heikkilä ym. (2012, 164) huomauttavat myös, että ryhmissä tehdyt tulkinnat voivat erkaantua kauaksikin uutisen sisällöistä. Toisaalta ihmisille on tärkeää hahmottaa, mihin yhteiskunnalliseen keskusteluun yksittäiset uutiset liittyvät. Tutkijat (emt, 161–162, 165) toteavat, että mikäli nämä ”isommat kehykset” puuttuvat itse tekstistä, yleisönä toimiessaan ryhmät tuottavat ne itse.

Toinen tärkeä yleisönä toimimisen ominaisuus on kriittisyys journalismia kohtaan. Heikkilä ym. (2012, 170) luettelevat kolme kritiikin muotoa. Ensimmäinen niistä on *normikritiikki*. Siinä journalismin suoritusta arvioidaan sen perusteella, mitä se sanoo tekevänsä tai pyrkii tekemään. Tällöin voidaan kysyä esimerkiksi, onko sanomalehden julkaisemassa uutisessa lukijoiden mielestä mitään ”uutta”. Journalismin *käytäntöjen kritiikissä* huomio puolestaan kohdistuu toistuviin työtapoihin ja siihen, miten ne vaikuttavat journalismin tapaan esittää asioita. Tällöin kiinnostutaan esimerkiksi siitä, miten erimieliset tahot asetetaan uutisissa keskustelemaan toistensa kanssa. Kolmas kritiikin muoto on journalismin *rakennekritiikki*, jossa lukijat kiinnittävät huomiota

journalismin osuuteen ajankohdan yleisten totuuksien ja arvojen muotoutumisessa. Tällöin kysytään esimerkiksi, kenen ongelmille toimittajat kallistavat korvansa ja miksi.

Mielenkiintoista on, kuinka sosiaaliset verkostot leimaavat yleisönä toimimista läpi tutkijoiden hahmottelun. Tutkijat esimerkiksi raportoivat, että keskusteluryhmät havaitsivat eroja journalismin agendan ja omien sosiaalisten verkostojensa keskeisten puheenaiheiden välillä. Ryhmissä myös ehdotettiin, että uutisten tulisi olla poliittisempia, mutta vaatimus kohdistui vain valikoituihin aiheisiin. Yhdessä ryhmässä haluttiin rohkeampia juttuja työelämästä ja toisessa kaupunkisuunnittelusta. (Heikkilä ym. 2012, 182.)

Johtopäätöksiä: Heikkilän ym. (2012) teos rakensi omaa yleisökäsitystäni osin merkittävästi. Varsinkin yleisötoiminnan ero verrattuna ihmisen toimintaan massana tai julkisena, on mielestäni käyttökelpoinen raja. Itse keskityn tutkimaan nuoria (kriittisenä ja tulkitsevana) yleisönä. Sivuan heidän massan ja julkison luonteista toimintaansa, mikäli aineisto antaa siihen aihetta.

Kelluva kiinnostavuus -teos on osaltaan kasvanut myös ymmärrystäni ihmisten sosiaalisten suhteiden vaikutuksesta heidän yleisöyteensä. Itse tarkkailen lähinnä nuorten vaikutusta toisiinsa osana heidän yleisönä toimimistaan. Tiedostan kuitenkin, että niin sanottu yleisöyden verkosto on tilanteessa ilmenevää laajempi. Verkostoon kuuluvat todennäköisesti ainakin nuorten leiriporukka, kaverit, nettitutut, ja perheenjäsenet sekä koulu- ja harrastusporukat. Verkostot ovat myös jokaisella nuorella omanlaisiaan.

Heikkilän ym. (2012) yksittäisistä havainnoista kiintoisa on esimerkiksi se, että heidän järjestämiinsä ryhmäkeskusteluihin osallistuneet ihmiset hahmottavat uutisen kuuluvan laajempaan keskusteluun puhuessaan siitä yhdessä muiden kanssa. Jos uutinen ei vastaa avainkysymykseen ”miksi?”, yleisöryhmät tuottavat vastauksen itse (emt, 162). Sosiaalisesti tuotetun tulkinnan lopputulos voi poiketa siitä, mihin yksityisesti tehdyssä tulkinnassa päädyttäisiin (emt, 157). Tulkintojen rakentuminen näin, yhteisesti, on mukana myös omassa analyysissäni.

Kelluva kiinnostavuus -teoksessa kiehtoo myös se, että sen tutkijat eivät vähättele edes rutiininomaista mediankäyttöä. Kokonaisuudessaan yleisöys nähdään aktiivisena, ihmisiä voimistavana toimintana. Olennaista on kysyä ihmisiltä itseltään, millaista heidän mediankäyttönsä on.

2.4. Miten yleisönä toimimista kannattaa tutkia?

2.4.1. Couldry: Käytäntöpohjainen tutkimus

Lasten ja nuorten mediankäyttöä on 2000-luvulla selvitetty lukuisissa tutkimuksissa. Huomion kohteena on ollut ikäryhmän kiinnostus internetiä, sosiaalista mediaa ja digitaalisia pelejä kohtaan. Kiinnostus tutkia nimenomaan lapsia ja nuoria johtuu usein kasvatuksellisista huolista. (Herkman & Vainikka 2012, 11.) Kuten jo johdannossa totesin, haluan nyt antaa nuorten määritellä itseään ja omaa suhdettaan mediaan. Ehkä nuorilla ei omasta mielestään edes ole esimerkiksi mediankäyttöön liittyviä ongelmia, joista muiden pitäisi olla huolissaan.

Nick Couldry kehottaa kysymään yksinkertaisesti, *miten ihmiset käyttävät mediaa*. Toisin sanoen sen sijaan, että tutkittaisiin ”tekstejä”, tuotantoa tai ”tekstien” vastaanottoa, tutkijan kannattaa olla mahdollisimman avoin kaikille mediaan liittyville asioille, joita ihmiset tuovat esiin. Tällainen lähestymistapa on vähemmän mediakeskeinen ja avoimempi ihmisten monimutkaisille, sosiaaliseen elämään linkittyville mediankäyttötavoille. Siksi sillä saadaan parhaiten ymmärrystä nopeasti muuttuvan mediaympäristön tapahtumista. (Couldry 2011, 216–217.) Lähestymistapaa voidaan kutsua *käytäntöpohjaiseksi mediatutkimuksen suuntaukseksi* (Couldry 2010, 13).

Couldryn (2011, 215) mielestä yleisöyttä on kaikki mediaan liittyvä tekeminen, joka tapahtuu suurten mediainstituutioiden tuotannon ulkopuolella. Esimerkiksi bloggailu, joka on pohjimmiltaan tuottavaa toimintaa, on hänestä (2011, 224) osa yleisöyttä. Hodkinson [2007] huomauttaa, että blogien kirjoittamisella on sosiaalinen ulottuvuus; se on molemminpuolista kulutusta, jossa esimerkiksi musiikin fanit seuraavat toinen toistensa kirjoituksia (ks. Couldry 2011, 224). Couldryn (emt, 224) mukaan tämä tekee bloggailusta mielenkiintoisen kohteen yleisötutkimuksen kentälle, eikä ainakaan työnnä sitä pois sieltä.

Mediakonvergenssi tuo nykyisin yleisötutkimukseen lisähaasteensa. Mediakonvergenssilla viitataan medioiden erityyppiseen yhdentymiseen (Martikainen, 2012, 295). Sama alusta mahdollistaa nykyään keskustelun (yhdeeltä yhdelle), keskitetysti toimitetun sisällön vastaanoton (instituutiolta monille), oman julkaisemisen (yhdeeltä monille), samanaikaisen ryhmien välisen tiedonvälityksen (monelta monelle), ja jotain näistä mahdollisesti samanaikaisesti (Couldry 2010, 13; 2011, 220).

Lisäksi välineet kulkevat käyttäjänsä mukana. Näin ollen mediankäyttö ei ole sidoksissa tiettyyn paikkaan. Toista oli ennen, kun puhelin oli yhdessä huoneessa ja televisio toisessa. Molemmilla

välineillä oli myös oma erityinen käyttötarkoitus; samalla laitteella ei voinut sekä puhua puhelimesta että katsoa televisio-ohjelmia. (Couldry 2011, 220.)

On selvää, että mediaympäristö muuttuu, mutta puhe totaalista muutoksesta on Couldryn (2010, 7) mielestä liioittelua. Esimerkiksi konvergenssissa ei ole kyse kokonaan uuden median synnystä, vaan vanhojen medioiden uudenaikaisesta yhdistymisestä. Uusi media uusintaa tai muuntaa vanhaa mediaa uuteen muotoon, ja toisaalta vanha media määrittää uuden median muotoja. (Matikainen 2012, 295–296)⁵.

Couldryn mukaan *käytön* ymmärtäminen on olennaista analysoitaessa, miten teknologian teoreettiset mahdollisuudet nivoutuvat osaksi ihmisten arkea. Myös konvergenssin merkitys riippuu siitä, kuinka lukuisat mahdollisuudet luontuvat ihmisten yleisökäytännöiksi. (Couldry 2010, 7, 13.)

Seppo Kangaspunta (2013) tutki television digisiirtymää. Hän ajattelee, että sisällöt ovat nykyään välineitä merkitsevämpiä ihmisten mediankäytössä. Konvergoitumisen myötä sisällöt virtaavat poikki monimediaisten alustojen. Käyttäjistä riippuu, milloin ja mistä viestimistä hän sisältöjä kuluttaa. Esimerkiksi televisio-ohjelmia seurataan myös muiden välineiden kautta: päivä- ja iltapäivälehdet ovat televisioituneet, joten ohjelmien käänteitä sekä tv-esiintyjiä seurataan niiden sivuilta. Myös kanavien ja ohjelmien kotisivujen käyttö on yleistynyt valtavasti. Ihminen siis seuraa mediasisältöä, vastaanottovälineestä välittämättä ja sitä vaihdellen. Ihmisten mediasuhde on siis kehittynyt monimediaiseksi. (Kangaspunta 2013, 138–140.) Toisaalta jokaisen henkilökohtaiset tavat voivat olla este median monipuoliselle tai kokeilevalle käytölle. Usein yksittäiset mediankäyttöön liittyvät toiminnot toistuvat, sillä ne linkittyvät elämäntyyliin eli työhön ja perheen arkeen. (Couldry 2010, 13.)

Kaikki mediankäyttö ei ole itsestä kiinni. Esimerkiksi instituutioiden sanelemat kustannukset ja laitteiden käyttönopeudet rajoittavat periaatteessa rajattomia mediankäytön mahdollisuuksia. Myös lainsäädäntö voi rajoittaa pääsyä mediaan. (Couldry 2010; 13; 2011, 221.) Kangaspunnan (2013, 13) mukaan digisiirtymän aikoihin yli 70 prosenttia digi-tv-talouksista kärsi jonkinasteisista tekniikan ongelmista; valtiovalta ja digipäättäjät eivät varmistaneet teknologian toimivuutta eivätkä noteeranneet kuluttajien vaikeuksia. Heikkilä ym. (2012, 99–108) puolestaan selvittivät, että vaikka ihmisten mediankäytössä on enemmän yhdistäviä kuin erottavia tekijöitä, työelämässä olevien mediavalikoima on monipuolisempi kuin työelämän ulkopuolella olevien.

⁵ Uusmedia viittaa lähinnä nettiin, johon monet perinteiset mediamuodot, kuten musiikki, tv-ohjelmat ja videot sekä verkkomediat yhdistyvät eri tavoin.

Tietoa mediankäytön mahdollisuuksista esimerkiksi erilaisessa sosiaalis-taloudellisessa asemassa olevien ihmisten arjessa voimme saada juuri yleisökäytäntöjä tutkimalla (Couldry 2011, 221).

2.4.2. Medioidun keskuksen myytti osana yleisöyden tutkimista

Olennainen ajatus Couldryn lähestymistavassa on myytti yhteiskunnan ”medioidusta keskuksesta”. Medioidulla keskuksella hän viittaa siihen, että media toimisi ikään kuin etuoikeutettuna väylänä yhteiskunnan sydämeen. Samalla kaikki, mitä maailmassa tapahtuu, olisi saatavilla ensisijaisesti vain median kautta. Medioidun keskuksen myyttiin liittyy myös sosiaalista pakkoa pysyä median mukana. Taustalla on ajatus, että vain keskitetysti välitetyn suoran lähetyksen kautta voimme päästä perille siitä, mitä maailmassa tapahtuu. (Couldry 2010, 8, 11.)

Medioidun keskuksen myytissä tapahtumat liittyvät esimerkiksi yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, johon ihmisille avautuu näköala median kautta. Tai niin he ainakin luulevat. Tulkitsen Couldrya niin, että mediamoneus horjuttaa yleisesti ihmisten uskoa tuohon keskukseseen – tai ainakin uskoa siihen, että yhteiskunnan keskukseseen päästäisiin jonkin tietyn median kautta (vrt. Ridell 1998 ja suomalaisten aikuisten syvä luottamus Yleisradion puoli yhdeksän tv-uutisiin). Yksi uskomus on, että tämän medioidun keskuksen myytin rikkoutuminen johtaisi median ja koko yleisöyden loppuun. Couldryn (2010) sanomisista kuitenkin tulkitsen, että ”yleisön kuolema” voi tarkoittaa ainoastaan joukkoviestintäinstituutioiden ”suuren yleisön” katoamista.

Heikkilä ym. (2012) tutkivat median tapakäyttöä Couldryn kehittämän medioidun keskuksen myytin näkökulmasta. Ihmisten kuvaukset uutisten seuraamisen tavoista viittaavat edelleen yhteisesti jaettuun tavoitteeseen seurata yhteiskunnan keskusta. Nykyisessä mediamoneuden ympäristössä niin sanottu suuri yleisö kuitenkin rakentuu alhaalta ylös ihmisten yksityisten rutiinien kautta; se ei siis ole joukkoviestinnän ylhäältä alas suuntaaman niukkuuden tuottama (Heikkilä ym. 2012, 18–19). Myös Couldry (2010, 9) toteaa, että esimerkiksi internet itse asiassa helpottaa perinteisen median pysymistä yhteisenä viitepisteenä. Ihmiset nimittäin seuraavat edelleen uutisia, jotta he pysyisivät perillä maailman tapahtumista. Jokaisen ihmisen seuraamisen tavat ovat kuitenkin hiukan omanlaisiaan.

Couldry tuo ajatuksen medioidusta keskuksesta nykyaikaan, jossa tuottaja ja kuluttaja ovat hänen mielestään usein yksi ja sama henkilö. Verkko- ja mobiilikäyttöliittymien kautta saattaa ilmaantua uusia ”suoruuden” muotoja, jotka ovat pääasiassa yksilöiden välisiä ja siten jatkuvuudeltaan

huomattavasti merkittävämpiä kuin mihin joukkoviestintä on ikinä yltänyt. Mobiiliteknologian myötä esimerkiksi nuoret voivat luoda omat yhteytensä ja löytää kaveripiiriensä kautta uuden keskuksen. (Couldry 2010, 6, 11.)

Myös siitä, miten medioidun keskuksen myytti vaikuttaa ihmisten mediankäyttöön ja miten keskukselta (yleisönäkökulmasta) saadaan tietoa, voidaan selvittää kysymällä, miten ihmiset (yleisönä) uudella mediakentällä toimivat.

Johtopäätöksiä: Heikkilä ja kumppanit (2012) kutsuvat yleisöydeksi tilanteita, joissa ihmiset valikoivat ja tulkitsevat mediasisältöjä sekä keskittyvät niihin. Pietilä ja Ridell (2010) puolestaan painottavat, että perusmuodossaan yleisöys on seuraamista. Couldryn (2010; 2011) mielestä yleisöyteen kuuluu kaikki mediaan liittyvä tekeminen, joka tapahtuu suurten mediainstituutioiden tuotannon ulkopuolella.

Itse asetin nuoret uutisten yleisöksi. He kuitenkin puhuivat oma-aloitteisesti esimerkiksi Facebook-päivitysten kirjoittamisesta ja juttelusta tuntemattomien ihmisten kanssa verkossa. Yhteisissä keskusteluissa he eivät siis keskittyneet pelkkään uutisten yleisönä toimimiseen, jota heiltä itse alun perin odotin (ks. Johdanto). Kaiken mahdollisen nuorten kuvaileman toiminnan pitäminen yleisöytenä on toki kyseenlaista. Mielestäni avoin kysymys *miten ihmiset käyttävät mediaa* on kuitenkin tärkeä myös yleisöyttä jäljitettäessä. Omaan työhöni Couldryn laeva käsitys yleisöydestä tuo sen, että nuorten yleisöyteen vahvasti lomittuvat toiminnot, kuten tuottaminen ja jutteleminen, saavat reilusti huomiota.

Mediakonvergenssi vaikuttaa luultavasti nuorten yleisöyteen; esimerkiksi uutisvälineet ovat usein taskussa, mutta uutisia seurataan todennäköisesti muistakin välineistä. Konvergenssi (tai monimediainen mediasuhde) eivät kuitenkaan ole varsinaisia tutkimuskohteitani; tuon niitä esille vain, jos nuorten puhe antaa siihen aihetta. Mielenkiintoista on sen sijaan tarkkailla, liittykö nuorten uutisten (tai joidenkin muiden mediasisältöjen) seurantaan jonkinlaista perillä pysymisen pakkoa - eli vaikuttaako medioituneen keskuksen myytti nuorten yleisötoimintaan?

3 Yleisöys on konteksteissa

3.1. Blumer ja Lehtonen: Kontekstia on kaikki mahdollinen

Tässä osassa käsittelen ryhmäkeskustelutilanteen konteksteja. Tilanteen kontekstit vaikuttavat siihen, mitä nuoret uutisten yleisönä tekevät sekä siihen, mitä he muusta yleisötoiminnastaan sanovat. Koska ajattelen jokaisen yleisönä toimimisen tilanteen olevan erityinen, kontekstien selvittäminen on mielestäni tärkeää. Tässä tehtävässä minua auttavat Mikko Lehtonen (1996) ja Herbert Blumer (1986).

Mikko Lehtonen tarkastelee *Merkitysten maailma* (1996) -teoksessaan, tekstien, lukijoiden ja kontekstien keskinäisiä suhteita merkitysten muodostumisessa. Sekä tekstit että niiden lukijat tietenkin vaikuttavat tulkintoihin. Näiden lisäksi mukana on Lehtosen (1996, 157) sanoin ”muita aineksia”, merkitysten muodostumiseen (lukijasta riippuen) eriasteisesti osallistuvia kontekstuaalisia tekijöitä. Lehtosen kohdennus tekstin ja lukijan vuorovaikutukseen eroaa omastani; itse en keskity nuorten ja uutistekstien kohtaamiseen tai merkityksiin, jotka nuoret rakentavat uutisista. Sen sijaan tutkin nuorten puheessaan ilmaisemaa yleisöyttä laajemmin. Koen Lehtosen ajatukset konteksteista kuitenkin hyödyllisiksi graduni kannalta.

Teksteissä, eritoten tieteellisiksi esittäytyvissä teksteissä, pyritään varsin usein häivyttämään näkyvistä kaikki jäljet niiden syntytilanteesta, kirjoitusprosessista samoin kuin ne tuottaneista ihmisistä (Lehtonen 1996, 160). Kuten edellä totesin, itseäni kiinnostaa avata varsinkin aineistoni syntyyn eli ryhmäkeskusteluun vaikuttaneita tekijöitä; nähdäkseni niillä on merkitystä nuorten yleisönä toimimisen tapoihin sekä nuorten tapoihin puhua niistä.

Lehtosen (1996, 164) mukaan konteksteihin kuuluvat kaikki sellaiset tekijät, joita kirjoittajat ja lukijat tuovat merkityksenmuodostamisprosessiin. Konteksteina voivat olla esimerkiksi jotkut globaalit yhteiskunnalliset rakenteet⁶, välittömästi käsillä oleva tilanne tai kanssatekstit. Itse käsitän ryhmäkeskustelua ympäröiviksi rakenteiksi esimerkiksi erilaisten toimintojen, kuten vuorovaikutustapojen, jatkuvan teknologisoitumisen. Prometheus-leiri puolestaan on kaikille ryhmäkeskusteluun osallistuville nuorille uusi tilanne, joka vaikuttaa osaltaan keskusteluun ja siinä tuotettuun yleisöyteen. Yhdessä lukemamme uutiset ovat keskustelun kanssatekstejä.

Tässä osassa avaan myös Herbert Blumerin *Symbolic Interactionism: Perspective and Method* (1986) -teoksen näkökulmaa symboliseen vuorovaikutukseen⁷. Blumer korostaa ihmisten

⁶ Diskursiivisen realismin mukaan määritellyn yleisöyden holistisuus eli kokonaisvaltaisuus linkittyy tähän (ks. Schröder ym. 2003, 48). Arkinen mediankäyttö on kunkin ihmisen itse päätettävissä, joskaan ei kokonaan. Siihen vaikuttavat myös monet itseä suuremmat rakenteet (jotka toisinaan tuntuvat pakotteilta)

⁷ Blumer on suomalaisille sosiaalipsykologeille symbolisena interaktionismina tunnetun tutkimussuuntauksen tunnetuin hahmo. Kotimaassaan Yhdysvalloissa Blumer kuului sosiologian vaikutusvaltaisimpiin edustajiin sekä tieteessä että yhteiskunnallisissa pyrkimyksissä (Kalliola, 2001, 325).

keskinäisen vuorovaikutuksen merkitystä tilanteiden rakentumisen ja rakentamisen kannalta. Samalla jokaisen osallistuvan yksilön sisäiset keskustelut ovat tilanteen/keskustelun etenemisen kannalta olennaisia. Myös minä tutkijana ja vuorovaikutuksen osapuolena olen osa nuorten sanomisiin vaikuttavia tekijöitä. Ajattelen vuorovaikutusta ja siihen osallistuvien yksilöiden sisäistä maailmaa tärkeänä osana ryhmäkeskustelun konteksteja.

Jo tässä vaiheessa kontekstien käsittelyä voisi todeta, että ryhmäkeskustelujen kontekstia ovat kaikki asiat. Lisään kuitenkin Blumerin vuorovaikutukseen ja Lehtosen kontekstien listaan eri tahoilla käytävän keskustelun nuorista; esimerkiksi huolipuhe ja puhe diginatiiveista, voivat osaltaan vaikuttaa nuorten keskustelussaan rakentamaan yleisöyteen. Merkittävä keskustelun konteksti on mielestäni myös nuorten mediaympäristö leirin ulkopuolella. Toisin sanoen se, mitä nuoret yleensä tekevät internetissä tai millaisia laitteita heillä on käytettävissään, vaikuttaa luultavasti yleisöyden ilmaisemiseen tilanteessa.

3.2. Kontekstina yksilö ja vuorovaikutus

Symbolisen vuorovaikutuksen tutkimussuunnan perusolettamukset ovat: 1) Ihmiset toimivat suhteessa eri asioihin sen mukaan, mikä merkitys näillä asioilla on heille. 2) Merkitykset syntyvät ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. 3) Merkityksiä käsitellään ja ne muotoutuvat edelleen tulkintaprosesseissa, joissa ihmiset käsittelevät kohtaamiaan asioita. (Blumer 1986, 2.)

Blumer kuvaa ihmisyksilöä *toimivana organismina*. Ihmisen toiminta kulloisessakin tilanteessa perustuu hänen tekemiinsä tulkintoihin. Toiminta ei siis hänen mielestään ole koskaan vain tilanteeseen vastaamista sen vaatimalla tavalla tai ihmiseen valmiiksi ladatun käyttäytymisen vapauttamista, kuten yhteiskuntatieteissä ja psykologiassa on usein erehdytty luulemaan. Toiminta perustuu myös sosiaaliseen vuorovaikutukseen: siihen, millaisia aiemmassa vuorovaikutuksessa kehkeytyneitä merkityksiä tilanteessa mukana olevilla asioilla on ihmisille. (Blumer 1986, 12–15.)

Blumer kutsuu kaikkia asioita *objekteiksi*. Mikäli objekteja halutaan kategorisoida, sen voi tehdä näin: fyysiset objektit kuten tavarat, sosiaaliset objektit eli muut ihmiset sekä abstraktit objektit kuten moraaliset periaatteet. Objektien merkitykset siis nousevat Blumerin mukaan niistä määritelmistä, joita ihminen on rakentanut aiemmin, ollessaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Blumer 1986, 10–11.) Myös Schröder ym. (2003, 152) huomauttavat, että ihmisyksilö kantaa aina mukanaan valtavasti merkityksiä, jotka ovat muodostuneet vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Tulkitsen, että myös fyysisillä objekteilla voi periaatteessa olla jokaiselle ihmiselle aivan omanlaisensa merkitys riippuen siitä, millaisessa ympäristössä hän on elänyt.

Ihminen on myös aina objekti itselleen (*a self/ the self-object*). Ihminen liittää itseensä erilaisia merkityksiä, kuten kaikkiin muihinkin asioihin/objekteihin. Nämäkin merkitykset ohjaavat ihmisen toimintaa. Myös se, millaiseksi ihminen kokee itsensä, eli millaisia merkityksiä hän liittää itseensä, kumpuaa vuorovaikutuksesta. Lisäksi vuorovaikutuksessa muut ihmiset määrittelevät ihmistä hänelle itselleen. (Blumer 1986, 12.)

Nuorten toiminta ryhmäkeskustelutilanteessa keskenään ainakin suunnilleen samalla tavalla, toisin sanoen ryhmänä, tuntuu tätä taustaa vasten ihmeeltä. Varsinkin, kun Blumer (1986, 14) painottaa, että toiminta ei koskaan ole organisaation ihmisille tarjoamaan asemaan vastaamista. Nuoret eivät siis istu kanssani vain siksi, että he mukautuisivat esimerkiksi asemaansa leiriläisenä. Täytyy siis olla muita syitä.

Blumerilta voi löytää vastauksia myös ryhmätilanteen koossapysymisen ihmeeseen. Hän nimittäin huomauttaa, että sosiaalinen vuorovaikutus sisältää aina tulkintaa; se on prosessi, joka rakentaa ihmisten käytöstä. Näin ollen, ollessaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ihminen ottaa toisten tekemiset huomioon ja saattaa esimerkiksi hylätä omat aikomuksensa sovittaessaan toimintaansa muiden tekemisiin. (Blumer 1986, 8, 10.) Blumerin (emt, 6–7) mukaan ihmisryhmät ovat olemassa ennen kaikkea niissä toimivien ihmisten ansiosta.

Symbolinen interaktionismi jättää viestinnän vähälle huomiolle. Sen pohjalta viestintä jäsentyy kuitenkin yhteisyyssmallin mukaisesti: kun vuorovaikutukseen asettuneet ihmiset tulkitsevat tilannetta ja toisiaan, he tuottavat väistämättä tulkinnoillaan yhteistä todellisuutta (Pietilä 1997, 283–284). Lincourt [1978] vertaa symbolista vuorovaikutusta transaktionismiin. Sen mukaan vuorovaikutuksen osapuolet ”eivät viestitä merkityksiä yksinkertaisen informaation vaihdon mielessä” vaan luovat toiminnassaan ”yhteisten merkitysten varastoa, joka kuuluu yhtälailla kummallekin osapuolelle”. (ks. Pietilä 1997, 284.)

3.3. Kontekstina tilanteen institutionaalisuus

Blumerin (1986) ajatuksia soveltaen totean, että nuoret eivät osallistu ryhmäkeskusteluihin vain siksi, että he käyttäytyisivät esimerkiksi Prometheus-leirin tuki ry -instituution määrittelemällä tavalla. Keskustelujen institutionaalisuus on kuitenkin osa ryhmäkeskustelujen kontekstia. Aino

Kaisalmi (2012) tarkasteli pro gradussaan leirien ohjaajakoulutuksen keskustelunvetoharjoituksia ja selvitti niiden institutionaalisuutta.

Kaisalmi (2012) kertoo, että protu-keskustelut kuuluvat epämuodollisiin institutionaalsiin keskusteluihin. Institutionaalisuutta niihin tuo se, että keskustelut käydään instituution sisällä. Lisäksi ne toimivat harjoituksena ja taidonnäytteenä: eivät siis keskusteluna keskustelun vuoksi. Keskustelut ovat myös suunniteltuja ja niille on määrätty tavoitteet. Lisäksi osallistujilla on selvät roolit, joiden puitteissa he toimivat; yksi ryhmän jäsenistä on keskustelun vetäjä ja muut osallistuvat keskusteluun vetäjän ohjeiden mukaan. (Kaisalmi 2012, 10–11.)

Protu-keskustelut ovat kuitenkin vain löyhästi institutionaalisia. Joissakin tilanteissa keskustelijat astuvat hetkeksi pois vastaajan roolista ja pyrkivät itse ohjaamaan keskustelua. Keskustelija saattaa esimerkiksi esittää kysymyksen muille eli astua keskustelun vetäjän paikalle. Tällaiset osallistujien avaukset eivät ole yleisiä, mutta niihin suhtaudutaan sallivasti. (Kaisalmi 2012, 64–67.)

Toisinaan keskustelun vetäjän asema horjuu. Esimerkkinä Kaisalmi (2012) mainitsee tilanteen, jossa keskustelijat puhuvat päällekkäin eivätkä vastaa keskustelun vetäjän esittämään kysymykseen. Institutionaalisten roolien heikkous voi johtua esimerkiksi siitä, että kaikki keskustelijat osapuolet ovat jokseenkin samanikäisiä, ja heillä on yhtäläinen tietämys käsiteltävästä aiheesta sekä Prometheus-leirien käytännöistä. (Emt. 67–73.)

Uskon, että järjestämiäni ryhmäkeskusteluja voi luonnehtia Kaisalmen tapaan, eli ne ovat epämuodollisia institutionaalisia keskusteluja. Pitämäni ryhmäkeskustelut käydään instituution eli Prometheus-leirin tuki ry:n sisällä. Olen itse keskustelun vetäjä, ja mukana on kourallinen nuoria. Keskustelut ovat osa leirin ohjelmaa, johon jokaisen pitää osallistua. Ryhmäkeskusteluilla on myös tavoitteita, kuten kelvollisten tutkimushaastattelujen saaminen ja antaminen. Keskustelun vetäjän asemaani tukee esimerkiksi se, että olen vanhempi kuin ryhmäkeskusteluihin osallistuvat nuoret.

Toisaalta annan mielelläni nuorille mahdollisuuden siirtyä välillä keskustelun vetäjän rooliin. Omat tietoni yhdessä lukemiemme uutisten aiheista ovat luultavasti suunnilleen samat kuin nuorten tiedot. En ajattele esimerkiksi päälle puhumista häiriönä vaan ennemminkin yhtenä keskustelun etenemisen tapana. (Suurin häiriö on mielestäni se, että toisinaan kukaan ei vastaa esittämääni kysymykseen tai puhu mitään muutakaan.) Ajattelen, että mikäli roolit niin sanotusti häilyvät, sekin kertoo jotain nuorten yleisöydestä.

3.4 Kontekstina tutkija

Ridell (1999, 29) esittää, että vastaanottoa empiirisesti tarkastelevien tutkijoiden pitäisi paneutua myös siihen, millaista yleisön roolia heidän omaksumansa ymmärrys joukkoviestinnän ja ihmisten suhteista sekä sitä toteuttavat tutkimuskäytännöt tuottavat tai uusintavat. Sananen minusta lienee paikallaan, koska olen osa vuorovaikutustilannetta ja näin ollen myös nuorten puheen kontekstia.

Minun ymmärrykseni joukkoviestinnän (jos sellaisesta vielä voidaan puhua) ja yleisötoimijoiden suhteesta on tasa-arvoinen – tai ainakin se on kehittymässä tasa-arvoisemmaksi. En usko, että yhtä totuutta on olemassa lähes mistään asiasta. Näin ollen uutiset tai muut mediasisällöt eivät voi sitä kertoa. Sen sijaan ajattelen, että ihmisten kannattaisi etsiä monista näkökulmista koostuvaa totuudellisuutta. Journalistiset sisällöt ovat yksi väline, joka auttaa tässä. Yleisönä toimittaessa kannattaa olla kriittinen kaikkia sisältöjä kohtaan; tämä johtuu siitä, että myös media saattaa levittää virheitä ja pinttyneitä käsityksiä. Toisaalta: matkalla kohti totuudellisuutta voivat (toimittajia, yleisöä, meitä kaikkia) auttaa esimerkiksi ihmisten kohtaamisissaan käymät keskustelut, sosiaalisen median sisällöt, elokuvat, mikä tahansa. Mikään näistä ei ole toistaan vähäpätöisempi vaan kaikki ovat tärkeitä.

En olisi edes tehnyt tällaista tutkimusta, jos minulle riittäisi ryhmäkeskustelutilanteessa se, että nuoret lukevat uutiset ja toteavat niiden olevan objektiivisia tosiasioita. Minulla oli siis joitakin odotuksia siitä, millaista yleisöyttä haluan tutkimuksellani tuottaa: keskustelevaa. Jonkinlainen lähtökohta tälle tutkimusasetelmalle lienee ollut myös se, että halusin kaikenlaisten ruutujen ja eri välineistä pursuavan tiedon ähkyssä kohdata ryhmän nuoria kasvokkain. Nuoret ovat mielestäni kiinnostava ryhmä esimerkiksi heihin kohdistuvien mediankäyttöön liittyvien paineiden ja puheiden takia.

Nämä ajatukset vaikuttavat siihen, miten suhtaudun nuoriin; itselläni tutkijana on vaikutusta esimerkiksi siihen, kuinka institutionaalinen ryhmätilanteesta rakentuu. Ajatukseni journalismista tai yleisöydestä vaikuttavat myös siihen, millaisia kysymyksiä esitän nuorille.

3.5. Kontekstina uutiset, muut kanssatekstit ja kulttuuriset resurssit

Kuten jo totesin, tutkimuksen konteksteihin kuuluu paljon muutakin kuin paikalla olevia ihmisiä. Mikko Lehtonen (1996, 160) sanoo, että sananmukaisen merkityksensä mukaan ”kon-tekstit” ovat tekstien kanssatekstejä, jotka ovat olemassa aina yhdessä niiden tekstien kanssa, joiden konteksteja ne ovat. Mielestäni ryhmäkeskustelujen kanssatekstejä ovat tavallaan kaikki mediasisällöt, joita nuoret ovat elämänsä varrella nähneet, kuulleet ja katselleet sekä toisaalta vain ne mediasisällöt, jotka aktivoituvat, tulevat mieleen ja vaikuttavat puheeseen keskustelussa.

Menetelmässäni kaikki nuoret lukevat keskustelun pohjaksi kaksi valitsemaani uutista: *Ahdistelu on arkipäivää netissä* -uutisen (HS 10.3.2012, liite 4) sekä *Ruotsin huonoin koulu* -uutisen (HS 1.6.2012, liite 5). Lehtosen (1996) käsitteistön avulla voisin pohtia yksinkertaisesti sitä, mikä vaikuttaa nuorten tulkintoihin yhdessä lukemistamme uutisista, toisin sanoen sitä, mikä vaikuttaa nuorten uutisista muodostamiin merkityksiin. Lehtonen itse nimittäin tarkkailee konteksteja ennen kaikkea tekstin ja lukijan kohtaamiseen vaikuttavina asioina. Kontekstin käsite pyrkii selittämään sitä, kuinka tekstien moninaiset merkityspotentiaalit luettaessa todellistuvat tai jäävät todellistumatta, Lehtonen (emt, 10) esimerkiksi kirjoittaa.

Itse pohdin kuitenkin nuorten puheessaan esittämää yleisöyttä kokonaisvaltaisemmin, uutistulkintoja laajemmin. Haen koko ryhmäkeskustelun konteksteja. Näin ollen uutisista tulee yksi osa nuorten yleisöyden/keskustelun kontekstia. Siitäkin huolimatta, että osa keskustelusta liittyy juuri uutisiin. Yhdessä lukemamme uutiset eivät siis ole tutkimusaineistoani vaan ennemminkin apukeino aineistoni eli (litteroidun) ryhmäkeskustelupuheen tuottamisessa.

Nettiahdistelu-uutisen kuvassa on kolme tyttöä, jotka tapaavat toisensa kahvilassa. Nämä kolme sekä heidän neljäs ystävänsä esiintyvät jutussa omilla nimillään ja antavat toimittajalle kommentteja nettiahdistelusta. Haastateltuja ei ole heidän kertomansa mukaan ahdisteltu netissä. Sen sijaan joitakin heidän koululaisiaan on heidän sanomansa mukaan ahdisteltu. Uutiseen haastatellut nuoret antavat neuvoja muille nuorille, jotta nämäkään eivät joutuisi häirinnän kohteiksi. ”Joillekin meidän koululaisille on kirjoiteltu, että oletpa seksikäs ja laita vähän alastomampia kuvia itsestäsi. Voi sitten käyttää omaakin järkeä, että kannattaako sellaisia laittaa”, yksi haastatelluista kommentoi. Uutiseen on haastateltu myös ylikonstaapeli Marko Forssia, joka on tunnettu nettipoliisi. Mukana on kainalojuttu nettiahdisteluun liittyvästä rikosten sarjasta, joissa nuorimmat uhrit olivat 9-vuotiaita. Lisäksi Pelastakaa Lapset -järjestö kommentoi lasten ja nuorten netinkäyttöä.

Ruotsin huonoin koulu -uutinen on reportaasi koulusta, jonka maine on ruotsalaisista kouluista huonoin. Koulun yläaste on nyt lopetettava, koska sinne ei ole tarpeeksi tulijoita. Yksi syy on koulun surkea maine. Kaikki vanhemmat eivät halua lapsiaan tuohon kunnalliseen kouluun,

tekemisiin vähempiosaiten kanssa. Sen sijaan he ohjaavat lapsiaan niin sanottuihin vapaakouluihin eli yksityisiin kouluihin. Ne toimivat valtion rahoilla, mutta valitsevat oppilaansa. Jutun kuvassa on huonomaineista koulua käyvä 8. luokkalainen. Haastattelussa hän kertoo pitävänsä koulun pienistä ryhmistä ja luokkahengestä, mutta arvostelee vanhoja oppikirjoja. Häntä harmittaa, että yläaste lakkautetaan. Toinen puhuja on koulun rehtori. Näiden lisäksi tekstissä lainataan kouluvalintaa kritisoivien ruotsalaistutkijoiden tutkimusta.

Uutisia valitessani kriteerini oli, että uutiset käsittelevät suunnilleen leiriläisten ikäisten nuorten elämää. Tärkeää minulle oli myös, että ikätoverit sanovat jotain uutisessa, eli he eivät jää ainoastaan puheen kohteiksi (taustaa sain puhujarakenteen analyysistä, ks. Raittila 2000, 90–91).

Lehtonen (1996, 160) kirjoittaa, että tekstit ovat merkitysten raaka-ainetta, jotka aktivoivat ja tuottavat lukijoiden kontekstuaalisia resursseja: kielellisiä valmiuksia, käsityksiä todellisuudesta, arvoja, uskomuksia ja niin edelleen. Yhdessä nuorten kanssa lukemamme uutiset tai toisaalta keskustelutilanne kokonaisuudessaan on siis ”raaka-ainetta”, joka aktivoi nuoria esimerkiksi puhumaan omista arvoistaan.

Kontekstit ovat tekstien kanssatekstejä, mutta tekstit eivät yksin vaikuta siihen, mitä muita kanssatekstejä niihin luettaessa liitetään (Lehtonen 1996, 164). Tutkimustilanteessa nuoret omine kanssateksteineen tietenkin vaikuttavat toisiinsa; he ikään kuin muistuttelevat toisiaan erilaisista aiheeseen liittyvistä teksteistä tai kertovat toisilleen niiden olemassaolosta. Tämä liittyy myös vuorovaikutukseen kontekstina (vrt. Blumer 1986).

Konteksteissa on kyse myös elämän varrella kehkeytyneiden tietojen, kuten kanssatekstien ja kokemusten kokonaisuudesta. Tämä kokonaisuus on kaikilla nuorilla omanlaisensa heidän tullessaan mukaan ryhmäkeskusteluun. ”Kokonaisuutta” voidaan kutsua *kulttuuriseksi resursseiksi*. Merkitysten muodostumiseen osallistuvina (niin ei-tekstuaalisina kuin tekstuaalisina) seikkoina konteksteja on hedelmällistä ajatella vaihtelevina ja erityisinä kulttuurisina resursseina, joiden avulla lukijat tuottavat merkityksiä teksteihin (Lehtonen 1996, 165).

3.6. Kontekstina nuorten mediaympäristö

Se, millaisia kanssatekstejä nuorilla on käytössään sekä se, millaisia uusia kokemuksia he voivat saada mediasta, riippuu paljolti mediaympäristöstä. Jotkut puhuvat myös pääsystä eli siitä, millaisia laitteita ja sisältöjä kullakin mediankäyttäjällä on saatavilla. Mediankäytön perusedellytys on, että

media on eri muodoissaan ihmisten saatavilla, ja että pääsy median tarjoamiin sisältöihin on heille teknisesti ja taloudellisesti mahdollista (Heikkilä ym. 2012, 99).

Ryhmäkeskusteluihin osallistuneiden nuorten mediaympäristö on pitkälti yhteinen. Leiriläiset ovat keskenään samanikäisiä; he kaikki ovat syntyneet vuonna 1997. Esimerkiksi Don Tapscottin [2010] mukaan nuoret kuuluvat nettisukupolveen, joka tekee samanaikaisesti monia asioita: viestittelee ystäviensä kanssa tietokoneella, puhuu puhelimessa, kuuntelee musiikkia ja tekee läksyjä. Nettisukupolvi ei vain katsele vaan myös osallistuu, esimerkiksi viihteen ja tiedon jakamiseen (ks. Martikainen 2011, 21). Uutisensa suurin osa nettisukupolvesta hankkii Martikaisen (emt.) mukaan internetin kautta. Nettisukupolvi siis kuluttaa journalismia, mutta eri välineellä kuin edeltävät sukupolvet.

Myös verkon sosiaalinen media leimaa nuorten mediaympäristöä. Mediankäyttökyselyllä (ks. 4.3.3.) keräämieni tietojen mukaan seitsemän kymmenestä nuoresta on Facebookissa.

Mielenkiintoista on, että myös niillä kolmella nuorella, jotka eivät itse kuulu palveluun, on yhtä paljon sanottavaa Facebookista kuin sinne kirjautuneilla. Sivusto on siis osa heidänkin elämäänsä, mikä myös kertoo yhteisestä mediaympäristöstä. Mediankäyttökyselyssä tiedustelin myös, mitä mediaa nuoret yleensä käyttävät päivittäin. Jokaisen (paitsi yhden, joka on jättänyt vastaamatta kysymykseen) paperissa on viittaus internetiin: tietokone, Facebook ja muita erikseen nimettyjä sivustoja, kuten Youtube, MSN News, IS, IL, viihdesivustoja, esim. Voice.fi, Twitter sekä internet, kone ja blogit.

Leirillä nuoret (15) myös piirsivät pyynnöstäni omat mediamaisemansa⁸. Tietokone on kuvattu kaikkiin piirustuksiin. Paperinen lehti on selvästi mukana 12 piirustuksessa (näiden lisäksi kahdessa kuvassa on elementti, joka saattaa olla lehti). Kolmessa paperissa on korostettu sitä, että lehti on nimenomaan sanomalehti (Aamulehti on kuitenkin ainut nimeltä mainittu). Kolmessa eri paperissa on korostettu puolestaan sitä, että lehti on nimenomaan aikakauslehti (Demi, Elle, Vogue, Trendi). Aikakauslehti Elle on yhdessä kuvassa kaikkein keskeisin media; se on piirretty isoimmin, saanut kanteensa mekkoon pukeutuneen naisen ja ympäröity muilla välineillä.

Kirja on selvästi esillä kahdessa paperissa (näiden lisäksi kahdessa kuvassa on elementti, joka saattaa olla kirja). Kirja on kaikkein keskeisin media yhdessä paperissa: kuvassa on nojatuolissa istuva hahmo, joka lukee kirjaa. Sähköisistä viestimistä televisio on piirrettynä 12 paperiin, radio 8 paperiin (kahdesta ”radiosta” tosin tulee tuntu, että ne ovat mukana kuvassa ennemminkin cd-soittimina). Kännykkä on mukana yhdeksässä kuvassa. Ipad on päässyt yhteen kuvaan. Yksi nuori

⁸ Mediamaisemia kuvaavissa piirustuksissa ei ole nimiä, joten huomioin tässä kohtaa myös niiden nuorten paperit, joilla ei ole tutkimuslupaa.

(ainut, jonka työstä paperiset välineet puuttuvat kokonaan) on piirtänyt vain tietokoneen, television ja kännykän. Hauska yksityiskohta on se, että kahteen paperiin on piirretty myös ihmiskasvot. Toisessa paperissa ne tosin muistuttavat hymiötyyppistä töhryä. Toisessa kuvassa naisen silmäpari kurkkaa nuorta kannettavan tietokoneen takaa.

Tämän pienen nuorten mediamaisemakatsauksen perusteella en ajattele, että nuorten mediankäyttö olisi ”yhdentynyt” yhteen välineeseen, kuten kännykkään tai tietokoneeseen. Sen sijaan nuorten mediaympäristö on viestintävälineidensä osalta varsin monipuolinen. Schröderin ym. (2003, viii) mukaan aika, jossa mediankäyttäjiltä vaaditaan valtavasti vuorovaikutusta, olisi nyt syrjäyttänyt ajan, jossa ihmiset ottavat yleisönä vastaan printtilehtiä ja radio- sekä televisiolähetysä. Nuorten mediaympäristöä kartoitettuani en sanoisi, että esimerkiksi paperiset lehdet olisivat syrjäytettyjä verkon takia. Sen sijaan nuorten mediaympäristö on laajentunut, eli molempien kontekstit ovat jollain tapaa mukana. Lehtiä luetaan edelleen, vaikka verkkoa käytetäänkin nykyään valtavasti.

Leiripaikka sijaitsee Ylöjärven maaseudulla. Ryhmäkeskusteluihin osallistuvat nuoret ovat leirillä kolmatta päivää. Leirin aikana heidän mediaympäristönsä on kehkeytnyt hieman arkisesta poikkeavaksi. Tiedustellessani, mitä mediaan liittyvää ja milloin leiriläiset ovat tehneet viimeksi, suurin osa vastaa tehneensä jotain (esimerkiksi *kuuntelin radiota* tai *kävin Facebookissa*) *ennen* leiriä. Tämä tarkoittaa noin kaksi päivää ennen ryhmäkeskusteluja. Yksi nuorista toteaa mediankäyttökyselyn kohtaan, jossa tiedustelen, ovatko nuoret kuulleet tai lukeneet kyseisenä päivä yhtään uutista:

En ole, olen metsässä.

Mistään väistämättömästä uutis- tai internetpimennosta ei leirilläkään toki ole kyse. Internet-yhteydet nimittäin kulkevat nuorten mukana; kahdeksalla kymmenestä ryhmäkeskusteluihin osallistuneesta nuoresta on kännykässään internet. Yhdellä heistä on kännykässään pääsy nettiin paikoissa, joissa toimii WIFI. Vain *metsässä oleva* keskustelija on netitön.

Kaiser Family -säätiön tutkijoiden mukaan amerikkalaisten nuorten mediankäyttö on lisääntynyt viimeisien viiden vuoden aikana. Kännykän muuttuminen mediasisältöjen lähetyksalustaksi sekä iPad- ja muiden MP3-laitteiden laajalle levinnyt käyttöönotto on helpottanut amerikkalaisten nuorten median kulutusta. Mukana kulkevan median kehitys on kannustanut nuoria löytämään päivästä lisää mahdollisuuksia mediankäytölle – ennen kaikkea se on saanut nuoret laajentamaan median kulutustaan niille tunneille, kun he ovat matkalla jonnekin. (Kaiser Family Foundation Study 2010, 2-3.)

Säätiön tutkimuksen (2010) mukaan amerikkalaiset nuoret käyttivät mediaa päivän mittaan yli seitsemän ja puolen tunnin ajan. Koska nuoret kuluttivat useampaa kuin yhtä mediasisältöä (esimerkiksi musiikkia ja uutisia) kerrallaan, he saivat pakattua päiväänsä kymmenen tunnin ja 45 minuutin edestä mediasisältöä. Tutkimusta käsittelevän uutisen otsikko toteaaakin: ”*Jos lapsesi ovat hereillä, he ovat todennäköisesti netissä*” (NYT, 20.1.2010).

Oletan, että samankaltaiset mediankäytön suuret linjat, eli median mukana kulkeminen ja erilaisten sisältöjen yhtäaikainen käyttö, pätevät myös suomalaisiin nuoriin. Se, että kännykällä pääsee internetiin, ei kuitenkaan tarkoita pääsyn jatkuvaa hyödyntämistä. Leirillä ollessa nuorten käynnit internetissä ovat olleet suhteellisen vähäisiä.

3.7. Kontekstina muiden puhe nuorten mediankäytöstä

Yhtenä osana ryhmäkeskustelujen kontekstia tutkin nuorista ja heidän mediankäytöstään yleisesti käytävää keskustelua. Tässä on kyse puhetavoista, jotka saattavat vaikuttaa siihen, miten nuoret puhuvat itsestään ja omasta yleisöystään. Tommi Hoikkala (1989, 79–80) sanoo, että puhetapa sisältää nuoria koskevan kulttuurisen, siis yliyksilöllisesti jaetun mallin siitä, millaisia nuori, nuoriso ja nuoruus (tai näihin liittyvä tekeminen ja toiminta) tyypillisesti ja normaalisti ovat tai millaisia niiden tulee olla (siis kulttuuriset odotukset ja ihanteet). Nuorten mediankäyttöön liittyvä keskustelu on varsin ristiriitaista. Nuorisoon kohdistuu esimerkiksi valtavasti odotuksia.

Tutkimusten ja selvitysten mukaan juuri nuoret ja nuoret aikuiset omaksuvat uudet mediateknologiset innovaatiot muita väestöryhmiä nopeammin ja innokkaammin. Nuoret käyttävät niin sanottuja uusia medioita muita ennakkoluulottomammin – eiväthän he yleensä edes miellä niitä uusiksi medioiksi. Nuoret ovat usein myös innovatiivisia mediankäytöltään. He kehittävät vanhoille medioille uusia käyttötapoja ja soveltavat uusia medioita vanhoihin käyttötarkoituksiin. (Modinos & Suoninen 2003, 10.) Myös Hujanen ja Pietikäinen (2004, 385) ajattelevat nuorten olevan aktiivista väkeä, jolla on ymmärrystä uudesta teknologiasta sekä kiinnostusta kokeilla uusia mediamuotoja.

Toisaalta esillä on pelko internetissä liikaa aikaa viettävistä nuorista. Bill Osgerby (2004) puhuu *cyberkid*-myyteistä. Pessimistisen näkemyksen mukaan uusi mediateknologia ajaa nuoret elämään epätyytyttävästi yksin, itsekseen. Optimistisen näkemyksen mukaan nuoret ovat sen sijaan digitaalisen viestinnän kärkijoukkoa, jolla on huimat mahdollisuudet uudenlaiseen osallistumiseen, luovuuteen ja itseilmaisuun. Kumpikaan näkemys ei juuri kuvaa todellisuutta nuorten ja uusmedian

suhteesta, mutta molemmat ovat olleet vahvasti esillä aiheeseen liittyvässä keskustelussa. (Osgerby 2004, 202.) Veikko Pietilä (2006, 23) huomauttaa, että huoli mahdollisista haittavaikutuksista on mediahistoriassa - aina uuden median ilmaantuessa - toistuva ilmiö.

Heikkilä ym. (2012, 99) sanovat, että mitä enemmän ihmisten omissa mediankäytön kuvauksissa rakentuu vertailua muihin tai erilaisiin kulttuurisesti tuotettuihin odotuksiin, sitä vahvemmin yleisöpuhe kiinnittyy ympäröivästä kulttuurista ammennettuihin puhetapoihin. Hoikkalan (1989, 79–80) mukaan puhetapa on myös konventio. Termi viittaa siihen, että kielenkäyttö on luonteeltaan sosiaalista, ei siis henkilökohtaista yksinpuhelua. Puhetavat ovat siis kehittyneet toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa. Heikkilä ym. (2012, 105–106) havaitsivat esimerkiksi, että ihmiset paljastavat itseä varjelevaa asennetta, jota esiintyy huomattavasti enemmän suhteessa internetiin kuin perinteiseen mediaan. Huoli tuntui paikantuvan kulttuuriseen paineeseen ”mennä nettiin” ja hyödyntää sitä mahdollisimman tehokkaasti (emt.).

Johtopäätöksiä: On mielenkiintoista tutkia, miten nuorten mediankäyttöön liittyvä, yleisesti käytävä ja ristiriitainenkin keskustelu vaikuttaa nuorten ryhmäkeskusteluissa rakentamaan ja esittämään yleisöyteen. Varjelevatko nuoret itseään joltakin? Vertaavatko he itseään muihin? Entä mainitsevatko he jopa muiden tahojen nuorisosta käymän keskustelun? Puhetavoilla on luultavasti vaikutuksensa. Toisaalta: symbolisen vuorovaikutuksen tutkimussuunnan innoittamana uskon, että vahvimmin nuoret rakentavat asemiaan eli tässä tapauksessa yleisöyttään itse. He eivät siis, edes tutkimuksen taivuttelemana, asetu johonkin valmiiseen muottiin.

Muut kontekstit ovat luultavasti keskustelussa läsnä yhtä lailla kuin puhetavat. Kaikilla nuorilla on esimerkiksi internetistä sinänsä monenlaisia kokemuksia, muitakin kuin yleisönä toimimisen kokemuksia. Nämä kokemukset internetin käytöstä toimivat keskustelun kulttuurisina resursseina. (Kulttuuristen resurssien kokonaisuus rakentuu edelleen keskustelussa, kuten missä tahansa muussakin tilanteessa. Nuoret voivat esimerkiksi oppia jotain toisiltaan.) Analyysissäni pyrin hahmottamaan sekä nuorten haastatteluhetken mediaympäristön että heidän arkisen mediaympäristönsä vaikutusta keskustelujen kontekstina.

Ryhmäkeskustelun luonteen takia en ole saanut juuri otetta nuorten henkilökohtaisten taustojen vaikutuksesta kontekstina. Tulkitsen kuitenkin, että nuorten taustat ovat omanlaisiaan; heillä on esimerkiksi keskenään erilaiset perheet ja harrastukset, jotka vaikuttavat yleisöyden rakentamiseen tutkimustilanteessa.

Joka tapauksessa, Herbert Blumerin ajatuksia, soveltaen: jokainen nuori pohtii jatkuvasti seuraavaa ”siirtoaan” eli keskustelee ryhmätilanteen aikana myös itsensä kanssa, sisäisesti. Hän pohtii leirikavereiden toimintaa, tulkitsee sitä ja ehkä antaa sen vaikuttaa omaan toimintaansa/puheisiinsa. Vuorovaikutuksen lisäksi tilanteeseen vaikuttavat kaikki muutkin kontekstit (vrt. Blumerin objektit): kynät, uutiset, leirikaverit, minä, leirin ohjaajat, sanelulaite, leiripaikka, nuorille luettavaksi antamani uutiset, uutisten kertomat asiat ja niin edelleen. Tutkimustilanteen ympäristö, eli leiripaikan makuuhuone, näyttäytyykin hyvin vivahteikkaana, kun ajatellaan objektien merkityksiä ihmisille.

Mahdollisia merkityksiä – ja näin ollen toimintamahdollisuuksia – on siis tutkimustilanteessa valtavasti. Keskustelu pysyy kasassa, koska nuoret suhteuttavat omaa toimintaansa muiden tekemisiin ja sanomisiin. Toisaalta uskon, että moni ryhmätilanteeseen liittyvän objektin/kontekstin merkitys on luultavasti jaettu jo ennen keskusteluja. Ovathan nuoret esimerkiksi suomalaisia, keskenään samanikäisiä ja samanlaisessa mediaympäristössä eläviä ihmisiä. Toiminta tai sanomiset perustuvat kuitenkin siihen, millaiseksi asioiden merkitykset muokkautuvat yhteisesti vuorovaikutuksessa. Osasta merkityksiä voi tulla jaettuja samalla, kun toisissa asioissa erimielisyys saattaa vahvistua.

Toisaalta ryhmässä jokaisen nuoren yleisöys voi rakentua hieman uudelleen. Joka tapauksessa kontekstien näkökulma korostaa minulle yleisöyden tilannesidonnaisuutta ja herkkyyttä; kaikkien jollain tavalla mukana olevien asioiden vaikutusta esimerkiksi siihen, mitä nuoret sanovat. Ryhmäkeskustelu näyttäytyy hyvin ainutlaatuisena hetkenä, joka ei voi toistua sellaisenaan. En siis ajattele leiriläisten edustavan kaikkien suomalaisten nuorten näkökantoja tai verkkomediassa toimimista. Jossakin muussa tilanteessa samojen nuorten kanssa saattaisi syntyä aivan erilaiset keskustelut.

Herbert Blumerin kehittelemässä symbolisen vuorovaikutuksen tutkimussuunnassa (yhdistettynä Mikko Lehtosen käsityksiin konteksteista) minua viehättää eniten se, että tavat olla esimerkiksi yleisönä (vaikka Blumer ei juuri yleisöstä puhukaan) eivät ole valmiita, vaan niitä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa jatkuvasti uudelleen.

4 Tutkimusotetta hahmottelemassa

4.1. Diskursiivinen realismi: tieto on tulkintaa

Kim Schröderin, Kirsten Drotnerin, Stephen Klinen ja Catherine Murrayn (2003) mukaan yleisöyden tutkimisessa olennaista on metodologinen moninaisuus. Tutkijat esittelevät neljä yleisötutkimuksen pääsuuntausta: mediaetnografian (*media ethnography*), vastaanottotutkimuksen (*reception research*), kyselytutkimuksen (*audience surveys*) sekä kokeellisen yleisötutkimuksen (*experimental audience research*).

Tutkimussuunnat eroavat toisistaan siinä, kuinka avoimia tai kontrolloituja niiden suosimat tutkimusmenetelmät eli tutkijan ja tutkittavan väliset kohtaamiset, ovat. Mediaetnografi esimerkiksi haluaa olla mahdollisimman huomaamaton tarkkailija, joten hän puuttuu tutkittavan tekemisiin kaikkein vähiten. Kokeellisen yleisötutkimusperinteen menetelmissä luodaan tutkimusasetelmia, joiden kontekstit ovat tarkkaan valvottuja. Näin tutkijat pääsevät testaamaan nimenomaan jonkin median tai jonkin sisällön vaikutusta ihmisiin. (Schröder ym. 2003, 50–51.)

Schröder ym. (2003) painottavat, että mikään tutkimussuuntaus (tai menetelmä, kuten määrälliset ja laadulliset menetelmät) ei ole sinänsä toistaan pätevämpi, kun haluamme selvittää ihmisten yleisötoimintaa. Tutkimusongelma ratkaisee. Eri suuntaukset sekä niissä käytetyt menetelmät täydentävät toisiaan. Tutkijat kuitenkin huomauttavat, että tutkimussuuntausten tasa-arvoisessa tarkkailussa tarvitaan jokin yhteinen metateoreettinen lähtökohta. Heidän mielestään otollinen ”alusta” on *diskursiivinen realismi*. (Emt. 44.)

Diskursiivisen realismin mukaan kielestämme erillinen todellisuus on olemassa. Tuosta todellisuudesta on myös mahdollista saada tietoa, mutta vain kielen kautta. Tieto ei kuitenkaan koskaan heijasta todellisuutta sellaisenaan, koska tietoa kerättyä kieli ja tulkinta ovat olennaisia. Näin myös tutkimustulokset, joiden hankinnassa kieli on mukana, ovat aina tulkintoja todellisuudesta. (Schröder ym. 2003, 45.)

Tulkinta on kaiken kaikkiaan keskeisessä osassa yleisötutkimusta. Lähes jokaiseen tutkimuksen vaiheeseen liittyy tulkintaa, koska kieli on jatkuvasti mukana. Tulkintaa tarvitaan ainakin tutkittavien arkisissa yleisötilanteissa, haastattelussa tai muissa tutkimuskohtaamisissa sekä aineistoa tarkasteltaessa. Jo yksin haastattelutilanteeseen, olipa kyseessä yksilöhaastattelu tai ryhmäkeskustelu, mahtuu valtavasti tulkintaa: haastattelu on nimittäin vuorottelua, jossa osallistujat tekevät yhteistyötä kielellisten esitysten avulla. (Schröder ym. 2003, 16–20.)

Diskursiiviseen realismiin perustuva yleisötutkimus on holistista eli kokonaisvaltaista. Ihminen käsitetään aktiiviseksi ja omista tekemisistään tietoiseksi toimijaksi (esimerkiksi mediankäyttönsä osalta). Toisaalta ymmärretään, että vahvat, historian saatossakin muokkautuneet sosiaaliset rakenteet, kuten mediainstituutiot, ohjailevat ja rajoittavat ihmistä ja hänen tekemisiään. Tutkijoita kiinnostaa ihmisten mediankäyttöön liittyvä toiminta ja sen merkitykset, kuten ihmiset niistä itse puhuvat; todellisuuteenhan voidaan päästä käsiksi vain kielen avulla. Samalla tutkimuksessa halutaan tuoda esille viestinnällistä prosessia sekä siihen vaikuttavia sosiaalis-kulttuurisia rakenteita, joihin itse mediankäyttäjä ei välttämättä voi vaikuttaa. (Schröder ym. 2003, 48.)

Tämä ajattelu vaikuttaisi yhdistävän Couldryn (2010; 2011) ja Schröderin ym. (2003) tekstejä. Myös Couldry (2011, 217) nimittäin ajattelee, että useimmiten mediankäytöllä on syvempi merkitys tai päämäärä (eli esimerkiksi televisiota ei katseltaisi vain television katselun takia). Joskus mediankäyttö liittyy ihmisen henkilökohtaiseen ja selvään päämäärään. Toisinaan syy saattaa piillä yhteiskunnallisissa odotuksissa ja tavoitteissa. Heikkilä ym. (2012, 105–106) esimerkiksi havaitsivat, että ihmisillä on ”kulttuurisia paineita” käyttää internetiä mahdollisimman tehokkaasti.

4.2. Schröder ja Alasuutari: Tutkija etsivänä

Jokaisella tutkimuksella on tavoite. Diskursiiviseen realismiin perustuva tutkimus ja sen tekijät haluavat edistää demokratiaa. Tarkoitus on paljastaa ”jokapäiväiseen toimintaan vaikuttavat mutta piilossa olevat ja tiedostamattomat, lähteet”. Kun lähteet tai rakenteet tehdään näkyviksi, ihmisten on mahdollista kehittää omia, voimaannuttavia tapoja selviytyä niiden ristipaineessa. (Schröder ym. 2003, 50.)

Tulkintani mukaan diskursiiviseen realismiin perustuvan tutkimuksen perimmäinen tavoite onkin juuri paljastaa mediankäytön tiedostamattomia tekijöitä. Ihmiset eivät nimittäin välttämättä osaa ilmaista esimerkiksi niiden vaikutusta kielellisesti. Haastatteluissa voidaan toki kysyä yksinkertaisesti ihmisten mediankäytöstä, mutta tämän jälkeen tutkijan täytyy olla kuin etsivä. Schröderin ym. (2003, 46) mukaan tutkijan kannattaa *loitontaa* itsensä pinttyneistä ajattelutavoista.

Loitontuminen tuntuisi olevan olennaista varsinkin aineiston analyysivaiheessa. ”Todellisuus” löytyy puheesta, mutta se ei ole siinä aina ilmiselvästi esillä. Sen sijaan se pitää tulkita irti puheesta. Toisin sanoen loitontuminen tähtää tutkimusaineistoksi tuotetun puheen tai tilastojen pohdintaan suoraan sanottua syvällisemmin. Parhaimmillaan tämä tuottaa uusia tapoja käsitteellistää ilmiötä, tässä tapauksessa yleisöyttä.

Myös Pertti Alasuutari (2011) pitää laadullisen tutkimuksen tekoa, ennen kaikkea aineiston analyysia, salapoliisityönä. Laadullisessa tutkimuksessa arvoituksen ratkaiseminen merkitsee sitä, että tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehdään merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä (Alasuutari 2011, 44). Alasuutarin (emt, 29) mielestä olennaista on nähdä aineistossa enemmän kuin mitä ”paljas silmä” näkee. Yleisesti ottaen tieteellisessä tutkimuksessa tarvitaan hänestä mysteerien ratkojan työtä (emt, 54).

Schröder ym. (2003, 46–47) pitävät onnistuneena esimerkkinä loitontumisesta viestinnän vastaanottotutkimusta, jossa selvitettiin ihmisten television katselua⁹. Tutkimuksessa haastateltiin perheitä. Heiltä kysyttiin television roolista arjessa: Milloin he katsovat televisiota? Mitä he katsovat? Miksi ja kenen kanssa he katsovat? Tavoite oli kehitellä haastatteluaineiston perusteella tv:n katsojatyyppejä. Aineistoa käsitellessään tutkijat havaitsivat, että teemat, jotka toistuivat ylitse muiden, olivat: tv:n pitäminen ajanhukkana tai jopa vahingollisena sekä ihmisten tv:n katselun suunnittelu etukäteen. Molemmat haastateltavien ilmaiset teemat ovat ilmeisesti sellaisia, joita ei kysymyksenasetteluissa suoraan mainittu. Lopulta aineistosta nousivat moralistit, hedonistit, pragmatistit ja ”antaa olla” (*laissez-faire*) -katsojat. Näin tutkijat löysivät empiiristä aineistoa tulkitsemalla uusia puolia television katsomisesta. Tämä on samalla esimerkki siitä, kuinka todellisuudesta hankitaan tietoa kielen avulla.

Johtopäätöksiä: Tämä työ on metodologialtaan laadullista yleisötutkimusta. Schröderin ym. (2003) suurin anti minulle on ollut tutkimusote eli jonkinlainen tarttuma tai tuntuma siitä, miten voin nuorten yleisöyttä lähestyä.

Seija Ridell on kasvattanut ymmärrystäni siitä, että tutkimus itsessään tuottaa aina jonkinlaista yleisöyttä¹⁰. Hän (1999, 29) kritisoi etnografien vahvaa uskoa siihen, että yleisöjä *luonnollisena ilmiönä* on olemassa, ja että nuo yleisöt voidaan tavoittaa tutkimuksessa. Lisäksi hän (emt, 32) huomauttaa, että reseptiotutkijat näkevät ihmiset valmiissa roolissa, viestintäteollisuuden tuotteiden kuluttajina.

Schröder ym. (2003) toteavat varsin yksiselitteisesti, että yleisötutkimus on aina häiritsevää. Emme voi tehdä empiiristä yleisötutkimusta niin, että emme sekaantuisi tutkimaamme ilmiöön (Schröder ym. 2003, 16). Itsekin ajattelen, että tutkijan tulkinta ja valinnat ovat aina mukana ihmisten yleisötoimintaa tutkittaessa. Tutkija vaikuttaa sekä aineistonkeruuseen että tutkimustuloksiin, mikä

⁹ Puheena oleva tutkimus on Jensen, K.B, Schröder, K.C., Stampe, T., Søndergaard, H. and Topsøe-Jensen, J. (1994) *Super flow, channel flow and audience flows. A study of viewers' reception of television as flow*. The Nordicom Review (2): 1-13.

¹⁰ Ajatus on myös teoksessa Ang, Ien (1991) *Desperately seeking the audience*. London: Routledge.

ei kuitenkaan aina ole huono asia. Kiinnostavaa on juuri kokeilla erilaisia tutkimuksen teon tapoja – ja samalla tiedostaa sekä tuoda julki niiden mahdolliset vaikutukset tutkimuskohteeseen. Ehkäpä myös Ridell (1999, 29) tarkoitti suunnilleen samaa sanoessaan, että *yleisöjä pitäisi tutkia tuotettuina, ei annettuina*.

Diskursiivinen realismi yhdistää myös empiristien ja tulkitsevaa lähestymistapaa kannattavien todellisuuskäsityksiä. Empiristit uskovat, että voimme saada todellisuudesta tietoa, johon ihminen/tulkinta ei ole vaikuttanut. Tutkittaessa saatu tieto on empiristien mukaan tämän takia yleistettävissä. Tulkitsevan lähestymistavan kannattajat puolestaan uskovat, että kaikki tieto riippuu tulkinnasta; itse asiassa todellisuus on yhtä kuin tulkintamme siitä. Tämä tekee kaikista tutkimuksista ja tuloksista tapauskohtaisia. Diskursiivisen realismin mukaan tutkimus ja sen tulokset ovat aina tulkintoja todellisuudesta. (Schröder ym. 2003, 45.)

Olennaista gradussani on hahmottaa, kuinka yleisöyttä ilmaistaan, esitetään ja rakennetaan puheessa; onhan varsinainen aineistontuottamismenetelmäni ryhmäkeskustelu. Uskon siis, että voin ymmärtää nuorten yleisöyttä tutkimalla, mitä he itse siitä sanovat. Sain siis tämän ajatuksen suoraan diskursiivisen realismin mukaisesta todellisuuskäsityksestä: ajattelen, että nuorten keskustelut (ja siitä tekemäni tulkinnat) ainakin heijastavat sitä, miten he myös todellisuudessa toimivat yleisönä. Kuten konteksteja käsittelevässä luvussa kirjoitin, tiedostan, että esimerkiksi valitsemani tutkimusmenetelmä ja -paikka vaikuttavat tuloksiin.

Menin ”kentälle” paljon ennen kuin tiesin, millaista teoreettista pohdintaa tämä gradu sisältäisi. Schröderin ym. (2003) ideat esimerkiksi tutkimussuuntausten sekoittelusta olivat kuitenkin mukana alusta saakka. Omassa tutkimuksessani on vivahteita etnografiasta, sillä menin tutkimuksineni mukaan nuorten elämään, heidän leiriympäristöönsä; kohtasin nuoret paikassa, jossa he olisivat olleet myös ilman tutkimustani. Näin ollen tutkimustilanne ei ollut pelkästään rakennettu. Paikalla ollessani olin suuren osan ajasta hiljainen tarkkailija. Vastaanoton tutkimusta työni on siinä mielessä, tutkimustilanteessa asetan nuoret yleisötoimijoiksi. Suuri osa nuorten puheesta onkin heille viemäni uutisen herättämiä ajatuksia, uutisen tulkintaa.

Ajatus loitontumisesta on luonut minuun alusta asti pientä jännitystä. Schröderin ym. (2003, 46) mukaan loitontuminen tuottaa parhaimmillaan uusia tapoja käsitteellistää jotain ilmiötä. Omassa työssäni loitontumisen näkökulma tarkoittaa, että vaikka tutkimustilanteessa ajattelen nuoria (esimerkiksi aiempaan tutkimukseen perustuen) tietynlaisena yleisönä tai haluan kannustaa heitä tietynlaiseen yleisötoimintaan (kuten keskustelemaan), aineistoa lukiessani alankin hahmottaa nuorten sanomisista jotain, mitä en osaa odottaa, jotain mikä on tavallaan enemmän kuin suoraan

sanottu. Ja juuri tämä odottamaton saattaa olla kaikkein merkityksellisintä. Mielestäni loitontumalla on myös mahdollista tarkkailla abstraktimpia asioita, kuten Nick Couldryn (2010; 2011) medioidun keskuksen myytin vaikutusta nuorten mediankäyttöön.

4.3. Tutkimusasetelma

4.3.1. Tutkimuksen ja leiripäivän yhteensovittaminen: mahdollisuudet ja haasteet

Olen edellä kartoittanut teoreettis-metodologista keskustelua yleisöydestä ja rakentanut omaa käsitystäni yleisönä toimimisesta. Tässä vaiheessa työtä ajattelen, että yleisöys toteutuu tilannesidonnaisesti ja on näin ollen aina omanlaistaan. Symbolisen vuorovaikutuksen näkökulmasta nuorten yleisötoiminta myös kehittyy tutkimustilanteessa. Mikään ei siis ole valmista, kun ryhmä nuoria alkaa keskustella. Mutta miten keskustelutilanne rakentui?

17. heinäkuuta 2012: Istun bussissa, joka matkaa Tampereen linja-autoasemalta Antaverkan tienhaaraan Ylöjärvelle. Kävelen kolmisen kilometriä hiekkatietä maaseudulla. Tihuuttaa. Kangaskassissani on edellisenä keväänä laatimani kysymysrunko, sanelulaite, kyniä ja nuorisoa koskevia uutisia. Olen matkalla heinäkuuiselle Prometheus-leirille, jossa pidän graduuni liittyvät, media-aiheiset ryhmäkeskustelut nuorille.

Prometheus-leirit ovat uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumattomia aikuistumisleirejä. Leireillä pohditaan nuorten kannalta kiinnostavia ja ajankohtaisia aiheita. Leirin tarkoitus on haastaa nuoria itsenäiseen ajatteluun. Leirejä järjestää Prometheus-leirin tuki ry, ja leireille tervetulleita ovat kaikki 8. luokan käyneet nuoret. (protu.fi) Nuoret ovat aamupalalla, kun pääsen paikalle. Sitten ohjaajat kutsuvat heidät piiriin istumaan, mikä merkitsee päivän ohjelman alkua. Esittelen itseni ja heittäydyn mukaan.

Kuten edellä totesin, tämä työ metodologialtaan etnografiavivahteista, laadullista yleisötutkimusta. Aineistontuottamismenetelmän ideoinnissa minua inspiroi Elizabeth S. Bird (2003), jonka työ on varsin kokeellista. Bird (emt, 17) kertoo esimerkiksi ”tutkija ei paikalla” -menetelmästä, jossa toisilleen tutut ihmiset katsovat yhdessä uutiskoosteen ja nauhoittavat ohjelman jälkeen käydyn keskustelun (*researcher-absent*). Bird (emt.) uskoo, että nauhoitetut keskustelut ovat luonnollisempia kuin sellaiset, joissa tutkija on paikalla ja haastattelee katsojia ohjelman

herättämistä ajatuksista. Ennen kaikkea Bird kuitenkin muistutti minua siitä, että yleisötutkija voi mennä minne vain. Päätin suunnata leirille, esimerkiksi luokahuoneen sijaan.

Tutkimuksen tekooni vaikutti myös kaksi leirin ohjaajista. Tapasin heidät kerran ennen leiriä (Helsingissä 16. toukokuuta 2012). Tuolloin oli selvää, että pääsen kesällä heidän leirilleen hankkimaan haastatteluaineiston graduani varten. Sovimme yhdessä, miten media-aiheiset keskustelut liitetään osaksi leiripäivää. Ajattelimme, että on tärkeää saada nuoret pohtimaan omaa mediankäyttöään, esimerkiksi sen määrää.

Prometheus-leiri kestää viikon, yleensä sunnuntaista sunnuntaihin. Leirin aikana käsiteltäviä teemoja ovat erilaisuus ja syrjintä, päihteet ja riippuvuus, yhteiskunta ja vaikuttaminen, tulevaisuus, maailmankuvat ja -katsomukset, ihmissuhteet ja seksuaalisuus sekä ympäristö. Oppitunteja ei ole, sillä tärkein käsittelytapa on tasavertainen keskustelu ryhmissä. (protu.fi/prometheus-leirit)

Olin mukana leirillä tiistaina, jolloin päivän teema oli yhteiskunta. Pitämäni keskustelu oli yksi pysäkki yhteiskunta ja vaikuttaminen -aiheisella tehtäväradalla. (Toinen pysäkki oli lehden kannen suunnittelu ja kolmannella rastilla nuoret piirsivät mediankäyttömaisemansa. Maisemat piirrettiin minun pyynnöstäni.) Yhteiskuntapäivän aikana nuorilta myös udeltiin tietoja muutamilla kyselyillä (tällä kuvattiin byrokratiaa). Minä laadin mediankäyttökyselyn (liite 1), joka on nyt osa aineistoani.

Kaikki nuoret osallistuivat ennen ryhmäkeskustelua esimerkiksi tuomioistuinsimulaatioon sekä erilaisten maailmanlaajuisten ongelmien ratkomiseen pienryhmissä. Kaikkien nuorten virittyminen ryhmäkeskustelutilanteeseen ja vuorovaikutus olivat siis ennen haastatteluja samankaltaisia; toisen sanoen yksi ei hypännyt paikalle suoraan sosiaalisesta mediasta ja toinen vaikkapa kasvatusten tapahtuvasta väittelytilanteesta.

Olin vierailut Prometheus-leirillä aiemmin yhden kerran, monta vuotta sitten juttukeikalla. Tuolloin minulle jäi mielikuva leiristä, jossa kaikille keskusteluille on loputtomasti aikaa. Oikeasti yhden leiripäivän aikana tehdään paljon asioita. Päivänä, jona pidin leirillä graduuni liittyvät ryhmäkeskustelut, nuoret osallistuivat myös väittelyihin monipuolisista aiheista sekä miettivät ryhmissä maailman rauhaa, ympäristöä ja tasa-arvoa. Lisäksi nuoret keskustelivat leirin ohjaajien johdolla sopivista rangaistuksista erilaisiin rikoksiin ja pelasivat pihaleikkejä.

Olin siis mukana koko päivän, joten nuoret ehtivät tottua minuun ja paikallaolooni ennen heille pitämiäni ryhmäkeskusteluja. Esimerkiksi maailman parantamista ratkottaessa olin keskustelemassa neljän hengen ryhmässä, jossa mietittiin sukupuolten tasa-arvoa. Välillä oma roolini (tutkija, leiriläinen, ohjaaja tai satunnainen hengailija?) oli itselleni epäselvä. Luulen kuitenkin, että muut

pitivät minua yksinkertaisesti gradua tekevänä yliopisto-opiskelijana, koska sellaiseksi itseni esittelin päivän alussa. Lisäksi sanoin, että olen kesätöissä toimittajana. En tiedä, paljonko jälkimmäisellä oli merkitystä ryhmäkeskusteluissa. Kaikki, leiripaikasta päivän teemaan ja siihen, millaisessa roolissa nuoret näkevät minut, on joka tapauksessa osa tutkimukseni kontekstia.

Ainut pieni ongelma leiriohjelman ja tutkimuksen yhteensovittamisessa oli aika. Sain 45 minuuttia aikaa yhtä ryhmäkeskustelua kohden. Luulin sen olevan liian vähän keskusteluun yleisöyden rakentumista. Ajattelin, että pidempään keskusteluun mahtuisi erilaisia käännekohtia. Helsingissä leiriohjaajien kanssa keskustellessani hyväksyin kuitenkin minulle tarjotun ajan, koska olin erittäin innostunut leiristä aineistonkeruun paikkana. Ajattelin, että mikäli keskustelu on lyhyempi kuin se ehkä muussa ympäristössä olisi, keskustelun kontekstia on leirillä sitäkin enemmän.

Luovuinko jostain, tutkimuksen ja leiripäivän yhteensovittamisen takia? Enää en ainakaan tiedä, mihin lisäaikaa olisin tarvinnut. Ryhmäkeskustelu on aineisto, josta voi löytää valtavasti eri ulottuvuuksia. Mediankäyttökysely auttoi ajankäytön kanssa, koska sain sillä tietoja esimerkiksi nuorten päivittäisestä mediankäytöstä. Kaikkea tätä ei siis tarvinnut kysyä ryhmäkeskustelussa.

Kirjasin ”tutkija ei paikalla”- kokeilun tutkimussuunnitelmaani, mutta en saanut sitä toteutetuksi. En kuitenkaan pysty sanomaan, olisiko se ollut tärkeä tutkimukseni kannalta. Kiinnostava se ainakin olisi ollut, esimerkiksi selvittäessä tutkijan merkitystä osana kontekstia. Toisaalta analysoitavia ryhmäkeskusteluja on tässä työssä vain kaksi. En siis usko, että näin pienellä vertailtavien keskustelujen määrällä olisin saanut kovinkaan paljon irti siitä, miten tutkijan paikallaolo vaikuttaa nuorten puheeseen.

4.3.2. Aineistontuottamismenetelmänä ryhmäkeskustelu

Varsinainen aineistontuottamismenetelmäni on osana leirin ohjelmaa vetämäni ryhmäkeskustelu, jonka alkajaisiksi luetutan nuorilla sanomalehti uutisia. Esimerkiksi Heikkilän ym. (2012) tutkimusasetelma muistuttaa omaani: toisilleen entuudestaan tutuista aikuisista koostuvat ryhmät lukevat sanomalehti uutisen tutkimustilanteessa, tutkijoiden paikalla ollessa. Tämän jälkeen käydään ryhmäkeskustelu uutisista¹¹. Ridell (1998) puolestaan katsoi yhdessä tutkittaviensa kanssa Yleisradion tv-uutiset, jonka jälkeen käytiin yhdessä lähetykseen liittyvä keskustelu.

¹¹ Heikkilän tutkimusryhmän aineisto ja aineistonkeruumenetelmät olivat tosin kokonaisuutena paljon näitä ryhmäkeskustelumateriaaleja laajempia. Tutkimusjakson aikana tehtiin kaikkiaan 73 teemahaastattelua ja 63 fokusryhmähaastattelua, joissa osallistujat analysoivat sanomalehtijuttuja ja keskustelivat journalismista sekä suhteestaan mediaan. Tämän lisäksi tutkimuksessa järjestettiin 14 toimittajien ja yleisöryhmien kohtaamista sekä kirjoitettiin 49 mediapäiväkirjaa (Heikkilä ym. 2012, 10).

Oma ajatukseni ryhmäkeskustelusta on, että mikäli nuoret puhuvat luontevasti ilman, että kysyn jatkuvasti jotain, annan heidän keskustella vapaasti. Lähestymistavasta kirjoittaa David Morley teoksissaan *Nationwide Audience* (1980) sekä *Television, Audiences and Cultural Studies* (1992).

Leiriläisiä oli yhteensä 15, ja ohjaajat jakoivat heidät kolmeen ryhmään. En ollut itse paikalla ryhmien muodostuksessa vaan järjestelin huonetta, jossa keskustelut käytiin. Analysoin gradussani keskusteluista kaksi. Tämä johtuu siitä, että kahdelta leiriläiseltä puuttui tutkimuslupa. Päätimme ohjaajien kanssa laittaa heidät samaan eli ensimmäiseen keskusteluryhmään. Näin minulle jäi kaksi ryhmäkeskustelua analysoitavaksi. Leiritilanteessa en halunnut jättää kahta niin sanotusti luvatonta nuorta keskustelujen ulkopuolelle. He olivat kuitenkin mukana yhtä mielellään kuin muut, ja luulen että tuo luvattomuus johtui ainoastaan siitä, että vanhemmat eivät muistaneet vastata pyyntöihini tutkimusluvasta (liite 2).

Molempiin ryhmäkeskusteluihin osallistui viisi nuorta ja minä. Ensimmäisessä ryhmässä oli kolme tyttöä ja kaksi poikaa. Toisessa ryhmässä oli neljä tyttöä ja yksi poika. Nuoret harrastavat piirtämistä, valokuvaamista, maalaamista, näyttelemistä, sirkusta, pienoismallien näpertelyä, musiikkia, kirjoittamista ja jalkapalloa. Yksi nuorista ei harrasta mitään. Jalkapalloilija sanoi myös, että *tv:tä katon paljon*. On mielenkiintoista, että hän pitää television katsomista harrastuksena mutta internetin käyttöä ei kutsu harrastukseksi kukaan.

Otin leiriläiset vastaan ankeahkossa, mutta puheen äänittämisen kannalta suotuisassa, leiripaikan makuuhuoneessa. Molemmissa ryhmäkeskusteluissa paikalla oli myös kaksi leirin ohjaajaa, mutta he eivät puuttuneet keskusteluun. Haastattelut tehtiin istuen ringissä lattialla. Ryhmätilanne alkoi uutisten lukemisella. David Morleyn (1992, 96) mukaan merkittävää tutkimusta on havainnoida, millainen on haastateltavien luonnollinen järjestys puhua asioista. Pyrin tähän suhteellisen avoimilla kysymyksillä, kuten *kummasta uutisesta haluatte puhua ensin?* sekä antamalla vapaan keskustelun mahdollisuuden. Minulla siis oli kysymysrunko¹² (liite 3), mutta poikkesin siitä mielelläni, mikäli nuoret toivat esiin muita asioita. Esitin jonkin verran myös tilanteessa keksimiäni jatkokysymyksiä sen perusteella, mitä nuoret puhuivat.

Morleyn (1992, 97) mukaan ryhmähaastattelun vahvuutena on mahdollisuus tutkia, miten viestien tulkintaa rakennetaan yhteisöllisesti keskustelussa – ei siis yksilöllisesti, sosiaalisesta kontekstista

¹² Tutkimusta suunnitellessani yksi idea oli selvittää, kuuluuko nuorten ääni (nuorten mielestä) tarpeeksi heitä itseään koskevissa uutisissa. Ajattelin tulkita nuorten kanssa uutisia puhujarakenteen analyysin avulla, toisin sanoen selvittää, tuottavatko uutiset nuorista esimerkiksi haastateltavien valinnalla yhteiskunnan Toisia (vrt. Raittila 2000, 90–91). Puhujarakenteen analyysi näkyy edelleen kysymysrungossa; tiedustelen esimerkiksi, kenen muun pitäisi saada kommentoida asiaa uutisessa. Toisaalta ajattelin, että nuorilla saattaisi myös olla ehdotuksia siitä, millaista nuoria koskeva uutisointi voisi parhaimmillaan olla.

irrallisena. Heikkous saattaa puolestaan olla se, että kaikkien osallistujien mielipiteet eivät koskaan kaivaudu esille; toisin sanoen ujoimmat pysyvät hiljaa koko haastattelun ajan. Schröder ym. (2003, 153) huomauttavat myös, että ryhmässä keskustelu voi olla konsensushakuista; haastateltavat saattavat keskittyä jutun sujuvuuteen sen sijaan että ilmaisivat todellisia mielipiteitään. Oikeastaan se, että halusin kerätä aineistoni juuri ryhmäkeskustelulla, tiivistyy juuri tähän. Kuten Schröder ym. (2003, 152) asian ilmaisevat: ryhmäkeskustelu on yhtä aikaa monimuotoisuuden ja konsensuksen generaattori¹³. Mielestäni yksilöhaastattelut eivät vain sovi tutkimukseen, jossa jotain *rakennetaan* nimenomaan tutkimushaastattelun aikana (vrt. Ridell 1998).

4.3.3. Aineisto: keskustelut, piirustukset ja mediankäyttökyselyt

Varsinainen aineistoni koostuu kahdesta litteroidusta ryhmäkeskustelusta. Schröderin ym. (2003, 167) mukaan (ainakin viestinnän vastaanottotutkimuksessa) litteroitaessa ylös kannattaa kirjata kaikki haastateltavien sanalliset ilmaisut, haastattelijan kommentit ainakin osittain sekä merkittävät ”sanallisten ilmausten olosuhteet”, kuten naurahdukset tai äänen korotukset. Myös sillä, *miten* jotain sanotaan, on siis merkitystä haastatteluja analysoitaessa. Litteroin keskustelut osittain kesällä 2012, osittain saman vuoden syksyllä. Noudatin suunnilleen Schröderin ym. ohjeita. Litteroin myös omat kommenttini kokonaan, koska tutkin niidenkin vaikutusta nuorten yleisöyden rakentamiseen. Litteroitua keskustelua on yhteensä noin 32 sivua. Analysoimistani keskusteluista ensimmäisessä oli jonkin verran enemmän puhetta.

Leirillä keräsin myös kymmenen mediankäyttökyselyä sekä 15 nuorten mediankäyttömaisemaa kuvaavaa piirustusta. (Mukana on kaikkien leiriläisten taiteilemat kuvat, koska ne tehtiin osana media ja vaikuttaminen -aiheista tehtävärataa, eikä niitä ole nimetty – näin en siis voi erottaa ”luvattomien” nuorten töitä muista.) Piirustuksista sain ennen kaikkea vihiä siitä, millainen nuorten mediaympäristö on leirin ulkopuolella. Ne ovat siis osa ryhmäkeskustelujen kontekstia, jota käsittelin edellä. Mediankäyttökyselyllä keräämiäni tietoja olen hyödyntänyt kautta gradun; osittain ne täydentävät ryhmäkeskusteluaineistoa eli tulevat raportoiduiksi seuraavassa luvussa.

Keskustelujen, piirustusten ja kyselyjen lisäksi minulla on havaintoni leiriltä. En kirjannut niitä määrätietoisesti, mutta ne vaikuttavat väistämättä ainakin ryhmäkeskustelujen konteksteja käsitteleviin pohdintoihini.

¹³ Schröder ym. (2003, 143–170) ohjeistavat vastaanottotutkimukseen ryhtyviä, aloitteleviakin tutkijoita varsin seikkaperäisesti. Tutkijat pohtivat esimerkiksi haastattelupaikan valintaa, haastateltavien määrää, kysymysrungon laadintaa sekä aineiston analyysia.

4.3.4. Keskustelua aineiston analyysistä - ja kuinka sen itse teen

Tuotin siis oman aineistoni ryhmäkeskusteluilla. Sain sen kerätyksi kätevästi yhden päivän aikana. Aineiston analysointi on sen sijaan ollut repaleinen ja pitkä, pätkissä yli vuoden kestänyt tehtävä. Ajoittain työ on ollut fiilispohjaista; toisin sanoen olen nostanut esille omasta mielestäni merkittäviä asioita - teorian avulla tai ilman - ja pohtinut niitä. Muutamit ohjeistukset ovat kuitenkin antaneet työlle niin sanotusti ryhtiä.

Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (2008, 135) suosittelevat aineiston purkamista ja tarkastelua jo keruuvaiheessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen. Tuore aineisto nimittäin inspiroi tutkijaa. Itselläni ei ollut ryhmäkeskustelukeseinä lainkaan aikaa analysoida aineistoani. Aluksi tämä hirtti. Miten saan analysoidessani tulkittua esimerkiksi sen, kuka nuorista puhuu milloinkin? Kun seuraavana syksynä aloin kuunnella keskusteluja, jokaisen leiriläisen kasvot palautuivat kuitenkin elävästi mieleeni. Muistan myös muita yksityiskohtia, kuten kuka nuorista istui keskustelutilanteessa, uutisten äärellä, sängyllä ja kuka lattialla.

Schröder ym. (2003, 168) ehdottavat, että tutkija aloittaisi analysoinnin etsimällä aineistosta kommentteja niihin kysymyksiin ja teemoihin, joita hän lähti alun perin selvittämään. Minun alkuperäinen intressinihän oli nuorten suhde uutisiin; aloitin siis kokoamalla yhdelle paperille sitä, mitä nuoret sanovat uutisista. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 173) mukaan yksi tapa tarkastella aineistoa on teemoittelu. Tällöin tarkastellaan niitä piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. Lähtökohtateemojen lisäksi aineistosta pomppaa usein lukuisia muitakin teemoja, jotka ovat usein kaikkein kiinnostavimpia. Omassa aineistossani huomattavin muu teema on muiden nuorten mediankäyttöön, ennen kaikkea turhaan viestittelyyn, kohdistuva kritiikki.

Alasuutarin (2011, 39) mukaan laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Pelkistämisestä voi Alasuutarin (emt, 40) mukaan erottaa kaksi vaihetta. Ensinnäkin aineistoa tarkastellaan aina tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Näin analyysin kohteena oleva tekstimassa (minun tutkimuksessani litteroidut ryhmäkeskustelut), pelkistyy hallittavammaksi määräksi ”raakahavaintoja”. Omassa analyysissäni poimin ryhmäkeskusteluista kohdat, joissa nuoret puhuvat yleisötoiminnastaan.

Pelkistämisen toisen vaiheen ideana on karsia havaintomäärää yhdistämällä havaintoja. Tähän päästään Alasuutarin (emt, 40–42) mukaan etsimällä havainnoista yhteisiä piirteitä. Sitä, miten

raakahavaintojen yhdistäminen laadullisessa tutkimuksessa tapahtuu, voidaan nimittää varsinaiseksi laadulliseksi analyysiksi. Ideana on muotoilla sellaisia havaintolauseita, raakahavaintoja kuvaavia sääntöjä, jotka pätevät koko aineistoon. (Alasuutari 2011, 52.) Mielestäni analyysiosioni nykyiset väliotsikot, jotka ovat muuttuneet monta kertaa aineiston analysointi -projektini aikana, ovat verrattavissa noihin havaintolauseisiin.

Alasuutari (2011, 42) huomauttaa, että laadullisessa analyysissä (havaintoja yhdisteltäessä) yksikin poikkeus osoittaa, että asiaa pitää miettiä uudelleen. ”Poikkeustapaukset” ovat tärkeitä, koska ne pakottavat miettimään asiaa ja pohtimaan, mitä aluksi hahmoteltu, yleispäteväksi oletettu sääntö ottaa annettuna ja muotoilemaan havaintolauseet uudelleen (emt, 52). Usein tämä johtaa teoreettisen viitekehyksen tai ainakin näkökulman jonkinlaiseen muuttumiseen (emt, 42).

Omassa työssäni aineistolähtöisyys tarkoittaa juuri tätä: aineisto ohjasi minua tutkimukseni teoreettisen osuuden rakentamisessa, eikä siis toisin päin. Aloitin tutkimalla nuorten suhdetta uutisiin ja sen rakentumista ryhmäkeskusteluissa. Aineisto sai kuitenkin minut pohtimaan nuorten yleisöyttä kokonaisvaltaisemmin. Alasuutarin mainitsemina ”poikkeuksina, jotka osoittavat, että asiaa pitää miettiä uudelleen”, pidän varsinkin nuorta, joka puhuu jatkuvasti myös omaehtoisesta sisällöntuotannostaan. Hän laajensi näkökulmaani niin, että tarkkailen työssäni myös nuorten yleisöyteen lomittuvia tekemisiä, kuten tuottamista. Itse asiassa kirjoitin useimmat gradun teoriaosuuden tekstit osaksi työtäni aineistoon jo tutustuttuani. Loitontumisen idea (ks. Schröder ym. 2003, 46) on tosin ollut koko ajan mukana analysointityössäni.

Kun aloin vahvistaa graduni teoriaa, aineiston analysointi jäi pitkäksi aikaa toissijaiseksi. Lopulta kirjoitin aineiston analyysin ”tarinaksi” nuorten yleisöydestä. Aloitan siitä, millaista uutisten yleisöyttä nuoret rakentavat kohdatessamme Prometheus-leirillä, jossa luemme yhdessä uutisia ja puhumme niistä. Ryhmätilanteesta nuoret tekevät myös luontevasti visiittejä verkkoon. Netissä toimimiseen liittyy abstrakteja ja ristiriitaisia puolia, kuten nuorten itsensä joutuminen muiden yleisöhuomion kohteiksi. Olen jakanut tarinan kahteen osaan; osista ensimmäinen käsittelee siis nuorten puhetta uutisista ja toinen heidän verkkotoimintaansa. Asioista ei tietenkään puhuttu tässä järjestyksessä; sen sijaan erilaiset tekemiset lomittuvat toisiinsa ryhmäkeskustelussa, kuten ”oikeassakin” elämässä.

Interaktionäkökulma (ks. Alasuutari 2011, 142–157) on analyysissäni mukana. Näin ollen keskustelun piirteet ja nuorten reaktiot (kuten: millaisten asioiden kohdalla keskustelu yltyy?) ovat olennaisia johtolankoja. Toisaalta tarkastelen nuorten sanomisia paitsi niiden merkityksen myös vaikutuksen näkökulmasta. Mielenkiintoista on esimerkiksi se, millaiseen ajatustenvaihtoon jokin

yksittäinen - harkitsematonkin - kommentti saattaa johtaa. Molempiin ryhmäkeskusteluihin osallistui siis viisi nuorta ja minä (4.3.2.). Analyysissa käytän leiriläisten puhesitaateissa nimien sijasta kirjain-numeroyhdistelmää. Ensimmäisessä ryhmässä oli kolme tyttöä ja kaksi poikaa. Merkitsen heidän sanomisensa näin: t1r1, t2r1, t3r1, p1r1 ja p2r1. Ensimmäinen kirjain-numero (esim. t1) viittaa puhujaan, toinen kirjain-numero ryhmään (esim. r1). Esimerkiksi t1r1 on siis tyttö, joka istui ringissä minusta katsoen heti vasemmalla ja keskusteli ensimmäisessä ryhmässä. Toisessa ryhmässä oli neljä tyttöä ja yksi poika. Heidän puhesitaattinsa merkitsen vastaavasti: t1r2, t2r2, t3r2, t4r2 ja p1r2. Yksittäinen kirjain t puhesitaatin edessä viittaa tutkijaan eli minuun. (Osallistujien puhesitaattien merkitsemisestä ks. esim. Ridell 1998, 168).

Olen käsitellyt nuorten puhesitaatteja poistamalla niistä änkytystä ja täytesanoja (esimerkiksi sanoja *että, et, niinku, niinkun, ku, kun, sit, silleen*). Toisinaan olen muuttanut sanoja kirjakielelle, jotta asian ymmärrettävyys parantuisi: esimerkiksi, kun sana *et* tarkoittaa *että*, olen useimmiten käyttänyt jälkimmäistä muotoa. Hyvä esimerkki editoinnistani on sitaatti, jossa nuori tunnistaa uutisen (5.2.1.). Hän sanoo: *No silleen niinkun, et kun tai siis tuossa lukee, et kymmenen miehen epäillään lähestyneen ainakin satoja niinkun 9-15-vuotiaita tyttöjä. Et 9-vuotias lähtee silleen niinku.* Mutta minä kirjoitin: *Tuossa lukee, että kymmenen miehen epäillään lähestyneen ainakin satoja 9-15-vuotiaita tyttöjä; että 9-vuotias lähtee silleen?! Esimerkiksi nuorten päällekkäistä puhetta - keskustelun yltymistä - tai muita vuorovaikutukseen liittyviä muutoksia (kuten keskeytyksiä ja kiherrystä) en ole osoittanut puhesitaateissa vaan kertonut niistä varsinaisessa tekstissä. Näiden syiden takia nuorten puhe näyttää sitaateissa varsin huolitellulta (ks. Ridell 1998, 168, joka kertoo myös puheotteissa käyttämistään litterointimerkinnöistä).*

4.3.5 Teoreettisen keskustelun virittämät kysymykset aineistolleni

Esitän ryhmäkeskusteluilla tuottamalleni aineistolle seuraavat kysymykset:

1. Mitä nuoret sanovat yhdessä lukemistamme uutisista?

- Ovatko yhdessä lukemamme uutiset nuorten mielestä uutisia?
- Millaista kritiikkiä nuoret uutisten yleisönä esittävät?
- Millaisia tulkintoja nuoret tekevät uutisista?
- Miten tulkinta ja kriittisyys rakentuvat ryhmässä?

2. Mistä muusta kuin uutisista (ja niihin liittyvästä yleisötoiminnasta) nuoret puhuvat?

- Millaisia muita mediasisältöjä nuoret seuraavat?
- Millaista mediasisältöä nuoret tuottavat?
- Mitä muuta nuoret tekevät medialla/mediassa?
- Miten nuoret vaikuttavat toisiinsa mediankäyttöä pohtiessaan?

3. Miten kontekstit (kanssatekstit, kulttuuriset resurssit, mediaympäristö, vuorovaikutus, tilanteen institutionaalisuus ja minä tutkijana) vaikuttavat nuorten puheeseen?

4. Miten mediankäyttöön liittyvät tekemiset lomittuvat toisiinsa?

Aineiston analyysini on siis kaksiosainen tarina. Ensimmäisessä osassa (5.2.) pohdin nuorten puhetta uutisista, eli etsin vastauksia 1. kohdan kysymyksiin. Toisessa osassa (5.3.) käsittelen nuorten verkkotoimintaa ja 2. kohdan kysymyksiä.

Esimerkiksi tulkinta ja kriittisyys kehittyvät ryhmässä (ks. Blumer 1986; Heikkilä ym. 2012).

Kiinnitän siihen ja muihin graduni teoriaosuudessa löytämiini yleisöyden piirteisiin huomiota myös analyysissa. Painotukset vaihtelevat kertoessani tutkimieni nuorten yleisöyden eri puolista.

Toisinaan merkittävää on se, miten kulloisessakin luvussa käsiteltävä yleisötoiminnan osa rakentuu vuorovaikutuksen ansiosta. Havaitessani muiden kontekstien vaikutusta nuorten sanomisiin, kerron sen sijaan enemmän niistä. Välillä tarkkailen yleisöyden lomittumista muihin toimintoihin. Samalla olen avoin sille, että aineisto saattaa tuoda yleisöydestä esiin piirteitä, joita graduni teoriaosuus ei vielä ole tavoittanut.

5 Otteita nuorten yleisötoiminnasta

5.1. Kaksi tarinaa nuorten yleisöydestä

Tässä luvussa analysoin rinnakkain kahta ryhmäkeskustelua. Rakenteeltaan analyysini on kahteen osaan jaettu tarina nuorten yleisöydestä. Ensimmäisessä osassa *Nuoret uutisten äärellä* (5.2) leiriläiset kommentoivat ensin tutkimustilanteessa lukemiamme uutisia, sitten muita uutisia. Pietikäisen (2001, 574) mukaan vuosikymmen sitten näytti siltä, että nuoret olisivat (nykyäänkin) suhteessa uutisiin lähinnä seuraajia ja kuluttajia, eivät siis keskustelijoita ja osallistujia. Itse

kyseenalaistin tämän jo alussa, väitin tutkimusasetelman vaikuttavan siihen, millaisena nuorten uutissuhde näyttäytyy ja valitsin menetelmäkseni ryhmäkeskustelun. Havaintojeni mukaan nuorten uutispuhe näyttää nykyisin koskevan esimerkiksi luottamusta.

Analyysin toinen osa *Visiittejä verkkoon* (5.3) alkaa keskustelulla siitä, mitä muita mediasisältöjä (uutisten lisäksi) nuoret seuraavat; erityisesti nuoret nostavat esille kavereilta saamansa viestit. Nuorten välillä liikkuu monenlaista: niin uutisia, kuulumisia kuin pilailuhenkisiä kiertoviestejäkin.

Aineistossani on varsin vähän viitteitä nuorten omasta sisällöntuotannosta. Leiriläisten joukossa on vain yksi nuori, joka rakentaa koko keskustelun ajan itsestään kuvaa myös sisällöntuottajana. Käsittelen hänen projektejaan sekä muiden suhtautumista niihin erillisessä luvussa.

Toisaalta kaikessa on kyse asioiden määrittelystä. Mikäli vuorovaikutuksen osapuolena oleminen eli juttelu katsotaan yleisöyden ja tuottajuuden yhdistäväksi toiminnaksi niin, että kommentin kirjoittaminen on tuottamista (ks. Pietilä & Ridell 2010), nuoret myös tuottavat paljon. Kartoitan nuorten verkossa juttelua omassa luvussaan.

Vaikka nuoret eivät puheensa perusteella ole kovin tuottavia, heillä on sanottavaa siitä, miltä muiden yleisöhuomion kohteena oleminen tuntuu. Lähes kaikesta verkossa toimimisesta jää jälkiä, mikä ei aina ole miellyttävää. Yhdessä lukemamme, nettiahdistelua käsittelevä uutinen virittää nuoret miettimään myös tätä yleisötoimintaan lomittuvaa piirrettä, jota käsittelen analyysiosion loppuksi.

5.2. Nuoret uutisten äärellä

5.2.1. Uutisen tunnistaminen

Molemmat ryhmätilanteet alkavat uutisten lukemisella. Olen nuorten kanssa yhdessä leiripaikan makuuhuoneista, jossa istumme ringissä lattialla. Nuoret keskittyvät uutisten lukuun, pientä kiherrystä lukuun ottamatta. Muista huoneista kantautuu media ja vaikuttaminen -tehtäväradan vaimeita ääniä. Lukemista seuraa esittelykierros, eli nuoret kertovat nimensä ja harrastuksensa. Tämän jälkeen kysyn nuorilta, kumpi (nettiahdisteluun vai kouluvalintoihin liittyvä) uutinen on heidän mielestään kiinnostavampi. Molemmissa ryhmissä vastaus on yksimielinen: nettiahdistelu.

Tiedustelen ensimmäisen ryhmän keskustelijoilta, mitä valitusta uutisesta nousee mieleen ensimmäiseksi. Samassa yksi nuorista vaihtaakin toiseen uutiseen ja kysyy: *mikä on vapaa koulu?* Nuoret pohtivat asiaa hetken aikaa. Tämän jälkeen palautan keskustelun nettiahdisteluun. Kysyn, haluavatko nuoret sittenkin puhua koulusta. Vastaus on kielteinen, joten tiedustelen, mikä asia nettiahdistelu-uutisessa *pomppaa silmille*. Yksi tytöistä ottaa napakasti kantaa:

t2r1: Tuossa lukee, että kymmenen miehen epäillään lähestyneen ainakin satoja 9-15-vuotiaita tyttöjä; että 9-vuotias lähtee silleen?! Tai, jos silleen ajattelee, että jo 9-vuotiaat on jossain Facebookissa.

Avaus saa ryhmäläiset muistelemaan, mitä he itse tekivät nuorempana netissä: lähinnä pelasivat pelejä. Keskustelu kiihtyy (nuoret mainitsevat esimerkiksi pelien nimiä). Painotus on, että pelit ovat lapsille sopivia mutta Facebook ei. Samalla yksi nuorista toteaa liittyneensä Facebookiin vasta neljä kuukautta sitten, jotta voi kysyä läksyjä kaveriltaan ja pelata. Toinen jatkaa, että ei ole Facebookissa vielä.

Yhtäkkiä yksi ryhmän tytöistä palauttaa puheen takaisin nettiahdistelu-uutiseen, tarkalleen ottaen sen kirjoitusasuun. Nettiahdistelu-uutinen on hänen mukaansa (kouluvalintoja käsittelevää uutista) *uutisena selkeämpi ja menevämpää tekstiä*, mikä tekee siitä kiinnostavamman. Yksi leirikaveri tukee kantaa tomerasti.

Joka tapauksessa tähän keskustelun alkuun sisältyy mielestäni se, mikä nuorten mielestä nettiahdistelua käsittelevässä uutisessa on uutinen: pienetkin lapset käyttävät jo Facebookia, eli tavat ovat muuttuneet siitä, kun he itse olivat pieniä.

Toisessa ryhmässä selviää ensin, että nettiahdistelu on nuorille tuttu aihe. Sitä luonnehdittiin esimerkiksi näin:

t4r2: Mulla tai mun kavereilla ei ole henkilökohtaisia kokemuksia, mutta kuten tuossa jutussa sanottiin, niin juttuja on kyllä kuullut.

Seuraavaksi kysynkin, onko tuossa tutussa aiheessa nuorten mielestä uutista. Ja saan vastaukseksi:

t4r2: No, että niitä (uhreja) on jotenkin noin paljon. Siitä (nettiahdistelusta) puhutaan koko ajan. Että ”älä mene yksin tapamaan jotain internetistä tuttua tyyppiä” ja kaikkea. En, en ymmärrä, että miten joku lähtee kuiteskin.

Yksi nuorista myötäilee vastausta. Yhden mielestä suurin uutinen tuntuu olevan uusi näkökulma nuorten internetin käyttöön. Hän vastaa:

t3r2: Toi oli jännä toi, (että) lapsen netinkäyttöä ei kannata rajoittaa. Tuossa luki jotain, että miksi ei. Siis kun yleensä on, että (netin käyttöä) pitää rajoittaa.

Avaus aiheuttaa sen, että nuoret pohtivat hetken netinkäytön rajoituksia. Samalla muutama heistä kertoo (minun tätä kysyessäni) omien vanhempiansa asettamista rajoituksista (joita ei nuorten mielestä ole liikaa). Tässä kohtaa yksi tytöistä alkaa puhua tuntemattomien kanssa juttelusta verkossa:

t2r2: Eihän ne kaikki vaikka, kun juttelee jonkun ulkomaalaisen kanssa, niin ei ne kaikki mitään ahdistelijoita ole.

Muut myötäilevät; käydään lyhyt keskustelu luottamuksesta. (Palaan verkkokeskusteluun myöhemmin tässä analyysiosiossa). Ensimmäisessä ryhmässä palautan keskustelun (sen ajauduttua nuorten vaikutuksesta muualle) vielä hetkeksi siihen, mikä uutisessa on uutinen:

t: Kun sanoit näistä 9-vuotiaista, niin järkyttikö sinua, että niin nuoret ylipäättään on netissä vai se, että niin nuoriin kohdistuu (nettiahdistelua)?

Keskustelija, joka edellä nosti itseään nuoremmat netinkäyttäjät esille, vastaa, että asian molemmat puolet järkyttivät häntä. Yksi ryhmän tytöistä puolestaan puuttuu samaan kuin kakkosryhmäläiset: nettiahdistelun yleisyyteen siitä huolimatta, että asiasta varoitellaan jatkuvasti. Hän nostaa esille myös uutisen läheisyyden; uhrin ovat samasta maakunnasta, josta hän on itsekin kotoisin. Lisäksi nettiahdistelua on tapahtunut verkkosivustolla, jossa hän itsekin käy.

Nuorten kommentoimissa uutista toinen pojista yrittää kääntää puheen nettiahdistelusta vitsiksi. Toinen pojista ei puolestaan oikein tunnu tietävän, pitäisikö hänen vakavoitua aiheen pariin vai vitsailla siitä. Hän täydentää sekä tyttöjen että vitsailijan sanomisia. Nuoret käyttävät uutista toisiinsa nähden hieman eri tavoin; toiset vakavaan keskusteluun, toiset huumoriin. Jo tässä vaiheessa on kuitenkin selvää, että siitä keskustellaan.

Ensimmäisessä ryhmässä keskustelun alku on mielenkiintoinen esimerkiksi institutionaalisuuden näkökulmasta; minä olen keskustelun vetäjä, mutta roolini on varsin löyhä. Jo kaksi nuorta ehtii astua hetkeksi keskustelun vetäjän rooliin: toinen keksii ”lapset ja netinkäyttö” -puheenaiheen, ja toinen palauttaa keskustelun puolestani takaisin alkuperäiseen suunnitelmaan, uutisiin. Samalla jo aloitus paljastaa Nick Couldryn (2010; 2011) käytäntöpohjaisen mediatutkimuksen suunnan mielekkyyden. Minä kysyn yhdessä lukemistamme uutisista, mutta nuoret kirmaavat puheessaan lähes välittömästi Facebookiin.

Toisen ryhmän aloituksessa huomioni kiinnittyy kulttuurisiin resursseihin konteksteina. Nuoret ovat toimineet nettiahdistelua koskevan kirjoittelun ja keskustelun yleisönä usein ennen yhdessä lukemaamme uutista ja ryhmäkeskustelutilannetta. Aiheeseen liittyvät tiedot ovat peräisin esimerkiksi koulusta, keskustelupalstoilta ja elokuvasta. Molemmat ryhmät haluavat keskustella mieluummin nettiahdistelua koskevasta uutisesta. Tämä saattaa johtua siitä, että aihe on nuorille entuudestaan tuttu, joten siitä on helppo puhua.

Myös yhdessä lukemamme uutisen vaikutus keskustelun kontekstina näyttää ajoittain selvältä, sillä esimerkiksi nettiahdisteluaiheen tuttuutta kommentoivan nuoren lausahdus on kuin suoraan uutisesta: *juttuja on kyllä kuullut*. Couldryn näkökulma yleisöyteen tuntuu pätevältä myös kakkosryhmän keskustelun aloitusta tarkkaillessani; esimerkiksi juttelu verkossa on nimenomaan nuorten itsensä esille nostama aihe.

5.2.2. Luettujen uutisten kritiikki

Edellä nuoret paljastivat, että tekstissä on heidän mielestään uutisia (osa asiasisällöstä esimerkiksi yllätti heidät). Pian he kuitenkin arvostelevat tekstiä, koska sen sisältö tuntuu liian tutulta. Teksti ei yhden nuoren mukaan ole uutinen, koska asia ei ole *uu-tuus*. Sen sijaan ensimmäisen keskusteluryhmän nuoret sanovat, että esimerkiksi vanhemmille, *jotka ovat vähän sokeampia, eivätkä tiedä asiasta*, nettiahdistelua käsittelevä teksti saattaa olla jopa shokeeraava uutinen. Myös toisen ryhmän nuoret ajattelevat, että uutinen on enemmän vanhemmille kuin heille itselleen suunnattu:

t3r2: Tuossa on (lukee), että lapsen netinkäyttöä ei kannata rajoittaa. Sitä nyt ei tarte ehkä sanoo lapselle vaan aikuiselle enemmän.

Mielipide rakentuu selvästi nuorten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Asiaa kysyessäni yksi nuori nimittäin vastaa, että hänen mielestään uutinen on juuri nuorille kirjoitettu. Kun muut epäröivät tätä, myös ensimmäisenä vastannut nuori alkaa etsiä tekstistä kohtia, jotka viittaisivat siihen, että uutinen olisi etupäässä aikuisille suunnattu. Tässä näkyy ryhmäkeskustelun mielipiteitä yhdenmukaistava vaikutus, josta metodia on toisinaan arvosteltu (ks. 4.3.2).

Nuoret myös pohtivat, miten nettiahdistelu-uutisesta saisi kiinnostavamman nimenomaan nuorten näkökulmasta. Tästä ei aleta puhua oma-aloitteisesti, mutta asiaa tiedustellessani keskustelu kiihtyy, mikä puolestaan osoittaa tutkimuksen vaikutusta nuorten yleisöyteen. Ensimmäisen ryhmän nuoret

ehdottavat, että toimittajan olisi pitänyt nähdä enemmän vaivaa; hänen olisi pitänyt esimerkiksi haastatella myös sellaisia nuoria, jotka ovat joutuneet nettiahdistelun uhreiksi. Uutisessa ääneen pääsevät ovat nimittäin kuulleet juttuja nettiahdistelusta, mutta eivät ole itse sitä kokeneet. Toimituksen ajan tai rahan säästäminen eivät kelpaa keskustelijoille selityksiksi; juttuun olisi heidän mielestään ehdottomasti pitänyt etsiä enemmän haastateltavia ja saada esille myös uhrin näkökulma:

*p2r1: Minkä takia ne on haastatelleet näitä, kun nämä vaan on kuulleet (nettiahdistelusta)?
Miksi ne eivät kysyneet näiltä niistä niitten kavereista ja menneet niitä haastattelemaan?!*

Toisen ryhmän nuoret olisivat halunneet kuulla sekä uhrin että ahdistelijan näkökulman. Lisäksi he intoutuvat listaamaan kysymyksiä, jotka juttuun haastatellulle nettipoliisille olisi kannattanut esittää. Mielestäni kaikki vaatimukset vihjaavat, että nuoret eivät pidä valtamedian uutisia ehdottomina totuuksina vaan esimerkiksi toimituksessa tehtyinä valintoina. Kuten yhden ensimmäisessä ryhmässä keskustelleen nuoren kommentti kiteyttää:

p2r1: Jos ne olisivat tehneet laajemmin, ne olisivat tehneet oikeasti jonkun uutisen siihen.

Nuoret siis tiedostavat, että toimittajat ovat tehneet työssään valintoja ja pohtivat toimittajien valintoja kriittiseen sävyyn. Vertailun vuoksi: Ridell (1998, esim. 295) kirjoitti, että katsojien tietämättömyys tv-uutisten tuotantoehdoista sekä työssä sovellettavista professionaaleista säännöistä saa heidät ottamaan uutisissa esitetyn enemmän tai vähemmän annettuna. Tietenkin tässä kohtaa näkyy myös oma vaikutukseni siihen, millaista yleisöyttä nuoret rakentavat; kannustan nuoria olemaan kriittisiä uutista kohtaan omilla kysymyksilläni (Kenen muun mielipiteitä tässä uutisessa olisi pitänyt tuoda esille?). Tämä ei kuitenkaan vesitä sitä, että nuoret todella pohtivat vaihtoehtoisia näkökulmia. Yksi nuorista kertoo osallistuneensa myös nettiahdistelua kitkemään pyrkivän blogin tekoon, eli hän on toiminut aiheeseen liittyen myös sisällöntuottajana.

Uutinen johdattaa molempien ryhmien nuoret pohtimaan poliisin toimintaa netissä, esimerkiksi sitä, miten ahdistelijat voitaisiin saada kiinni. Hyvinä ideoita pidetään esimerkiksi poliisien valeprofiileja (joissa poliisit tekeytyvät vaikkapa nuoriksi, jolloin ahdistelijat voivat jäädä kiinni yhteyttä ottaessaan) sekä nuorten mahdollisuuksia ilmoittaa ahdistelutapauksista poliisille verkossa. Keskustelu on rakentumassa jopa yllättävän valvontamyönteiseksi (yksi nuorista esimerkiksi ehdottaa Facebookin jonkinlaista automaattista viestin valvontaa). Kunnes yksi ensimmäisen ryhmän nuorista töksäyttää:

p1r1: Entä jos joku lähettää jollekin kaverille jotain sairasta, mitä löytää, ja sit sut niinku pidätetäänkin siitä?

Tämän jälkeen leirikaveri joutuu pohtimaan valvontaa uudelleen:

p2r1: Sä oot käyny kattoo tietysti sen profiilia, että hetkonen, sä oot joku 15-vuotias örri, joka lähettää tämmösiä linkkejä, ei mitään liian epäilyttävää. Ja sitten ne vaan jättää ne sikseen.

Emme pureudu valvonta-aiheeseen tämän syvällisemmin tai varsinkaan ratkaise sitä. Mielestäni nettipoliisien työhön liittyvä keskustelu on kuitenkin hyvä esimerkki yleisöyden rakentumisesta ryhmässä. Ainakaan tutkimustilanteessa yleisöys ei todellakaan ollut vain seuraamista (vrt. Pietikäinen 2004) vaan keskustelua. Nuorten yleisöydessä on havaittavissa myös julkisoon osallistumista.

Kuten edellä kirjoitin, Pietilän (2010) mukaan kaikki jonkin kiistanalaisen kysymyksen ympärillä esitetyt näkökohdat ilmentävät kysymyksen synnyttämää julkisoa. Heikkilä ja kumppanit (2012) puolestaan lisäsivät, että julkisoja voi muodostua missä tahansa, esimerkiksi mediaesitysten vastaanoton seurauksena.

Kysymys, jonka ympärillä olevaan julkisoon nuoret tässä kohtaa hetkellisesti kuuluvat, on nettiahdisteluun puuttuminen sekä nettipoliisin muun toiminnan arviointi. Nuoret ovat siis tämän julkison vaihtuvia osallistujia. He esittävät näkökohtia ajankohtaisesta, ristiriitaisestakin aiheesta. Lisäksi nuoret keskustelevat nettipoliisin toiminnasta juuri yhdessä lukemamme uutisen innoittamina, toisin sanoen mediaesityksen vastaanoton seurauksena. Tämän tutkimuksen ulkopuolelle rajautuva kysymys on, puhuvatko nuoret uutisten virittämäni yleensä näin. Myöhemmin tässä analyysissä kuitenkin selviää, että ainakin yksi nuorista toimii nettiahdistelun kitkemiseksi myös tutkimustilanteen ulkopuolella.

5.2.3. Muu uutisten kritiikki

Nettiahdistelu-uutinen sai nuorilta kritiikkiä esimerkiksi siksi, että aihe oli entuudestaan liian tuttu. Sitä ei kuitenkaan uutisena täysin tyrmätty, sillä nuoret katsoivat, että se saattaisi olla kovakin uutinen esimerkiksi heidän vanhemmilleen. Toisaalta lisätyöllä uutisesta olisi saanut uutisen myös nuorille.

Keskustelu kääntyy luontevasti myös muihin uutisiin. Osa toimittajien kirjoittamista uutisista (tai ainakin uutismaisista jutuista) on nuorten mielestä niin pöljiä, että niiden parantelu ei auttaisi – niitä ei kannattaisi edes tehdä. Yksi kakkosryhmän tytöistä intoutuu arvostelemaan tv-sarjoista kirjoitettuja juttuja:

t2r2: Mä en kyllä ymmärrä, kun jossain Iltalehdessä vai missä Seiskassa oli jotain Salkkarit jotain, en kyllä katso Salkkareita, mutta jotain siellä tapahtuu aina, ja sitten lehdissä kommentoidaan sitä. Se on sarja. TV-sarja. Se on just typerää tehdä jostain sarjasta lööppejä.

Hänen mielestään totuudenmukaisemmat aiheet, joissa kerrotaan, mitä maailmalla tapahtuu, olisivat parempia. Kaikkia toimittajien tekemisiä ei nuorten keskuudessa muutenkaan pidetä pätevänä. Yksi ensimmäisen ryhmän nuorista sanoo, että hänellä itsellään on toisinaan parempaa tietoa kuin toimittajilla:

p1r1: Joskus tietää jonkun jutun, sen oikean, mitä on tapahtunut jossain Tampereella. Sitten tietää jonkun tyypin siitä. Tuntee ja tietää. Ja lukee jostain lehdestä. Ei, ei, ei. Ei se näin mennyt.

Puhuja ottaa esimerkiksi uutisoinnin, joka liittyi kotoaan karanneeseen nuoreen:

p1r1: Se oli mukamas kauhea kohu, vaikka poika oli Keskustorilla koko ajan. Minä näin sen Keskustorilla varmaan neljä kertaa sinä aikana.

Tässä kohtaa uutisten kritisointi perustuu nuoren omiin havaintoihin. Hän oli itse nähnyt, mitä tapahtui, joten tajusi toimittajien suurellevan asiaa. Se, millaiseksi nuoren yleisöys rakentuu, riippuu siis tässä kohtaa nuoren henkilökohtaisista taustoista keskustelun kontekstina. Tapaus vaikuttaa nuoren suhtautumiseen myös muihin uutisiin. Kun kysyn, mitkä kavereiden välittämistä ”asioista” ovat nuorten mielestä mielenkiintoisia, yksi vastaa, että uutinen Särkänniemen Tornadon pysähtymisestä kesken matkan oli kiinnostava. Hän kiteyttää uutisen niin, että huvipuiston kävijä oli ollut peloissaan ja pysäyttänyt kyydin hätäkytkimellä. Tämän seurauksena kaikki matkustajat joutuivat odottamaan kaksi tuntia ennen kuin pääsivät pois laitteesta. Tähän toimittajien työtä edelläkin kritisoinut nuori toteaa:

p1r1: Jos olisi ollut siellä Särkänniemessä, tuo tilanne olisi ollut täysin eri.

Tornadosta puhunut poika ei tässä kohtaa lähde mukaan kritiikkiin vaan jatkaa asian kauhistelua. Joka tapauksessa nuoret ehtivät paukuttaa ryhmäkeskusteluissa journalismin normikritiikkiä ja käytännön kritiikkiä (vrt. Heikkilä ym. 2012, 170). Kokonaisuudessaan luottamus uutisiin ja

toimittajien työhön on nuorten puheen perusteella vaihtelevaa. Kaksi keskustelijaa nimittäin kertoo luottavansa toimittajien kirjoittamiin uutisiin:

t1r1: Kyllä siihen suhtautuu ihan eri tavalla ja lukee eri tavalla sitä juttua; että lukeeko sen lehdestä vai lukeeko sen Facebook-seinältä.

p2r1: Jos sen lukee Facebook-seinältä ja jos se on kaverin kirjoittama, niin ei siihen välttämättä usko, mutta jos se on Iltalehdessä tai muussa ja jonkun toimittajan kirjoittama, niin siihen uskoo saman tien.

Mielestäni nuorten (uutisten) yleisöys rakentuu näin ajoittain toisistaan hieman erilaiseksi. Nuoren katoamiseen liittyvä uutisointi johti asiasta puhuneen nuoren vahvaan epäluottamukseen muitakin toimittajien kirjoittamia juttuja kohtaan. Koska hän on kerran havainnut pahoja virheitä uutisoinnissa, hän epäilee uutisten paikkansapitävyyttä muutenkin. Muiden kritiikki ei mielestäni liity yhtä vahvasti uutisten paikkansapitävyyteen (vaan esimerkiksi aiheiden valintaan), vaikka yksi nuorista säestääkin epäileväistä leirikaveriaan toteamalla, että toimittajat saattavat suurennella asioita.

5.2.4. Uutisen kiinnostavuus

Kysyn nuorilta heitä kiinnostavista uutisista. Toisille uutisen kriteerit ovat kovat:

p2r1: Uutinen on supersiisti uusi juttu, niinku sellanen, että ensimmäinen ihminen laskeutui Marsiin, tai että ollaan vihdoinkin saatu uusia kuvia jostain toisen aurinkokunnan planeetasta. Tai jotain sellasta ihan oikeesti käsittämättömän siistiä uutta, jota kukaan aikasemmin ei oo tiennyt.

Toisaalta myös sää ja murhajutut ovat ykkösryhmäläisten mielestä kiinnostavia. Uutista ja sen kiinnostavuutta pohtiessamme ajatus läheisyydestä pomppaa uudelleen esiin. Nuoret väittelevät siitä, ovatko Afrikassa tapahtuneet joukkomurhat kiinnostavia. Kakkosryhmässä kiinnostaviksi aiheiksi listataan *järkevät uutiset*, msn-sivusto (*tosi hauska, tyhmiä aiheita, kuten julkkisten hurjat vartijat*), *itseä koskettavat aiheet*, kuten nettiahdistelu, internet, koulu ja uudistukset omassa kaupungissa. Myös bändeihin liittyvät uutiset ovat kiinnostavia ja *tapaturmista on ihan luettavaa*. Hesarin tiedesivut ovat yhden nuoren mielestä erityisen kiinnostavia. Toinen nuori puolestaan sanoo, että ei *ikinä* lue Hesia (vaikka se tilataan kotiin), *koska sitä on vaikea lukea eikä siinä ole*

kiinnostavia juttujakaan.

Ensimmäisessä ryhmässä yksi nuorista jatkaa, että mikäli jostain asiasta uutisoidaan päivittäin, aihe voi muuttua kiinnostavaksi. Hän ottaa esimerkiksi Anneli Aueriin liittyvän uutisoinnin. Muut eivät tunne tapausta entuudestaan, joten Auerin keskusteluun tuonut nuori selittää asian:

p1r1: Se tappoi sen hänen miehensä. Nyt se (Auer) oli mukamas saatananpalvoja, kun sillä miehellä oli pistojäljet. Se oli niin kuin kolmio väärinpäin, niin sitten se oli kuin pyhä kolminaisuus, väärinpäin. Sitten se liitettiin, että se on saatananpalvoja.

Tämä nuori on sama kuin edellä uutisia epäuskottavina pitänyt nuori. Nyt hän kritisoi pistojälkiä tutkittaessa tehtyjä tulkintoja; kriittinen sävy näkyy varsinkin sanavalinnassa *mukamas*. Se, kohdistuuko kritiikki tässä mediaan vai tapauksen tutkintaan jää tässä epäselväksi. Koska tämä on ensimmäinen kerta, kun osa nuorista kuulee tapauksesta, leirikaverin puheen sävy ja sisältö ovat merkittäviä. Selityksestä tulee nimittäin muille nuorille kontekstia, kulttuurista resurssia, joka saattaa vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten he myöhemmin lukevat aiheeseen liittyviä uutisia.

Tilanne on mielenkiintoinen institutionaalisuuden kannalta. Annan nimittäin itsekin Auer-tapauksesta tulkinnan: *Hän on ehkä murhannut miehensä, ehkä ei. Sitä on puitu pitkään.*

Määrittelen siis tapausta yhdessä nuoren kanssa. Kysymykset *Ai kuka? Kuka se on? Mikä se on?* esitetään kuitenkin nuorelle. Tämä osoittaa, että nuori saa keskustelun vetäjän roolin väliaikaisesti itselleen. Institutionaalisuus keskustelun kontekstina ilmenee myös siten, että nuoret pohtivat keskenään, kannattaako Auer-aihetta alkaa selvittää juuri nyt tutkimustilanteessa. Alasuutari (2011, 149) sanookin interaktionäkökulmaan liittyen, että haastateltavilla on usein tapana miettiä, mikä on tutkimuksen kannalta ”oleellista”. Tämä saattaa tietenkin vaikuttaa siihen, mitä haastateltavat puhuvat, kuten tässä kohdassa keskustelua näyttää käyvän.

5.2.5. Uutisvälineet

Leirin tavallisesta poikkeava mediaympäristö voi heijastua muun muassa siihen, mitä nuoret ovat viime aikoina tehneet uutisten parissa. Kysyin mediankäyttökyselyssä nuorten vastikään lukemista uutisista sekä tiedustelin, miten nuori kuuli tai luki leiripäivänaikana juuri tietyn uutisen. Yksi nuorista kuittasi asian näin:

p2r1: Juttelin poikien kanssa huoneessa.

Uutinen, joka muistuttaa sisällöltään ehkä enemmänkin kuulumisen kertomista, tuli siis toiselta nuorelta juttelun lomassa, kasvotusten tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. Ryhmäkeskustelussa kysyn, mistä aiheista nuoret lukevat uutisia mielellään. Tähän yksi kakkosryhmän nuorista toteaa, että sanomalehdet ovat oleellisia välineitä sen kannalta, että hän tulee lukeneeksi juttuja monipuolisista aiheista:

t4r2: No eniten, mistä lukee, niin on varmaan uutisia bändeistä, niin kuin netistä. Mutta sitten sanomalehdestä vähän kaikkea, mitä nyt sattuu eteen.

Samoin ykkösryhmässä:

t1r1: Jos selaa Iltalehteä netissä, tulee otsikoitten perusteella valittua. Mutta en mä silleen oo niin valikoiva, että jos mä saan käteen paikallisuutiset, että mä lukisin vaan sarjakuvat tai vaan urheilun tai vaan kulttuurin.

Vaikka nuorten tyypillisin uutisväline on kaikei netti, lehdet ovat omalla tavallaan merkittäviä. Ne laajentavat nuorten seuraamien aiheiden kirjoa; ilman lehtiä nuorten tulisi ehkä luettua enimmäkseen omiin kiinnostuksen kohteisiin liittyviä juttuja. Mielenkiintoista on, että kysyessäni ykkösryhmän nuorilta, *mikä on uutinen*, nuoret alkavat puhua lehdistä, vaikka en itse viittaa mihinkään välineeseen. Molempien ryhmien nuoret paljastavat, että sanomalehtiä useimmiten selaillaan ja pläräillään. Aikakauslehtiin keskitytään sen sijaan paremmin.

Puhe uutisista näyttäytyy lopulta yhtenä osana nuorten yleisöyttä. Blumerilaisittain ajattelen, että tilanteeseen viemäni uutiset ovat objekteja, joihin nuoret tilanteessa suhtautuivat yleisötuntumaa hakien ja joilla oli nuorille keskustelussa merkitystä. Lehtoslaisittain uutiset puolestaan toimivat kontekstina, keskustelun kanssateksteinä, jotka vaikuttavat vahvasti keskustelun sisältöön.

5.3. Visiittejä verkkoon

5.3.1. Kavereiden esitysten kriittinen yleisöys

Uutisten lisäksi nuoret tuovat keskusteluun monenlaisia muitakin kanssatekstejä, joiden yleisönä he tavanomaisesti toimivat: kavereiden verkossa välittämiä viestejä ja tuttavien kirjoittamia Facebook-päivityksiä, Youtube-videoita sekä televisio-ohjelmia.

Kysyn molempien ryhmien nuorilta, kirjoittavatko he itse kuulumisiaan nettiin. Ensimmäisen ryhmän pojat vastaavat kieltävästi. Tämän jälkeen yksi ryhmän tytöistä sanoo kirjoittavansa kuulumisiaan nettiin, mikäli hänelle on tapahtunut jotain mielenkiintoista. Yksi pojista yrittää kääntää keskustelun vitsiksi. Tämän seurauksena, itselleni hieman yllättäen, ryhmän toinen tyttö (joka ei itse ole Facebookissa) alkaa kritisoida toisten nuorten Facebookiin kirjoittamia viestejä:

t1r1: Se ärsyttää just Facebookissa, kun on henkilöitä, jotka kirjoittavat ihan kaiken ja koko ajan.

Viimeistään tässä kohtaa tutkimustilanne kulkeutuu Couldryn kuvailemalle reitille, jossa annan nuorten kertoa vapaammin mediankäytöstään. Facebook-aiheisesta kommentista alkaakin kommenttien ryöppy, jossa nuoret listaavat heitä ärsyttäviä asioita. Kaikki osallistuvat. Näin keskustelu kiihtyy ja muuttuu tunteikkaammaksi, kun nuoret hyppäävät protu-leiriltä verkkoon.

Turhia Facebook-päivityksiä ovat keskustelijoiden mielestä ne, joissa raportoidaan omista ruokailuista tai vessassa käymisestä. Kritisoinnin aloittanut tyttö arvelee, että nuo viestit eivät kiinnosta *suurinta osaa* ihmisistä, jotka kuitenkin lukevat ne. Toinen pojista, joka liittyi Facebookiin neljä kuukautta sitten, nostaa esille riitaa haastavat kommentit. Hänen mukaansa ne olisivat yhdelle ihmiselle tarkoitettuja mutta näkyvät kaikille. Keskustelija kuittaa katkerat kommentit yrityksiksi saada Facebook-kaverit mukaan riidan vatvontaan, omalle puolelle. Kavereiden viestittelyn kritisoinnin aloittanutta keskustelijaa häiritsevät myös tekstit, joiden mukaan niiden välittäjälle on tapahtunut jotain ikävää, mutta kirjoittaja ei paljasta mitä. Nuori, joka ei itse ole Facebookissa, nimeää huomionhakuiset Facebookin käyttäjät *huomiohuoriksi*.

Toisen ryhmän nuoria ärsyttää, että moni hakee Facebookista pönkitystä itsetunnonleen. Facebookissa liikkuu heidän mukaansa viestejä, joissa pyydetään viestin lähettäjän ulkonäön tai luonteen arviointia. Nämä viestit ovat yhden keskustelijan mukaan *kaikkein turhimpia*. Kakkosryhmässä muiden nuorten nettikäyttäytymisen arvostelu alkaa, kun kysyn millaisia kavereiden kirjoittamia asioita nuoret lukevat internetissä ja minkä tyyppisiä asioita kaverit ylipäättään kirjoittelevat. Ensimmäisen vastaus on varsin neutraali: *jotain jalkapalloon liittyvää*. Seuraavat vastaukset ovat jo hieman tuhahtelevia:

t4r2: Se tunne, kun sukka häviää keskellä kaatosadetta.

t2r2: Tai joku kerto huonosta aamusta, kun kaikki otti päähän. Ja sitten vielä alkoi ärsyttää lisää, kun muret kaatuivat, ja sitten vielä ärsytti lisää, kun jotain tapahtui, ja sitten oli kauhea angsti loppu päivän, kun oli surkea aamu.

Pian tämänkin ryhmän nuoret listaavat porukalla heitä ärsyttäviä asioita:

t4r2: Ja sitten ne, kun joku lähtee jonnekin matkalle ja on tosi innoissaan ja itseä ärsyttää, kun ei pääse minnekään.

t3r2: Ja sitten kaikki jakaa Facebookissa jonkun kuvan ja kirjoittaa siihen: naimalupa. Se on ärsyttävää, kun kaikki laittaa silleen: naimalupa.

t2r2: Rippikuva ja sitten: naimalupa.

t3r2: Niin tyhmää sekin.

t: Onko asiat, mitä kaverit kirjoittaa, ylipäättään järkevää kirjoittaa nettiin? (Tämä naimalupa oli ilmeisesti typerää, niin entäs muut päivitykset?)

t4r2: No ei se kyllä kauhean fiksua ole selittää, miltä joku suklaa maistui tänään. Ihan hauskoja katsoa, että kuinka blondi tuokin on.

Kakkosryhmässä omia mielipiteitä perusteltiin myös muilla mediasisällöillä:

p1r2: Kun puhutaan Facebook-päivityksistä, mulle tulee mieleen yksi Smoshin video, jossa vitsaillaan sillä, miten kaikki vaihtaa Facebook-statusta – tai ei sitä tarvitse varmaan joka päivä vaihtaa.

Kommentin esittänyt poika on aiemmin katsonut Youtubesta videon. Pätkä juolahtaa hänen mieleensä, kun keskustelijat pohtivat statuspäivityksiä. Videon sisältö nimittäin tukee hänen ajatustaan siitä, että Facebook-statuksen jatkuva päivittäminen on turhaa. Mielestäni nuoren aiempi Youtuben yleisöys lomittuu tässä kohtaa ryhmätilanteessa käytävään keskusteluun. Pietilän ja Ridellin (2010) ajatuksia seuraillen nuoren yleisöyden projekti on nyt ensisijainen; hän katselee Youtube-videota sekä keskustelee muiden kanssa pönkittäääkseen itselleen mieluisaa Facebook-yleisöyttä (esimerkiksi sellaista, jossa hänen aikaansa ei kuluisi kaikkein turhimpien päivitysten lukemiseen). Nuori ei varmasti aavistanut näitä ulottuvuuksia videota katsellessaan, mikä mielestäni osoittaa yleisönä toimimisen arvaamattomuutta muun toiminnan kannalta.

Nuorista pursuava kavereiden viestien kritisointi on mielenkiintoista paristakin eri näkökulmasta. Ensinnäkin siinä näkyy hyvin juuri yleisöyden rakentuminen ryhmässä. Kavereiden viestinnän kritisointi saa nimittäin molemmissa ryhmissä alkunsa yhden nuoren varovaisesta kommentista ja ryöpsähtää nopeasti niin, että kaikki ryhmäläiset osallistuvat.

Erityisen mielenkiintoista on, että Facebookissa nuoret todella ovat kriittisiä kavereidensa viestejä, myös kuulumisia, kohtaan. Mielestäni toisten nuorten viestintää koskevassa puheessa ilmenee tulkintaa ja kriittisyyttä, jotka Heikkilän ym. (2012) mukaan ovat ominaisia silloin, kun ihminen toimii uutisten yleisönä. Tulkitsenkin, että nuoret toimivat kavereidensa viestien kriittisenä yleisönä.

Myös Seija Ridell kirjoittaa teoksessaan *Elämää Facebookin ihmemaassa* (2011), että toimiessaan yleisönä Facebookissa, ihmiset ovat hyvinkin vaativia. He haluavat lukea hauskoja ja kiinnostavia kuulumisia, yllätyksiä ja oivalluksia sekä löytää informaatiota ja pureskeltavaa keskusteluihin. Selvää on myös, mitä yleisötoimijat eivät Facebookissa halua seurata: yksityiskohtaisia päivityksiä muiden arjesta. (Ridell 2011, 156.)

Mielestäni nuoret toimivat ryhmäkeskusteluissa myös kavereidensa viestintää kritisoivana julkisena – jotta voisivat tehdä yleisötoiminnasta Facebookissa itselleen mieluista. Tämä havainto muistuttaa Pietilän & Ridellin (2010) ajatusta. Tutkijat (emt, 485) sanovat että jos ihmiset vastustavat joukolla vaikkapa jonkin tv-sarjan lakkauttamista, he toimivat julkisena saadakseen pidettyä yleisönä toimimisen rakenteelliset ehdot ennallaan. Nuorten kriittistä puhetta voi mielestäni ajatella vaatimuksena mielenkiintoisempien Facebook-päivitysten puolesta.

5.3.2. Yleisöyteen lomittuva sisältöjen kierrättäminen

Tiedustelin mediankäyttökyselyssä, mitä uutisia nuoret ovat kertoneet jollekulle tai välittäneet eteenpäin viimeksi. Kerrotut ja välitetyt uutissisällöt olivat varsin monipuolisia ja lähes kaikki (8/10) vastasivat tähän kysymykseen.

t1r1: Kerroin protu-kaverille Iltalehdestä lukemani uutisen eräästä rippileiristä, jossa joku isonen oli uhannut ihmisiä aseella.

p1r1: Cannibal Corpse tulee Tampereelle.

p2r1: Kirjoitin kirjeen leirikaverille.

t2r1: Jotain ilmastonmuutosjuttua.

t3r1: Äitille, että kuusamolainen murhaaja pääsi vapaaksi kaksi kertaa.

t1r2: Että Sacha Baron Cohen esittää Freddie Mercuryä tulevassa leffassa.

t3r2: Miksi Johny Depp erosi?

t4r2: Jotakin niistä koulu-uudistuksista puhuttiin.

Otos viestii osaltaan siitä, millaiset uutiset nuoria kiinnostavat tai mitä nuoret ylipäänsä pitävät uutisina, mistä edellä oli puhetta. Kaikista vastauksista ei kuitenkaan selviä, ovatko uutiset itse kerrottuja vai verkossa linkitettyjä. Ehkä sillä ei nuorten mielestä ole niin väliä; uutisesta puhuminen jollekulle osana vuorovaikutusta saattaa merkitä nuorille samoja asioita kuin niiden kierrättäminen sosiaalisessa mediassa.

Joka tapauksessa *järkevien* sisältöjen kierrättäminen verkossa on nuorten keskuudessa varsin puhuttua toimintaa, ainakin omaan sisällöntuotantoon verrattuna. Yleisesti ottaen leiriläiset kuitenkin harkitsevat tarkkaan, millaisia asioita he kierrättävät muille. Kavereille välitettäviksi uutislinkeiksi kelpaavat musiikkiaiheiset uutiset; esimerkiksi tieto siitä, että itselle mieluinen bändi on julkaissut levyn. Myös *hauskoja juttuja* saatetaan välittää eteenpäin.

Osa nuorista ei välitä kaikille samoja asioita. Toisinaan kriteeri on, että vastaanottajakin ajatellaan pitävän sisällöstä, kuten seuraava keskustelu osoittaa.

t: Suuntaatko ne (uutislinkit) kaikille kavereille vai niille, jotka on erityisesti kiinnostuneita musiikista?

p1r1: No, vähän kaikille. Tai no, riippuu vähän.

t1r1: Mulla on siis vaan sille tietylle kaverille. Tai voin sanoa, että luin tänään lehdestä – ja sitten kerron sen. Että en mä netissä jaa sitä silleen suurille

p1r1: Massoille

t1r1: Niin. Tiedätkö, jossain Facebookissa kirjoitan seinälleni että – en mä sillä tavalla jaa tietoa.

Kun nuoret tässä sanovat, etteivät halua linkittää viestejään suurille massoille, he mielestäni ajattelevat tuttaviaan keskenään erilaisina yleisötoimijoina. Nuorten taustat saattavat vaikuttaa: juuri nämä kaksi nuorta eivät ole Facebookissa. Itse asiassa toinen heistä pyrkii rakentamaan itsestään kuvaa ennemminkin henkilönä, joka arvostaa vuorovaikutusta kasvojen kautta. Tämä kuultaa esimerkiksi *tai voin sanoa, että luin tänään lehdestä – ja sitten kerron sen* -kommentista. Toisaalta pohdinta viestien linkittämisestä liittyy keskusteluun, jossa nuoret eivät ainakaan myönnä kirjoittavansa Facebookiin mitä sattuu.

Nuorten välillä liikkuu uutisten ja musiikin lisäksi erilaisia kiertoviestejä, joiden alkuperä on epämääräinen (toisin sanoen pilailuhenkisiä juttuja, jotka poikkeavat selvästi esimerkiksi uutisista tai nuorten omista pienistä viesteistä, kuten Facebook-päivityksistä). Nämä sisällöt herättävät monenlaisia tunteita. Ryhmäkeskustelussa niille nauretaan yhdessä, mutta nuoret sanovat olleensa viestien edessä myös yksin: yksi heistä ei saa unta, koska epäilee kuolevansa keskiyöllä, toinen

pelkää äitinsä kuolevan, kolmas sanojensa mukaan kaatuu, jos sattuu avaamaan huutavan naaman. Yksi nuorista kuvaa kiertoviestiin aikaansaamia tuntemuksia näin:

p2r1: Mä en oo nukkunu moneen yöhön sen takia, että mä oon kattonut niinkun ”voi herra jumala mä kuolen keskiyön aikaan joo joo joo” ja sit mä oon keskiyön aikaan sillai, et ”mä en ikinä saa nukuttuu, mä en ikinä saa nukuttuu”. Oon siellä ihan kippurassa, että ”mä oon huomenna ihan väsynyt”.

Näiden kiertoviestien välittämisestä eteenpäin itse ei puhu kukaan vaan niitä ainoastaan vastaanotetaan. Yleisemmin erilaisten viestien kierrättäminen on mielestäni toimintaa, jossa yleisöys ja tuottajuus lomittuvat toisiinsa (vrt. Pietilän ja Ridellin 2010 ajatukset siitä, että yleisöys ja tuottajuus lomittuvat verkkokeskustelussa). Olisihan minkä tahansa viestin eteenpäin välittäminen suorastaan järjetöntä, jos sitä ei edeltäisi seuraaminen, toisin sanoen kierrätettävän jutun lukeminen ensin itse.

Joka tapauksessa kierrätettyjen viestien seuraaminen vaikuttaa olevan suositumpaa toimintaa kuin niiden välittäminen eteenpäin itse. Esimerkiksi tässä korostuu yhden kakkosryhmäläisen toiminta seuraajana:

t3r2: Joku laittoi mulle, että lievästi vammaista ei päästetty ravintolaan. Mutta en muista, mitä mä oon itse laittanut.

Kaverin nuorelle välittämä uutinen on siis jäänyt mieleen, mutta hän ei muista, mitä on itse välittänyt viimeksi. Tämän voisi tulkita niin, että nuori toimii useammin kavereidensa kierrättämien uutisten yleisönä kuin viestien välittäjänä. Toisaalta, kontekstien näkökulmasta täytyy muistaa, että leiriympäristö on poikkeuksellinen. Ehkä niin sanottuna tavallisena päivänä, kun netissä vierähtää neljäkin tuntia, nuori muistaisi, mitä on viimeksi välittänyt muille. Joka tapauksessa viestien kierrättäminen nuorelta toiselle lisää uutisten seurantaa missä sattuu, myös leirillä. Toiminta on siis yksi esimerkki median konvergoitumisen vaikutuksesta nuorten mediankäyttöön.

Nuorten välillä liikkuvien viestien seuraamisen suosio (verrattuna viestien välittämiseen itse) sopii yhteen sen kanssa, että verkossa suurin osa ihmisistä lähinnä seuraa erilaisia sisältöjä (ks. esim. Martikainen 2011, 23), vaikka netti tulvii yhtä lailla tuottamisen mahdollisuuksia. Samalla havainto tukee edellä esittämääni huomiota siitä, että nuoret enemmän lukevat (ja kritisoivat) esimerkiksi toisten Facebook-päivityksiä kuin kirjoittavat niitä itse (vrt. Ridell 2011, 227). Kun kysyn ensimmäisen keskusteluryhmän nuorilta, kiinnostaako heitä uutislinkkien välittäminen kavereilleen, ensimmäiset vastaukset tulevat luontevasti seuraajien suusta:

p2r1: Katson aina, jos on uutislinkkejä, kun niissä on jotain ihan jänniä.

t3r1: Kaverit saattaa linkata Facebook-statukseen jonkun oman, tai jos ne on katsonut vaikka jotain uutisia niin sen laittaa; just jostain, jos joku murhaaja on tehnyt jotain tai sellaisia.

Sitten muita aktiivisemmaksi sisällöntuottajaksi näyttäytyvä tyttö miettii asiaa välittäjän näkökulmasta:

t2r1: Tykkään linkata musaa tai jotain uusimpia biisejä, mistä tykkään ja jotain blogeja, jos pidän jostain blogista.

Itse asiassa näin kommentoiva nuori on ainut, joka rakentaa koko keskustelun ajan myös sisällöntuottajan näkökulmaa. Ei siis ihme, että myös viestien kierrättämiseen liittyen hän muistaa mainita oman aktiivisuutensa, eikä esiinny ainoastaan seuraajana.

5.3.3. Yleisöyteen lomittuva sisältöjen tuottaminen

Utelen nuorilta Couldryn tyylistä:

t: Niin, esimerkiksi Facebookissa tai muuten internetissä, niin minkä tyyppisiä asioita te teette siellä?

Ainut nuori, joka rakentaa itsestään aktiivisesti kuvaa myös sisällöntuottajana, kertoo toiminnastaan näin:

t2r1: Katson kaikkia kuvia ja lataan sinne kuvia ja chatissä juttelen ja luen just kaikkia statuksia ja päivityksiä ja kaikkia sellaisia pieniä juttuja – ja videoita.

Sisällöntuotannon näkökulmasta olennaista on kuvien lataaminen nettiin. Muiden leiriläisten sisällöntuotanto on lähinnä Facebook-statusien päivittämistä, jota sitäkin siis tehdään varsin vähän. Suurin osa nuorista (8/10) kuuluu Facebookin. Mediankäyttökyselyssä tiedustelin, miksi. Nuoret sanoivat, että siellä voi: *jutella kavereiden kanssa, tavata kavereita, joita muuten ei tapaisi, pitää helposti yhteyttä ihmisiin sekä pelata pelejä.* Aktiivisimmaksi sisällöntuottajaksi havaitsemani nuori puolestaan vastaa, että *siellä voi julkaista kuvia, puhua chatissa, jakaa asioita.*

Ryhmäkeskustelussa kysyn, kirjoittavatko nuoret omia kuulumisiaan nettiin. Ensin ryhmän pojat vastaavat kieltävästi, jonka jälkeen ”sisällöntuottajanuori” luonnehtii:

t2r1: Jos on tapahtunut jotain mielenkiintoista ja jotain sellaista oikeasti merkitsevää.

Tämän jälkeen toinen pojista koettaa kääntää omien kuulumisten julkaisun vitsiksi. Kuulumisiaan netissä julkaiseva nuori haluaa kuitenkin perustella asian loppuun. Nuoret vaihtavat ajatuksia näin:

p2r1: Hei, kuulin, että mulla on syöpä.

t2r1: No ei nyt varmaan tuollaista.

p2r1: Sä kuulostitkin liian iloiselta.

t2r1: Niin kuin, en tiedä. Jos on onnistunut jossain tai jos on jokin hyvin.

p2r1: Fucking yeah, voitin kolme tonnia!

t2r1: Joo, mä julkaisen silleen hyviä asioita.

Yksi ryhmän tytöistä on selvästi kiinnostunut sisällöntuottajan sanomisista, koska hän pyytää vitsailijaa lopettamaan päälle puhumisen. Kukaan muu nuorista ei kuitenkaan ala kertoa omien kuulumisten julkaisemisesta. Itse totean ykskantaan: *Hyvä, että kuulee välillä hyviäkin uutisia.* (Tämän jälkeen alkaa ärsyttävien asioiden listaamisen ryöppy, josta edellä kirjoitin – sen sijaan, että nuoret alkaisivat kertoa esimerkiksi omasta Facebook-statusen päivittämisestään.)

Omien kuulumisten julkaisemisen kriteerit ovat osalle nuorista liian haastavia (vrt. Ridell 2011). Toisessa ryhmässä keskustellut tyttö esimerkiksi toteaa, että itselle pitäisi tapahtua jotain jännää, jotta siitä kannattaisi puhua sosiaalisessa mediassa:

t3r2: Kaikki laittaa aina jotain, missä ei ole mitään järkeä, jotain tyhmää. En mä viitsi laittaa mitään sellaista. Mä en laita melkein ikinä mitään, kun ei mulle tapahdu mitään jännää ja en mä viitsi laittaa mitään turhaakaan.

Suhtautuminen omien kuulumisten julkaisuun on tässä varsin negatiivista, ja toisaalta asian pohdinta alkaa seuraajan näkökulmasta. Nuori on kyllästynyt lukemaan muiden tylsiä juttuja, joten hän on päättänyt itse olla kirjoittamatta sellaisia. Heikkilä ym. (2012, 99) huomauttavat, että mitä enemmän ihmisten omissa mediankäytön kuvauksissa rakentuu vertailua ”muihin”, sitä vahvemmin yleisöpuhe kiinnittyy ympäröivästä kulttuurista ammennettuihin puhetapoihin. Mielestäni kommentissa on kyse juuri tästä.

Tieto protu-leirille menosta ei kelvannut toisessa ryhmässä keskustelleiden nuorten julkaistavaksi. (Ensimmäiseltä ryhmältä en tätä kysynyt.) Yhden nuoren mukaan leirille menosta kertominen oli *vähän rajalla*, mutta jäi lopulta julkaisematta. Asia ei nuorten mielestä kiinnostaisi *kaikkia*. Myös Ridell (2011, 110) havaitsi, että monien, toisistaan poikkeavien kaverisuhteiden kuuluminen samaan viestittelyn piiriin, hankaloittaa ihmisten kommunikointia Facebookissa. Nuorten puheita kuunnellessa tosiaan tajuaa, että viestien kirjaaminen Facebook-kavereiden nähtäväksi on varsin vaativaa hommaa. Lukijoita on mietittävä jatkuvasti. Ridell (2011, 111) jatkaa, että käyttäjät

kokevat Facebookin huonoksi puoleksi tarpeen miettiä, kenelle ja miten omat viestit kannattaisi esittää.

Vetämiini ryhmäkeskusteluihin osallistuneet nuoret rakentavat lähes yksimielisesti myös ajatusta, jonka mukaan omien kuulumisten kirjoittaminen verkkoon on ylipäättään turhanpäiväistä. Tässä valossa yhden nuoren tarmo rakentaa itsestään kuvaa myös sisällöntuottajana on mielestäni merkittävä. Olennainen osa (musiikkilinkkien kierrättämisen, kuulumisten kirjoittamisen ja kuvien lataamisen ohella) hänen omaa sisällöntuotantoaan on blogi-aiheiden suunnittelu:

t2r1: Mun kaverilla on blogi, niin puhutaan siitä, että mitä siihen haluisi vaikka laittaa. Siis aiheita, ja jos tapahtuu jotain, että joku on ahdistellut tai jotain – niin linkkejä. Tai jos tunteiden numero on soittanut – mutta numero on ollut siinä – niin sitten voi laittaa, että ”tietääkö joku tämän?”, jos ei pysty lähettämään Eniroon tai sellaista.

Nuori kertoo blogista, kun tiedustelen, onko nettiahdistelu nuorten keskuudessa aihe, josta he puhuvat kavereidensa kanssa. Kolme nuorta vastaa kieltävästi ja yksi mukailee uutisessa haastateltuja nuoria toteamalla, että aiheesta on puhuttu *vitsillä*. Sisällöntuottajan roolia rakentavan nuoren toiminta on siis tässäkin huomattavaa; hän kertoo blogin teosta, kun muut kieltävät edes puhuvansa aiheesta tutkimustilanteen ulkopuolella.

Kokonaisuudessaan nuorten oma, tarkoituksellinen sisällöntuotanto näyttäytyy tässä tutkimuksessa varsin vähäisenä, lukuun ottamatta tämän yhden nuoren tekemisiä. Näin on siitäkin huolimatta, että käsittelen harkituksi sisällöntuotannoksi monenlaiset, myös pienet ja vaivattomat, tekemiset verkossa; esimerkiksi oman päivityksen julkaiseminen Facebookissa on yleensä tarkoituksellista sisällöntuotantoa.

Kontekstien näkökulmasta leiri, jonka aikana mediankäyttö on tavallista vähäisempää (samalla, kun kasvotusten käytävät, yhteiskunnallisia aiheita käsittelevät ryhmäkeskustelut kuuluvat leirin ohjelmaan) saattaa vaikuttaa siihen, että nuoret eivät näyttäydy kovinkaan innokkaina verkkomediasisältöjen tuottajina tai kierrättäjinä. Lisäksi ajattelen, että ehkä nuorten ei juuri tarvitse ilmaista itseään netissä. Heidän harrastuksensa ovat erittäin luovia, joten mediassa heille saattaa riittää ennen kaikkea muiden tekemien sisältöjen seuraaminen – siis yleisönä toimiminen.

Toisaalta jokainen nuori, joka toimii yleisönä tai keskustelee sosiaalisessa mediassa, jättää lähes väistämättä jälkiä myös itsestään – vaikka tarkoitus ei olisikaan tuottaa mitään. Oma profiili on siis tavallaan tuotos, koska se on ainakin jossain määrin muiden tarkkailtavana. Esimerkiksi Facebookiin liittyessään käyttäjä on myös itse yleisöhuomion kohteena, vaikka haluaisi vain seurata

muiden viestejä. Ridellin (2011, 113) mukaan Facebookin käyttäjät tuntevat painetta esimerkiksi siitä, että Facebookissa oloon tuntuu liittyvän velvoite pitää muut ajan tasalla omista tekemisistä.

Tällaista niin sanottua tarkoituksetonta yleisöhuomion kohteena oloa on nuorten mediankäytössä enemmän kuin tarkoituksellista sisällöntuotantoa. Havaitsin tämän nuorten kanssa käymiäni keskusteluja analysoidessani. Tarkkailen tahatonta sisällöntuotantoa, yleisöhuomion kohteena olemista, ja sen aiheuttamia tuntemuksia seuraavissa luvuissa.

5.3.4. Vuorovaikutus ja yleisöyden rakentuminen

Verkkofoorumeilla keskustellessaan ihmiset toimivat vuoroin toistensa puheenvuorojen yleisönä, vuoroin omien puheenvuorojensa tuottajina – mutta luultavasti kumpikaan näistä ei ole keskustelijan ensisijainen tavoite. Sen sijaan tärkeintä on luultavimmin yhteisöllinen vuorovaikutus, toisin sanoen keskusteluun osallistuminen sen kestäessä. (Pietilä & Ridell 2010, 482–483.)

Minna Tarkka ym. (1996, 195) luonnehtivat, että vuorovaikutus on saanut uuden merkityksen digitaalisessa mediakulttuurissa. Alun perin ihmisten keskinäistä kanssakäymistä merkinnyt käsite kuvaa nyt erityisesti ihmisen ja koneen tai tietoteknisen järjestelmän välistä interaktiota.

Itse viittaa vuorovaikutuksella tässä työssä ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. En siis ajattele, että nuoret vuorovaikuttavat koneiden kanssa, kun he juttelevat verkossa. Selvää kuitenkin on, että koska ihmisten välillä on nykyään ”kone”, vuorovaikutus muuttuu ja saa uusia piirteitä. Niistä hämmäntävin lienee se, että vuorovaikuttamisesta muiden ihmisten kanssa on tullut jotenkin ristiriitaista. Huomasin tämän eritellessäni, mitä nuoret puhuvat verkossa keskustelemisesta.

Kun kysyn kakkosryhmän nuorilta, onko heillä *ihan internet-kavereita*, saan vastaukseksi:

t3r2: Mulla on joskus jossain keskustelupalstoilla. Sitten joskus tai jossain muualla silleen muuten vaan tutustunut – ja kyl mä niihin silleen luotan. Tai no ne yhet mää oon nähnytkin ihan sattumalta, kun ne asuvat siinä melkein samassa kaupungissa kun mä. Niin kyllä mä niitä uskon.

t2r2: Mulla on suhteellisen monta jotain malesialaista juttelukaveria – siis naisia. Mutta kuitenkin. Mä uskon niitä, että ne eivät ole mitään (ahdistelijoita).

Ryhmän nuoret näyttävät ajattelevan juttelusta lähinnä myönteisesti ja korostavat, että myös nettituttuihin voi luottaa. Kuitenkin kommentteihin tuntuu sisältyvän hieman selittelyä; tuskinpa

esimerkiksi kysymys luottamuksesta nousisi tällä tavoin esiin, mikäli nuorten puheena olisi juttelu kasvotusten. Ykkösryhmässä kaksi tytöistä ehtii mainita juttelun (neutraalisti sivulauseessa), kunnes toinen pojista kertoo:

p2r1: Sillä (siskolla) on jotain ihme nettikavereita monta sataa, joitten kanssa se juttelee päivittäin. Ei se itse asiassa tee mitään muuta tietokoneella ku oo siellä koko ajan: herää aamulla ja menee läppärillemme ja unohtaa kokonaan aamupalan ja muuta vastaavaa.

Hänen puheestaan paistaa huoli siitä, kuinka liika oleilu verkossa voi vaikuttaa muuhun elämään. Nuori tosin mainitsee (tätä kysyessäni), että siskon käytös häiritsee lähinnä perheen äitiä. Yksi nuorista ottaa asiaan kantaa:

t2r1: Äiti antaa mun käyttää nettiä enintään 45 minaa aamulla ja illalla. Sen mielestä se tekee ihan sika huonoa silleen, että mä en tee mitään muuta kun olen siellä netissä ja luen siellä jotain tyhmiä juttuja.

Kommentin seurauksena kaikki ryhmäläiset alkavat korostaa heidän internetissä viettämänsä ajan vähyyttä ja netissä käyntiensä pikaisuutta. Esimerkiksi näin:

p2r1: Mä käväisen illalla tai aamulla netissä ja päivällä, jos mä oon tietokoneella niin mä pelaan tai luen jotain siellä netissä. Mutta sitä ei lasketa sellaiseksi ihan netissä netissä olemiseksi, että juttelee joidenkin ihme tyyppien kanssa.

t1r1: Mä selaan kännykällä nettiä: saatan vaan piipahtaa ja selata nopeasti vaikka jonkun Iltalehden tai jotain – että mä en ole pitkiä aikoja. Mä käyn useamman kerran päivässä: katson nopeasti jotkut blogit ja tollaset.

p1r1: Niin mäkin yleensä, kun mä meen koneelle, niin mä selaan. Mä tarkistan jonkun sähköpostin ja sitten luen Iltasanomat ja sitten käyn kattoo jonkun blogin. Sitten jossain Youtubessa katon uudet lataukset ja sitten Twitterin.

Mielenkiintoisia sanavalintoja ovat *käväiseminen*, *selaaminen* ja *piipahtaminen*. Nuoret siis korostavat sitä, että he eivät roiku netissä pitkiä aikoja – esimerkiksi juttele tuntemattomien *ihme tyyppien* kanssa. Mielestäni suunta, johon yhden nuoren nettiajan rajoituksiin liittyvä kommentti olisi voinut johtaa, olisi ollut vanhempien sanelemien sääntöjen kritisointi. Kuitenkin nuoret alkoivat ikään kuin puolustaa näitä vanhempien asettamia rajoituksia. Vaikuttaa siltä, että muiden puhe nuorista netinkäyttäjänä osana ryhmäkeskustelujen kontekstia vaikuttaa tässä kohtaa sanomisiin. Useaan selailukertaan saa nimittäin (mediankäyttökyselyn tietojen mukaan) päivän

aikana kulumaan yli kolme tuntia ja pelaamiseen menee 2-3 tuntia päivässä; pitkiä aikoja, jotka saadaan sanavalinnoilla vaikuttamaan lyhyiltä.

Toisen ryhmän nuorilla ei ilmennyt vastaavaa tarvetta vähätellä netissä viettämäänsä aikaa. Näin ollen verkossa juttelu mielletään ryhmissä toisistaan poikkeavalla tavalla. Ykkösryhmäläisille se vaikuttaisi olevan ajanhukkaa. Kakkosryhmäläisille juttelu on ennemminkin sosiaalista elämää laajentavaa, innostavaa vuorovaikutusta. Mielestäni aihe näyttää hyvin, kuinka yleisöys rakentuu ryhmän vuorovaikutuksessa: kun toisessa ryhmässä juttelua aletaan jopa yhden kommentin takia joukolla ”vastustaa”, toisessa ryhmässä juttelusta etsitään yhdessä hyviä puolia. Mahdollista on sekin, että myös ykkösryhmän nuoret pitävät netissä juttelusta, mutta sitä päädyttiin kritisoimaan muiden ryhmäläisten vaikutuksesta. Myös juttelun vastustaminen voi siis ilmentää konsensushakuisuutta, josta ryhmäkeskustelumetodia on arvosteltu (ks. 4.3.2).

Myös leirinaikainen mediaympäristö saattaa vaikuttaa nuorten sanomisiin verkkokeskusteluista. Leirillä nuoret viettävät jatkuvasti aikaa toistensa kanssa, eikä heidän tarvitse etsiä juttukavereita sosiaalisesta mediasta. He kertovatkin menneensä nettiin silloin, kun muuta ei ole ollut meneillään: *selasin aamulla Iltalehden verkkoversioita kännykällä ja olin viime yönä Facebookissa.*

5.3.5. Yleisöhuomion kohteeksi joutuminen

Verkossa juttelu muuttuu yhä jännittävämmäksi, kun mukaan otetaan myös tuntemattomat ihmiset, jotka haluavat nuorten juttusille. Moni keskustelija on saanut yhteydenottoja vierailta ja joutunut pohtimaan, keneen netissä voi luottaa. Välillä nuorista huokuu tieto omasta mahdollisuudesta torjua ei-toivotut:

t2r1: No kyllä just jostain Egyptistä mulle kirjottaa ihan sikana just jotain you are beatifull, jotain pläpläplää, jotain peruslähentelyä, mutta en mä oo koskaan vastannut enkä mitään.

t3r1: Mä otan Facebookissa kavereiksi vaan ne, jotka tunnen. Niinku joskus tulee jotain ihan randomeita, jotain oudon nimisiä.

t2r1: Mulle tulee ihan suomalaisia, mut mulla ei oo esim. mitään yhteisiä kavereita sen kaa, nii emmä sit lisää.

Välillä nuoret sen sijaan kauhistelevat tuntemattomia, epämiellyttäviä juttusille pyrkijöitä:

p2r1: Se (koulututun pikkuveli) oli vahingossa pistänyt profiilikuvat Facebookissa ihan silleen julkiseen. Ihme 90-vuotias pappa oli tullut sinne kirjoittamaan jotain ihan ihmeellisiä juttuja,

kuinka mukavan näköinen poika se on ja muuta vastaavaa. Se oli ihan kauhuissaan, kun kukaan ei tunnistanut sitä, ei se pikkupoika eikä kukaan sen kavereista.

Nuorten puheesta voi tulkita, että verkossa olon - välillä häkellyttäväkin - piirre on se, että samaan aikaan, kun nuoret toimivat yleisönä, he saattavat joutua helposti myös muiden seuraamiksi, jopa tarkkailemiksi. Heillä itsellään voi siis olla yleisö. Ristiriitaista on tällöin esimerkiksi se, että toivotun ja ei-toivotun seuratuksi tulemisen raja on usein ohut:

t1r1: Sen (Irc-gallerian) kautta sai omalle profiilille tavallaan sitä näkyvyyttä ja helpommin tuli niitä ihan vieraita.

Toisinaan tuntemattomat seuraajat ilmoittavat itsestään juuri kyselemällä pääsyä kaveriksi:

t1r1: Kavereille on just lisännyt kaikkia profiileja joka paikassa, sellaisia ihan tuntemattomia ihmisiä, jotka ovat sitten laittaneet just sellaista ”olet niin kaunis ja olet niin sitä ja tätä ja anna mese-osote ja anna sitä ja anna tätä”.

Tarkkailluksi joutuminen johtuu usein jälkien jättämisestä, mitä ei aina välttämättä ajatella sisällöntuotannoksi. Tällaista jälkien jättämistä on esimerkiksi Facebook-profiilin luominen, mistä edellä oli puhetta. Itse koin häkellyttäväksi sen, että tuntemattomien tarkkailu ei nuorten mukaan ole juurikaan pahempaa kuin muu väistämätön seuratuksi tuleminen. Oma sisko saattaa raivostuttaa yhtä paljon:

p2r1: Mä oon pikkusiskolle muka viisi jätetä auki. Se linkkasi viisi kertaa, pisti mun profiilin, että jos mä en tykkää siitä viiden minuutin sisällä, niin mä oon sille velkaa jätetä. Mä olin serkulla sillä aikaa, enkä edes päässyt Facebookiin silloin. Sitten mun isä oli vielä sen (siskon) puolella, kun se on pikkulapsi.

Tämä nuori halusi käyttää Facebookia ennen kaikkea läksyjen kysymiseen ja pelaamiseen, mutta joutui profiilin luotuaan auttamattomasti myös tarkkailemisen kohteeksi. Pikkusisko nimittäin seuraa veljensä Facebook-liikkeitä ja vaatii samalla tykkäysmerkintöjä. Sillä, kuinka usein Facebookin käyttäjä raportoi itsestään, ei tunnu olevan väliä: käyttäjä tulee kuitenkin seuratuksi, yleisöhuomion kohteeksi. Tämä herättää närkästystä, koska nuoren tarkoitus ei ollut päästä esille.

5.4. Toisiinsa punoutuvat yleisöyden tarinat

Oikeastaan Facebookissa (ja muuallakin verkossa) on lähes mahdotonta toimia – myöskään yleisönä – niin, ettei samalla olisi muiden itseen kohdistuvan yleisöhuomion kohteena. Esimerkiksi se, että jättää jotain sanomatta tai ”tykkäämättä”, voi herättää muissa käyttäjissä tunteita. Verkossa joutuu siis helposti katseiden kohteeksi, vaikka ei tarkoituksellisesta tuottaisi mitään sisältöjä. Myös tuntemattomat ottavat yllättäen yhteyttä.

Palataan vielä hetkeksi ryhmätilanteeseen, jossa nuoret lukevat uutisia ja keskustelevat niistä. Nuori, joka pohtii verkossa, miten tuntemattoman yhteydenottoon tai muuhun tarkkailuun kannattaisi suhtautua, näyttää äkkiseltään olevan melko kaukana leiristä ja keskusteluryhmästä. Tarkemmin ajatellen etäisyys ei kuitenkaan ole kovin suuri.

Nimittäin: Itse asiassa myös nuorten pohdinnat tarkkailluiksi tulemisesta kumpuavat tutkimustilanteesta yhdessä lukemastamme uutisesta, siis mediayleisöksi asettumisesta. Yksi nuorista esimerkiksi yllättyi, kun nettiahdistelua käsittelevässä uutisessa mainittiin sivusto, jossa hän itsekä käy. Nuori vaikutti tiedostavan, että hänkin olisi saattanut joutua nettiahdistelun uhriksi. Uutinen tosin sanoen viritti nuoret puhumaan esimerkiksi siitä, kuinka kuka tahansa voi joutua tarkkailun kohteeksi, vaikka ei varsinaisesti tuottaisi sisältöjä vaan pelkästään *juttelisi* tai *kävisi* jollakin sivustolla.

Ensimmäiseen ryhmään sattui leirin puheliaimpia nuoria; tässä ryhmässä nuoret myös väittelivät hetkittäin (esimerkiksi poliisin nettitoiminnasta). Toisessa ryhmässä nuoret olivat hieman vähäsanaisempia ja lähinnä myötäilivät toisiaan. Joka tapauksessa uutiset herättivät keskustelua molemmissa ryhmissä. Se, että koulu-uutinen jäi keskusteluissa taka-alalle, johtui todennäköisesti siitä, että en itse ollut valmistautunut aiheeseen riittävän hyvin. Luullakseni vetäjän paremmat tiedot olisivat kirvoittaneet keskustelua. Toisaalta vaikutti siltä, että kouluvalinnat on aihe, josta vain harvalla nuorista on henkilökohtaista kokemusta. Suomessahan mennään yleensä lähimpään kouluun, kuten myös leiriläiset olivat tehneet. Sen sijaan internetistä jokaisella nuorella on valtavasti kokemuksia ja muita kulttuurisia resursseja. Näin aiheesta oli helpompi puhua.

Joka tapauksessa nuoret toimivat tulkitsevana ja kriittisenä yleisönä uutisille. Tämä viittaa siihen, että tutkimuksessani uutisgenre ei näyttäyty enää yhtä merkittävänä kuin Ridellin (1998) tutkimien aikuisten ja Hujasen ja Pietikäisen (2001; 2004) tutkimien nuorten parissa. Nyt nuoret pohtivat esimerkiksi sitä, onko yhdessä lukemassamme uutisessa mitään uutista. He osoittivat muutenkin kriittisyyttä journalismia ja toimittajien tekemisiä kohtaan; puhetta tuli esimerkiksi uutisten tekemiseen käytetyn ajan ja viitseliäisyyden määrästä. Tämä ei silti tarkoita sitä, että nuoret

vähättelisivät uutisia suhteessa muuhun. Sen sijaan uutiset näyttävät oman olevan kierrossa ja puheena kuten muutkin, myös omaehtoisesti tuotetut, sisällöt.

Heikkilän ym. (2012) tutkimuksessa ihmisten suhde journalismiin säilyy vankkana. Yksi tutkimuksen tekoon innostaneista syistä myös oli toimituksissa vallitseva epävarmuus siitä, millaista journalismia kannattaisi tehdä. Tästä syystä mielipiteitä journalismin kiinnostavuudesta haluttiin kuulla itse yleisön edustajilta. Tutkijat (Heikkilä ym. 2012, 274) toteavat, että tutkimuksen kantava empiirinen löydös on ihmisten odotus journalismin syvällisyydestä. Oma aineistoa analysoidessani huomasin nuorten suhteen journalismin tuottamiin uutisiin höltyvän ajoittain; näin tapahtui erityisesti heidän tehdessään puheessaan visiittejä verkkoon. Tutkimusmenetelmäni on osittain sama kuin Heikkilän ja kumppaneiden (eli ryhmäkeskustelut uutisten äärellä) mutta ”couldrymainen” ote aineistoa analysoidessani antoi tilaa nuorten puheelle esimerkiksi heidän kavereidensa viesteistä. Sanoisin, että oman tutkimukseni empiirinen löydös on se, että nuoret kritisoivat kavereidensa viestintää vastaavaan tapaan kuin he arvostelevat uutisia. He toimivat siis kriittisenä yleisönä sekä perinteisille uutisille että toinen toisilleen.

Loitontumisen merkitys näkyy analyysissä juuri tässä; kukaan nuorista tokikaan sanonut olevansa kavereidensa yleisöä. Sen sijaan he kertoivat tunteikkaasti, mikä heitä muiden nuorten viestinnässä ärsyttää. Vanhoista käsitteistä irtautuminen onnistui muutenkin hyvin; kukaan ei käyttänyt keskusteluissa esimerkiksi sanoja yleisö, aktiivinen ja passiivinen. Ensimmäisen ryhmän nuoret puhuivat kuitenkin *massasta*. He käyttivät käsitettä pohtiessaan, kenelle he välittävät uutis- ja muita linkkejä netissä. Näin saatoin huomata nuorten mieltävän, että heillä itselläänkin on (jopa keskenään erilaisia) seuraajia.

Sitä, että alkaisin aineistoa lukiessani hahmottaa nuoria myös muiden tarkkailemina, en osannut odottaa. Tämäkin ajatus alkoi rakentua juuri loitontumisen kautta: eritellessäni nuorten puhetta siitä, mitä he Facebookiin kirjoittavat tai ovat kirjoittamatta. Ridell (2011) on aiemmin kiinnittänyt huomiota ihmisten ristiriitaisiin tuntemuksiin, joita Facebookiin näkyville asettuminen aiheuttaa. Joidenkin käyttäjien kokemusten mukaan teknologiavälitteinen yhteydenpito ja alustan luonne virtuaalisena julkisuustilana, jossa ihmiset ovat esillä ja tulevat muiden tulkitsemiksi mediaesitysten tapaan, kietoutuvat kokemuksellisesti epämiellyttävällä tavalla yhteen Facebookissa (Ridell 2011, 102).

Ridell (2011, 110) huomauttaa, että varsinkin kaveripiirien laajetessa Facebookin käyttäjä joutuu pohtimaan toimintaansa sisällöntuottajan ja muille esiintyjän näkökulmasta. Yksi käyttäjä kertoi ottavansa huomioon oletetun vastaanottajakunnan sisäiset erot, mikä vaikuttaa hänen toimintaansa

Facebook-areenalla. Tämä vertautuu siihen, kun omiin ryhmäkeskusteluihini osallistuneet nuoret pohtivat, mikä olisi mielekästä viestien kierrättämistä tai Facebookin päivittämistä.

Oman aineistoni perusteella näyttää siltä, että nuoren tuottaessa tietoisesti ja harkiten omaa sisältöä, seurattuna oleminen koetaan myönteiseksi. Tätä havainnollistaa yhden leiriläisen omien blogi-kirjoitusten suunnittelu. Toisaalta esimerkiksi Facebookissa jokainen käyttäjä on esillä, vaikka hän ei päivittäisi aktiivisesti kuulumisiaan tai kommentoisi muiden menemisiä. Myös esillä olo on yleensä vähintään itse valittua, vaikka se ei olisikaan koko ajan mieluista.

Joka tapauksessa tutkimani nuoret toimivat suhteessa verkkoon enemmän ja mieluummin seuraajina - siis yleisönä - kuin sisällöntuottajina. Tämä saattaa johtua siitä, että tuottajana, vaikka kyse olisikin omien kuulumisten kirjoittelusta, joutuu helposti kritiikin kohteeksi. Kuten totesin, verkossa yleisöhuomion kohteeksi joutumista ei kuitenkaan aina voi välttää. Tähän Ridell (2011, 227–228) huomauttaa, että Facebookissa ihmiset voivat toimia sekä yleisönä että esiintyjinä - mutta samalla palvelun ominaisuudet pakottavat molempiin. Nuorten puheesta huokuu, että tämä tuntuu raskaalta: aina ei jaksaisi olla itse esillä, vaikka haluaisi seurata muita. Nettiahdistelu on ehkä räikein esimerkki tunkeilevan yleisöhuomion kohteeksi joutumisesta.

6 Päätelmiä ja avoimia kysymyksiä

6.1. Ymmärryksen yleisöydestä protu-leirin jälkeen

Tutkimus tuottaa oleellisella tavalla - joko tiedostaen tai tiedostamatta - sen yleisön, jota se sanoo tutkivansa. Itse asetin tässä työssä nuoret uutisten yleisöksi; lisäksi halusin tuottaa keskustelua uutisten ympärille. Tutkimani nuoret asettuivat uutisen yleisöksi mielellään. Mikäli olisin määrittänyt tutkimukselleni toisenlaisen tavoitteen ja asetelman, nuorten vuorovaikutuksen rakentuminen esimerkiksi julkisoksi olisi voinut onnistua (vrt. Ridell 1999). Alasuutari (2011, 40) kehottaa tutkimaan aineistoa yhdestä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta kerrallaan, ja tässä työssä olen soveltanut johdonmukaisesti yleisöyden näkökulmaa. Minulla olisi ollut muitakin mahdollisuuksia. Olisin voinut tutkia aineistoani esimerkiksi julkisouden kautta; lomittuihan nuorten yleisöyteen keskusteluissa hetkittäin myös julkison piirteitä.

Toisaalta täytyy muistaa, että nuorten yleisöys näyttäytyi paljon moninaisempana kuin alun perin oletin. Tutkimustilanteessa, vain hetki leirille tuomieni uutisten lukemisen jälkeen, nuoret nimittäin kulkeutuivat kertomaan muista mediankäyttötilanteistaan. Nuorten puhe pakotti minut jopa muokkaamaan yleisötoimintaa koskevaa käsitystäni. Luultavasti nuorten keskustelupuhe kuvaa myös heidän tutkimuksen ulkopuolista yleisöyttään. Onko tässä työssä kuvaamani yleisötoiminta siis tutkimuksen tuottamaa vai todellista? Mielestäni kyse on siitä, että järjestin tilanteen, jossa hankin tietoa todellisuudesta kielen avulla.

Yksi empiirisistä tavoitteistani oli selvittää, millaista yleisöyttä nuoret rakentavat tutkimustilanteen mahdollistamissa keskusteluissa; halusin myös määritellä yleisöyttä, ehkä jopa uudelleen. Mielestäni yleisöys on toimintamuoto, jossa muiden tekemien sisältöjen seuraaminen lomittuu vahvasti omien jälkien jättämiseen, sisältöjen kierrättämiseen, jutteluun ja seuratuksi tulemiseen verkossa. Olennaista on, että yleisötoimintaan ei aina liity joukkoviestinnän tuotetta, vaan voimme olla myös, kuten todettua, kavereiden yleisöä. Vastaavasti voimme olla kavereiden meihin suuntaaman yleisöhuomion kohteena.

Yleisöyden analyttinen erottaminen massa- ja julkisotoiminnasta on mielestäni, periaatteessa, hyvä raja. Määrittelystä riippuen, näidenkin toimintamuotojen piirteitä voi silti hahmottaa tutkittaessa yleisöyttä empiirisesti. Heikkilä ym. (2012, esim. 131) ajattelevat, että massa- ja yleisötoiminnan ero on siinä, tulkitseeko ihminen kulloinkin seuraamaansa mediasisältöä vai ei. Massan roolissa ihminen lähinnä silmäilee sisältöjä ajatuksettomasti. Yleisön roolissa hän puolestaan syventyy niihin ja pohtii, mitä ne voisivat tarkoittaa hänen omassa elämässään. Itse ajattelen nuorten kanssa keskusteltuani, että ”massamaisestikin” seuratuista asioista saattaa *sattumalta* tulla osa yleisöyttä. Mielestäni yleisöyttä on jo tästäkin syystä melkein mahdotonta lokeroida. Sen voin sanoa, että *tilannesidonaisuus*, jota käsittelin kontekstien yhteydessä, on yksi jäljittämäni toiminnan leimallisimmista piirteistä. Nuorten puheessaan esittämä yleisöys olisi siis saattanut näyttäytyä erilaisena, mikäli olisimme keskustelleet jossain muualla kuin leirillä.

Ryhmäkeskusteluihin osallistuneiden nuorten puheesta nousee kuvauksia mediankäyttötilanteista, joissa he esimerkiksi *selaavat* jotain; toisin sanoen lähinnä silmäilevät esimerkiksi verkkolehtien otsikoita hajamielisesti. Kiinnostavaa mielestäni on, mitä kaikkea nuoret oikeastaan vain silmäilevät. He nimittäin korostavat nopeutta myös puhuessaan vierailuistaan erilaisilla sosiaalisen median sivustoilla. Toisten nuorten päivitykset näyttäytyvät tällöin sisältöinä, joita nuoret kahlaavat läpi Heikkilän ja kumppaneiden (2012) tarkoittamassa massan roolissa: silmäillen, syventymättä,

hajamielisesti. Kuitenkin juuri nämä sisällöt olivat olennainen puheenaihe ja tulkinnan kohde tutkimieni nuorten keskusteluissa.

Joka tapauksessa seuraamisella on valtavasti erilaisia merkityksiä: nuoret esimerkiksi perustelevat mielipiteitään verkossa kohtaamillaan asioilla. Esimerkiksi Facebookissa seuraaja voi myös itse joutua seurattavaksi, jopa tarkkailluksi. Molemmissa tapauksissa seuraaminen lomittuu muuhun toimintaan aivan arvaamattomasti. Mielestäni seuraaminen onkin, juuri lomittumisensa ja ennustamattomuutensa ansiosta, olennaisin osa yleisötoimintaa. Mutta mikä olisi ”puhdasta” yleisöyttä, vain seuraajamaisessa mielessä? Mielestäni sellaista ei ole. Kerroin analyysiosiossa erikseen nuorten omasta tuotannosta. Nähdäkseni myös erottelu yleisöyteen ja tuottajuuteen voi olla vain analyytinen. En nimittäin usko, että edes aktiivisimmaksi sisällöntuottajaksi esittäytynyt nuori ajattelee verkossa toimiessaan, että ”nyt tuotan” ja ”nyt seuraan” – varsinkaan silloin, kun hän linkittää uutisen eteenpäin tai ”tykkää” jostain Facebookissa.

6.2. Medioidun keskuksen myytti osana nuorten yleisöyttä

Analysoin edellä nuorten kanssa käymiäni ryhmäkeskusteluja ja tein niistä johtopäätöksiä. Salapoliisityö kuitenkin jatkuu vielä. Alasuutari (2011, 50–51) nimeää laadullisen tutkimuksen toisen vaiheen arvoituksen ratkaisemiseksi, eli havaintojen ”ymmärtäväksi selittämiseksi” (emt, 50–51). Arvoituksen ratkaiseminen merkitsee myös sitä, että tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehdään merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä (emt, 44) (empiirisen sosiaalitutkimuksen metodiikasta puhuttaessa vastaavaa vaihetta nimitetään tulosten tulkinnaksi). Yksi ”arvoitukseen” rinnastuva kysymys työssäni liittyy medioidun keskuksen myyttiin (Couldry 2010) osana nuorten yleisöyttä. Seuraavassa pohdin asiaa aineiston erittelyni pohjalta.

Couldry (2010, 8) siis viittaa myytillä uskomukseen, jonka mukaan ”media” toimii etuoikeutettuna väylänä yhteiskunnan sydämeen. Medioidun keskuksen myyttiin liittyy myös sosiaalinen pakko pysyä median mukana. Samalla taustalla on ajatus, että vain keskitetysti välitetyn suoran lähetyksen kautta voimme päästä perille siitä, mitä maailmassa tapahtuu (emt, 11).

Aineistoni havainnollisti, että nuorten yleisöydessä suosituinta puuhaa on erilaisten sisältöjen seuraaminen. Kuten edellä toin esiin, yksi syy siihen, että nuoret seuraavat muiden tuotoksia mieluummin kuin tuottavat joitain sisältöjä itse saattaa olla, että Facebook-päivityksilläkin (jotka usein ovat kuulumisia) on kriteerejä. Niitä arvostellaan, joten kirjoittaminen ei ole niin yksinkertaista ja mukavaa kuin äkkiseltään voisi kuvitella. Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että

muiden kirjoituksia seuraamalla pysyy paremmin perillä asioista (vrt. Couldryn ”yhteiskunnan sydäimestä”) kuin itse tuottamalla.

Sanotaan, että 2000-luvulla syntyneet eivät tee enää radikaalia eroa virtuaalimaailman ja todellisen maailman välillä. Mielestäni haastattelemillani nuorilla (jotka kaikki ovat syntyneet vuonna 1997) ero näiden maailmojen välillä on vielä olemassa. Virtuaalimaailmaa täytyy tunnustella ja siellä viihtymistä perustella. Tätä ajatusta puoltavat esimerkiksi ristiriitaisiakin tunteita herättäneet keskustelut verkossa juttelusta ja tarkkailluksi tulemisesta. Varsinkin ykkösryhmäläiset korostivat nopeita visiittejä netissä. Näitä piipahduksia kuitenkin tehdään monta kertaa päivässä. Mielestäni tässäkin näyttäisi olevan kyse jonkinlaisesta perillä pysymisen tarpeesta.

Alasuutari (2011, 46–47) jatkaa, että arvoituksen ratkaisemisen vaiheessa pelkistämällä tuotettuja havaintoja tulkitaan johtolankoina. Samalla vihjeitä etsitään muusta tutkimuksesta ja kirjallisuudesta. Myöskään omaa empiiristä aineistoa ei unohdeta vaan siitä etsitään vihjeitä merkitystulkintojen tekemistä ja koko arvoituksen ratkaisemista varten. Johtolankoina käytetään myös niitä erityisiä, yksittäisiä tapoja, joilla eri ihmiset ilmaisevat jonkin asian. Tulkintojen tekeminen, arvoituksen ratkaiseminen, on laadullisen tutkimuksen ydin (Alasuutari 2011, 53).

Tässä vaiheessa uskon, että medioidun keskuksen myytti on mukana nuorten yleisöydessä. Aineiston perusteella tämä ei kuitenkaan liity ainoastaan uutisten tai yhteiskunnallisten asioiden tarkkailuun tai *median* mukana pysymiseen. Kaverit ovat lohkaisseet oman osansa nuorten media-ajasta. Havainto nostaa esille kysymyksen siitä, miten ”meditoitu keskus” pitäisi 2010-luvulla ymmärtää?

6.3. Siirtyykö yleisötoiminnan painopiste kaverikuulumisten ympärille?

Myös Heikkilä ym. (2012) pohtivat medioidun keskuksen myytin vaikutusta mediankäyttöön. He (emt, 118–119) toteavat, että ihmisten kuvaukset uutisten seuraamisen tavoista ja perusteluista viittaavat edelleen jaettuun tavoitteeseen seurata yhteiskunnan keskusta. Ihmisten mediankäyttö on nimittäin arjen rytmittämää ja uutispainotteista. Uutisten seuraamisen muodot ovat tosin viime vuosina muuttuneet. Päivittäin seurataan useita välineitä, ja uutisia voidaan ottaa vastaan erilaisista päätelaitteista. (Emt, 128–130 vrt. Ridell 1998.)

Toisaalta sosiaalisen median sivustojen suosio saattaa tarkoittaa myös aivan uudenlaisen mediavälitteisen keskuksen muodostumista. Sivustojen suosio paljastaa, että ihmisten huomio ei

enää kiinnity pelkästään keskeisten mediainstituutioiden sanomisiin. Sen sijaan meistä itsestämme, ystävistämme ja perheestämme on tullut mediateknologian välittämän yleisöhuomion kohteita. (Couldry 2011, 214–215.)

Nuorten tarve pysyä perillä ei siis mielestäni koske vain valtamedian uutisia. Nuorten innokas sosiaalisen median – ennen kaikkea Facebookin – osittain rutiininomainen seuraaminen sai minut kuitenkin ajattelemaan, että myös nuoret seuraavat jotain *yhteistä*. Couldry (2010, 11) lisää, että mobiiliteknologian myötä nuoret voivat luoda omat yhteytensä ja löytää kaveripiiriensä kautta uuden keskuksen. Esimerkiksi ”kaikki ovat Facebookissa” -tapaiset jutut muistuttavat mielestäni jopa puhetta siitä, että uutisia täytyisi seurata pysyäkseen perillä maailman tapahtumista. Mieleeni juolahti: kohdistuuko nuorten seuranta jatkossa lähinnä omiin kavereihin, Ridellin (2011, 228) sanoin *muiden elämän julkisten esitysten seuraamiseen mediayleisöyttä muistuttavasta asemasta?*

Medioituneen keskuksen myytin purkautumiseen liittyvä joukkoviestinnän yleisöjen kato herättää monenlaisia tunteita. Jotkut nimittäin ajattelevat, että joukkoviestintä turvaa mediasisältöjen tuomisen tasapuolisesti kaikkien saataville ja ovat huolissaan, koska joukkoviestintärakenteen murtuminen vaarantaa ihmisten yhtäläisen pääsyn mediatarjonnan äärelle. Toisin sanoen joukkoviestinnän yleisöjen loppu johtaisi eriarvoisuuden lisääntymiseen yhteiskunnassa. (Heikkilä ym. 2012, 91–97.) Tarkoittaisiko tämä nuorten elämässä sitä, että he ajautuvat seuraamaan vain, esimerkiksi yhden leiriläisen äidin sanoin, jotain *tyhmiä juttuja* ja juuri sosiaalisessa mediassa? Jos näin on, huoli joukkoviestinnän lopusta on nähdäkseni osittain ymmärrettävä. Luulen silti, että nuorten yhteisesti seuraamaksi mahdollisesti rakentumassa oleva keskus on jonkinlainen yhdistelmä uutisia ja kavereita.

6.4. Moninaiset yhteydet medioituun keskukseen

Myös Couldry (2010, 7) toteaa, että mediakentän yleinen muutos ei tarkoita sen totaalista muuttumista. Olennaista onkin kysyä, miten ihmiset uudella mediakentällä toimivat (Couldry 2010, 2011). Kuten edellä olen todennut, myös uutiset ovat edelleen osa nuorten mediaympäristöä: mukana puheessa ja kierrossa kavereiden keskuudessa. Pelkät kuulumiset eivät riitä.

Interaktionäkökulmasta (ks. Alasuutari 2011, 142–157) haastateltavien erityiset reaktiot ovat olennaisia johtolankoja arvoituksen ratkaisemisessa. Omien havaintojeni mukaan nuorten keskustelu kiihtyi tai suorastaan ryöpsähti silloin, kun he pohtivat kavereidensa tai muiden nuorten viestintää. Nuoret kritisoivat turhanpäiväisiä, liian arkisia tai epämääräisiä viestejä. Ridell

(2011,133) puolestaan sanoo, että Facebookin käyttäjien mukaan hyvä status-päivitys kertoo hauskoja kuulumisia lyhyesti ja kiinnostavasti. Johtopäätökseni on, että myös muiden nuorten viesteistä halutaan saada irti jotain mielekästä, eli mikä tahansa soopa ei kelpaa luettavaksi. Viittasin aiemmin siihen, että *kuulumisilla* on kriteerit ja että niitä arvostellaan yleisönä hieman samoin kuin uutisia. Kenties nuoret tosiaan haluavat vaikkapa Facebook-päivityksiltä jotakin mediaesitysten tapaista?

Couldry (2010) pohtii, että sosiaaliset verkostopalvelut pystyvät synnyttämään uudenlaista sosiaalista suorudentuntua. Hänen mielestään on kuitenkin vaikea arvioida, kehittykö näistä väylistä mediakeskuksen vastainen vai sitä täydentävä voima. Couldry olettaa, että ”yksilöidenvälinen” media ei niinkään eroa valtamedian tuotantovirroista omaksi haarakseen - minkä myötä se tarjoaisi vaihtoehtoisen keskuksen - vaan että sosiaalinen media ja valtamedia nivoutuvat toisiinsa. (Couldry 2010, 11.)

Manuel Castells [2009] puolestaan nimittää viestintärakennetta, jossa kuka tahansa voi internetin ansioista julkaista sisältöjä ja tavoittaa niille suurenkin määrän seuraajia, ”yksilöiden joukkoviestinnäksi” (*mass self-communication*). Sisällöt ovat tässä uudessa ”kommunikaatio-todellisuudessa” itse tuotettuja, itse ohjattuja ja vastaanotossa itse valittuja. Tämä tilanne johtaa myös käyttäjien ja mediatuottajien positiiviseen kilpailuun siitä, kuka luo ja jakelee informaatiota. (Ks. Heikkilä ym. 2012, 94.)

Radikaaleimpien ajatusten mukaan mediakentän muutos ei liity vain siihen, mitä ihmiset seuraavat. Sen sijaan väitetään, että internet johtaa yleisötoiminnan katoamiseen; huoli johtuu siitä, että kaikki tuottavat sisältöjä. Omien selvitysteni mukaan nuorilla on yhtäläiset mahdollisuudet tuottaa sisältöjä, onhan heidän mediaympäristönsä yhteinen. Kuitenkin vain yksi tutkimistani nuorista julkaisee sisältöjä määrätietoisesti. Myös erilaisten sisältöjen kierrättämisessä suurin osa nuorista osoittautuu ennemminkin (muiden välittämien viestien) seuraajiksi kuin sisältöjen eteenpäin välittäjiksi. Kaikki eivät siis halua tuottaa tai ainakaan viestiä suurille joukoille. Kaikki kuitenkin haluavat seurata.

Patricia Langen [2007] mukaan Youtube-sivustolla toimii erilaisia ”Youtube-kuuluisuuksia”, jotka tunnetaan hyvin myös sivuston ulkopuolella (ks. Pietilä & Ridell 2010, 493). Pietilä ja Ridell (emt.) määrittelevät, että nämä ovat henkilöitä, jotka haluavat ennen kaikkea tuottaa omia videoita ja saada niiden avulla arvostusta Youtube-sivustolla. Mielestäni näillä henkilöillä on hyvät mahdollisuudet kerätä seuraajikseen suurikin joukko yleisötoimijoita, etenkin nuoria.

Suosittuja tuottajia, lukuisten yleisötoimijoiden seuraamia henkilöitä ei välttämättä tarvitse etsiä Youtubesta asti. Uskon, että vetämissä ryhmäkeskusteluissa nuori, joka aktiivisimmin rakentaa itsestään kuvaa oman sisällön tuottajana ja julkaisijana, saattaa hänkin olla tuottaja – myös osana vaihtoehtoista keskusta. Hänen kaltaisensa nuoret eivät välttämättä tuota itse kaikkea, mitä pitävät oleellisena ja mistä muut haluavat saada tietoa; he myös selaavat verkkoa ja etsivät mielekästä kierrätettävää. Mielestäni hänen kaltaisensa nuoret liikkuvat muita sujuvammin, määrätietoisemmin ja säännöllisemmin yleisönä ja tuottajana toimimisen välillä. Voi myös sanoa, että heidän mediankäytössään erilaiset toimintamuodot lomittuvat toisiinsa erittäin vahvasti (myös muiden nuorten mediankäyttöön verrattuna).

Tutkimustilanteessa tiedustelin esimerkiksi, kiinnostaako nuoria välittää *uutislinkkejä* kavereilleen. ”Vaihtoehtoisen keskuksen pyörittäjäksi” kaavailemani nuori vastasi tiedottavansa kavereitaan uusimmasta musiikista ja mieleisistään blogeista. Voisiko ajatella, että hän samalla muokkaa käsitystä ”uutisesta” – toisin sanoen määrittelee omalla tavallaan uudelleen sitä, mikä on tärkeää? Hänhän esimerkiksi pitää uutisina myös musiikkia ja blogeja, jotka eivät joidenkin kriteerien mukaan ole uutisia lainkaan. Näin voi mielestäni hyvin ajatella. Lisäksi kyseinen nuori julkaisee Facebookissa mielestään merkittäviä ja positiivisia asioita: hieman kärjistäen juuri sitä, mitä muut haluavat kuulla. Kysymys kuuluu, voivatko tällaiset viestijät olla väylä hieman omanlaisiinsa keskuksiin?

Sanoin edellä, että nykyisin yleisöyteen lomittuu omien jälkien jättämistä, kierrättämistä, juttelua ja seuratuksi tulemistä. Mielenkiintoista on, että nykyisessä suomalaisessa mediaympäristössä lähes kaikilla on mahdollisuus tulla yleisönä toimimisensa yhteydessä osaksi medioitunutta keskusta, myös toimimalla tuottajana. Mielestäni puhe ”yleisöyden lopusta” on silti vahvasti liioiteltua. Omassa tutkimuksessani valtaosa nuorista halusi nimenomaan seurata asioita. Samalla merkillepantavaa on, että kaikkien viestejä ei edes kelpuuteta seurattaviksi.

Mielestäni medioidun keskuksen myytti eli halu kytkeytyä johonkin *yhteiseen* – yhteiskunnan sydämeen? – *median kautta* on omalla tavallaan läsnä nuorten puheessa. Tästä kertovat innokkuus seurata erilaisia sisältöjä osittain rutiininomaisesti sekä se, että vain harva haluaa olla itse viestijänä tuottamassa medioitunutta keskusta. Samalla uutiset, lukuisista välineistä saatuna, ovat vain osa niitä asioita, joita nuoret haluavat mediayleisönä seurata. Olennaista sen sijaan on, että kavereiden viesteistä on tullut jotain ainutlaatuista. Johonkin yhteiseen keskukseen ei pääse valtamediaa seuraamalla, mutta ei myöskään kavereiden turhimmilta tuntuvia viestejä lukemalla. Keskukseen

saattaakin nuorten mielestä nähdä parhaiten mielenkiintoista sisältöä tuottavien ja välittävien kavereiden kautta.

6.5. Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimuksen suuntia

Keskustelu yleisöydestä jatkuu. Loppujen lopuksi en itsekään tainnut ratkaista mitään arvoitusta vaan ennemminkin hahmottelin uusia kysymyksiä. Viimeisimmäksi sain ajatuksen, että medioidun keskuksen myytin voimaa voisi selvittää esimerkiksi tutkimalla tarkemmin, mitä nuoret kierrättävät. Kuinka suuri osa sisällöistä on omaa tuotantoa ja kuinka suuri osa esimerkiksi iltapäivälehtien verkkosivuilta napattuja uutisia? Entä millainen merkitys uutisten kierrättämisellä on kierrättäjille itselleen? Onko se enemmän oman identiteetin hakemista/näyttämistä vai tiedonvälitystä?

Tämän tutkimuksen tehtyäni olen ainakin vakuuttunut siitä, että yleisöys on voimissaan. Couldry (2011, 215) huomauttaa, että yleisötoimintaa tutkimalla voidaan lisätä myös ymmärrystä nykypäivän mediankäytön sosiaalisista seurauksista. Tutkimustyön edetessä aloin itsekin pohtia entistä enemmän mediankäytön vaikutusta ihmisten sosiaalisuuteen. Ryhmäkeskusteluihin osallistuneille nuorille verkko ei tunnu olevan yhtä kuin elämä; ennemminkin se on paikka, jossa käydään tekemässä erilaisia asioita - ja josta sitten tullaan pois. Toisaalta virtuaalimaailmaa täytyy tutkailla ja siellä viihtymistä perustella. Esimerkiksi keskustelut nettipoliisin työstä ja vanhempien asettamista internetinkäytön rajoituksista ovat ristiriitaisia; nuoret eivät oikein osaa päättää, tarvitsevatko he valvontaa vai eivät, ovatko he netissä kotonaan vai onko se vieras ympäristö. Tähän liittyen mielenkiintoisia olivat myös väittelyt verkossa jutteleminen mielekkyydestä.

Joka tapauksessa nuoret viettävät enenevän osan elämästään netissä. Verkossa sosiaalisuus on vielä säännötöntä. Tämä hämmentää, koska verkossa kuitenkin ollaan päivittäin useita tunteja. Samalla omat ja toisten sanomiset joutuvat kritiikin kohteeksi. Nuorten keskinäinen viestintä ei näytä olevan pelkästään keskustelua. Se on myös aluetta, jossa nuoret joutuvat jopa tahtomattaan toistensa katsojiksi ja seuraajiksi. Kavereiden yleisöys on huomion arvoista, koska suuri osa kavereiden viestinnästä on kuulumisten kertomista. Mitä vuorovaikutukselle on siis tapahtumassa?

Havaintojeni perusteella jatkossa voisikin kysyä esimerkiksi seuraavia: Mitä väliä on sillä, että kavereiden kuulumisia arvostellaan kuin joukkoviestinnän tuotteita? Miksi juttelu aiheuttaa niin erilaisia reaktioita? Entä miltä netissä jutteleminen omien kavereiden kanssa tuntuu verrattuna kasvotusten keskustelemiseen?

Mielestäni Couldryn käytäntöpohjainen mediatutkimuksen suuntaus on kiinnostava. Uskon, että jos ihmisiltä kysytään yksinkertaisesti, *miten he käyttävät mediaa*, voidaan löytää vastauksia monenlaisiin tutkimusongelmiin. Samalla kysymyksellä voi mielestäni päästä käsiksi myös mediankäytön sosiaalisiin seurauksiin. Itse otin ”couldrymaisen” otteen mukaan vasta ryhmäkeskusteluja analysoidessani, toisin sanoen aineiston vaikutuksesta. Tuo suora kysymys jäi siis itseltäni esittämättä nuorille.

Työni eteni siten, että alun perin tutkin nuorten uutissuhdetta, mutta siirryin aineistoa analysoidessani hahmottamaan yleisöyttä laajemmin. Tämä aiheutti lisätyötä ja sekavuutta siihen, miten järjestelin tekstin ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. Joka tapauksessa olen tyytyväinen näkökulman muutokseen. Mielestäni pääsin aikomaani lähemmäksi nuorten yleisöyttä ja sen herättämiä tuntemuksia. Se, että alussa en tarkasti tiennyt, mitä oikeastaan tutkin, teki gradun teosta kiinnostavaa. Sain jopa yllättyä. Mielestäni tutkimusote, jota seuraillen lähdin nopeasti kentälle, oli toimiva. Vaikka aineistontuottamiseni ei ollut viilattua vaan kokeilevaa (toiminhan paljon myös leirin ehdoilla), pystyin mielestäni löytämään paljon kiinnostavia asioita tästä pienestäkin aineistosta.

”Yleisöyden kriisistä” johtuva hämmennys ikään kuin imaisi minut pohtimaan, mitä kaikkea yleisöyteen oikeastaan kuuluu. Tämä ei ollut alkuperäinen tarkoitukseni, mutta toisaalta tuo jäljitys loi rankaa empiiriselle työlle. Joka tapauksessa mielestäni turhinta kaikesta olisi nyt kysellä: ”onko yleisöyttä enää olemassa”. Sen sijaan suosittelen yleisötutkimuksen kentälle kokeilevuutta; varsinkin aineistontuottamisessa saa käyttää mielikuvitusta, ja työtä kannattaisi tehdä erilaisissa paikoissa. Kuten edellä totesin, esimerkiksi ”tutkija ei paikalla”- kokeilu voisi olla mielenkiintoinen nuorten kanssa.

Kauan sitten, vasta testatessani ryhmäkeskustelua tutkimusmenetelmänä, seurasin, kun nuoret piirsivät mediankäyttömaisemaansa (leirillä en valitettavasti kuullut piirtämisen aikaista puhetta). En kysellyt mitään, kuuntelin vain. Nuoret puhelivat esimerkiksi, että *jääkaappi on mediaa, koska siihen voi kirjoittaa kaikki tärkeät uutiset*. Uskon, että tällä tavoin, erilaisten tekemisten lomassa voi myös saada mielenkiintoisia tutkimushaastatteluja.

Couldryn viitoittama tie sopii mielestäni hyvin monenlaisten ihmisryhmien tutkimiseen sekä monenlaisten menetelmien yhteyteen. Martikainen (2011, 23) esimerkiksi huomauttaa, että vanhusten internetin käyttöä on tutkittu yllättävän vähän. Lisäksi tutkimusta on usein tehty yleisellä tasolla, jolloin kiinnostavaa on, käyttävätkö vanhukset nettiä ylipäänsä ollenkaan. Sen sijaan

esimerkiksi heidän sosiaalisen median käyttöään on tutkittu niukasti. Mielestäni myös ikäihmisten kanssa kannattaisi kokeilla luovia yleisötutkimuksen menetelmiä ja ”couldrymaista” otetta. Juttelun ristiriitaan liittyen ajattelen, että nyt olisi mielenkiintoista tutkia myös 2000-luvulla syntyneitä ihmisiä. Onko heillä ”kaksi maailmaa” vai onko verkossa oloon liittyvät ristiriitaisuudet ylitetty?

Tutkijan tulkinta on ollut keskeisessä osassa tässä työssä. Tutkimuksen edetessä tein omia päätelmiäni jatkuvasti, esimerkiksi sekä ryhmäkeskusteluissa että niitä analysoidessani. Toinen tutkija saattaisi lukea tuottamani aineiston aivan eri tavalla. (Tämän voi lukea myös itsekritiikkinä: mikäli tutkimuksen toistettavuus on hyvän tutkimuksen kriteeri, epäonnistuinkin tässä täydellisesti.) Schröderin ym. (2003, 170) mukaan lisää validiteettia tutkimukseen saisi siten, että kaksi tutkijaa tekisi aineistosta oman analyysinsä, minkä jälkeen tuloksia voitaisiin vertailla. Ajatus on kiehtova. Laitetaan aineistonkeruutilanteeseen kaksi tutkijaa, jotka kohtaavat samat haastateltavat ja tilanteen kontekstit mutta analysoivat tätä kaikkea itsenäisesti. Kiinnostävätkö tutkijat huomionsa samoihin vai eri asioihin? Tällä päästään mielestäni käsiksi myös tutkijan kontekstuaaliseen vaikutukseen. Itse painotin leiriä keskustelujen kontekstina. Tulkitsin esimerkiksi, että leiri vaikutti osaan nuorista siten, että he paheksuivat juttelua verkossa. Tämän voi helposti kyseenalaistaa ja väittää, että tuo päätelmä on mielikuvituksen tuotos.

Joka tapauksessa onnistuin mielestäni soveltamaan diskursiivisen realismin otetta eli katsomaan suoraan sanotun taakse. Havaitsin verkkotoiminnan ristiriitaisuuksia, kavereiden yleisöyttä ja seuratuksi tulemistä. Toisaalta: mikäli haluaisin tehdä todellista diskursiivisen realismin teoriaan pohjautuvaa tutkimusta, minun tulisi nyt selvittää, mitkä yhteiskunnalliset rakenteet ajavat nuoria tilanteisiin, joissa he esimerkiksi ovat kavereidensa yleisöä (tai pitävät kavereitaan omana yleisönään). Lopulta nuoret saisivat itsekkin ymmärrystä asiasta ja voisivat pohtia, millaista sosiaalisen elämän verkossa halutaan olevan, mikäli se nykyisenlaisena riepoo.

Päätteeksi sananen gradun tekemisestä, joka on ollut varsin outoa puuhaa. Tiesin alusta asti, että haluan tutkia nuorisoa. Muut, esimerkiksi kirjallisuuteen liittyvät, valinnat ovat tulleet mukaan ripotellen - ennen kaikkea intuitiivisesti. Kun gradu on kesken, se on jatkuvasti mielessä. Tämä on yhtä aikaa sekä rankkaa että mielenkiintoista. Esimerkiksi tutkimukseni otsikon keksin eräänä yönä, kun havahduin hereille. Nyt olen onnellinen, että saan laittaa tälle tutkimukselle pisteen ja pääsen uusien haasteiden jäljille. Tärkeintä minulle on ollut oppia, että journalistina haluan työskennellä mahdollisimman monipuolisesti erilaisten yleisötoimijoiden ja -ryhmien kanssa.

Lähteet

Kirjat ja artikkelit

Alasuutari, Pertti (2011 [1993]) *Laadullinen tutkimus 2.0*. Neljäs painos. Tampere: Vastapaino.

Bird, S. Elizabeth (2003) *The audience in everyday life: living in a media world*. New York: Routledge.

Blumer, Herbert (1986) *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Berkeley: University of California Press.

Blumer, Herbert (2010 [1946]) Joukko, massa ja julkiso. Teoksessa Pietilä, Veikko ja julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleisöt ja media: suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, 113–132. Suom. Veikko Pietilä.

Couldry, Nick (2010) Jos medialla on tulevaisuus, onko yleisölläkin? *Media ja viestintä* 33(3): 5–16. Suom. Heikkilä, Heikki, Kuortti Joel & Kylmälä, Timo.

Couldry, Nick (2011) The Necessary Future of the Audience...and How to Research It. Teoksessa, Nightingale, Virginia (toim.) *The Handbook of Media Audiences*. Basingstoke: Wiley-Blackwell, 213–229.

Heikkilä, Heikki, Ahva, Laura, Siljamäki, Jaana & Valtonen, Sanna (2012) *Kelluva kiinnostavuus*. Tampere: Vastapaino.

Herkman, Juha & Vainikka, Eliisa (2012) *Uudet lukemisyhteisöt, uudet lukutavat*. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla: http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66380/uudet_lukemisyhteisot_uudet_lukutavat_2012.pdf?sequence=1 [26.1.2014]

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2008) *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hoikkala, Tommi (1989) *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Helsinki: Gaudeamus.

Hujanen, Jaana & Pietikäinen, Sari (2004) *Interactive Uses of Journalism: Crossing Between*

Technological Potential and Young People's News-Using Practices. *New Media & Society* 6(3): 383–401.

Kaisalmi, Aino (2012) *Kysyminen ja vastaaminen Prometheus-leirin ohjaajakoulutuksen keskustelunvetoharjoituksessa*. Pro gradu -tutkielma, suomen kieli. Tampereen yliopisto: Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö.

Kalliola, Satu (2001) Herbert Blumer: Symbolinen interaktionismi. Teoksessa Hänninen, Vilma, Partanen, Jukka & Ylijoki, Oili-Helena (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä*. Tampere: Vastapaino.

Kangaspunta, Seppo (2013) *Sekäkäyttöä ja salarakkautta*. Tampere: Tampere University Press.

Lehtonen, Mikko (1996) *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.

Matikainen, Janne (2011) Yleisöjen sukupolvet – vastaanottajista tuottajiin? Teoksessa Matikainen Janne (toim.) *Muuttuvat mediat – haasteelliset sukupolvet*. Helsinki: Infor, 14–32.

Matikainen, Janne (2012) Uudet mediamuodot. Teoksessa Nordenstreng Kaarle & Wiio Osmo A. (toim.) *Suomen mediamaisema*. Tampere: Vastapaino, 295–311.

Modinos, Tuija & Suoninen, Annikka (2003) *Merkillinen media: tekstit nuorten arjessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Morley, David (1992) *Television, Audiences & Cultural Studies*. London: Routledge.

Osgerby, Bill (2004) *Youth Media*. London: Routledge.

Pietilä, Veikko (1997) *Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä*. Tampere: Vastapaino.

Pietilä, Veikko (2006) Moralisoiva ristiretki?: Payne-säätiön elokuvatutkimusprojekti. *Lähikuva* (1): 23–39.

Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2010 [2008]) Verkkomedia toimijuuden alustana – Yleisö, yhteisö, julkiso ja Youtube. Teoksessa Pietilä, Veikko ja julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleisöt ja media: suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere

University Press, 477–501.

Pietilä, Veikko (2010 [1999]) *Julkiso ja yleisö*. Teoksessa Pietilä, Veikko ja julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleisöt ja media: suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, 201–216.

Pietikäinen, Sari (2001) Uutiskansalaisuuteen varttuminen: 13–19-vuotiaat nuoret uutisten äärellä. *Yhteiskuntapolitiikka* 66(6): 567–547.

Saatavilla: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100276/016pietikainen.pdf?sequence=1>
[Viitattu: 26.1.2014]

Raittila, Pentti (2000) Toiseuden tuottamisesta etnisyyttä koskevissa sanomalehtikirjoituksissa. *Tiedotustutkimus* 23(4): 88–95.

Ridell, Seija (1998) *Tolkullistamisen politiikkaa*. Acta Universitatis Tamperensis 617. Tampere: Tampereen yliopisto.

Ridell, Seija (1999) Tutkimus julkisoa tuottamassa. Paikallisuus verkkomediassa -hanke irtiottona kulttuurisen yleisötutkimuksen käytännöistä. *Tiedotustutkimus* 22(3): 28–41.

Ridell, Seija (2006) Yleisö. Teoksessa Ridell, Seija, Väliaho Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.) *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 233–257.

Ridell, Seija (2011) *Elämää Facebookin ihmemaassa*. Tampereen yliopisto: CMT.

Schröder, Kim, Drotner Kirsten, Kline, Stephen & Murray, Catherine (2003) *Researching Audiences*. London: Arnold.

Tarkka, Minna, Hintikka, Kari & Mäkelä, Asko (toim.) (1996) *Johdatus uuteen median*. Helsinki: Edita.

Verkkolähteet

A Kaiser Family Foundation Study (2010) Generation M²: Media in the Lives of 8- to 18-Year-Olds, January 2010.

Saatavilla: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED527859.pdf> [Viitattu 26.1.2014]

Tamar, Lewin (2010) If Your Kids Are Awake, They're Probably Online. Uutinen, *The New York Times*.

Saatavilla: http://www.nytimes.com/2010/01/20/education/20wired.html?_r=0 [Viitattu: 3.12.2012]

www.protu.fi [Viitattu: 29.4.2013]

www.protu.fi/prometheus-leirit [Viitattu: 29.4.2013]

Liitteet

LIITE 1: Mediankäyttökysely

Mitä mediaan liittyvää teit viimeksi ja milloin?

Oletko kuullut tai lukenut tänään yhtään uutista?

- Jos olet, minkä uutisen?
- Miksi kuulit tai luit juuri tämän uutisen?

Entä minkä uutisen kerroit jollekulle tai välitit eteenpäin viimeksi?

Mitä olet kirjoittanut viimeksi? (Mihin ja mitä varten?)

Oletko Facebookissa? Miksi?

Mitä teit viimeksi Facebookissa?

Milloin viimeksi käytit internetiä?

- Mitä silloin teit netissä?

Onko kännykässäsi internet (ympyröi)? kyllä/ei

Kuinka monta kertaa päivässä suunnilleen käytät kännykän nettiä, jos sinulla sellainen on? v: __/krt

Kuinka paljon aikaa päivässä vietät yleensä internetissä? v: ____/h

Missä ja milloin viimeksi luit sanomalehteä? Mitä siinä sanottiin? (yksi mieleen muistuva asia riittää!)

Leirin ulkopuolella: Mitä kaikkea mediaa yleensä käytät päivän aikana? (luettele kaikki ja alleviivaa mieluisin!)

LIITE 2: Tutkimuslupa

Hyvä huoltaja,

Olen Hanna Hirvonen, tiedotusopin opiskelija Tampereen yliopistosta. Teen tällä hetkellä pro gradu -tutkimusta nuorten ihmisten suhteesta uutisiin. Kysyn esimerkiksi, mitä uutiset ovat nuorten mielestä, mikä nuoria uutisissa kiinnostaa, mistä he niitä seuraavat, sekä mitä nuoret puhuvat uutisista vaikkapa kavereidensa kanssa. Toisin sanoen kysymys on nuorten ihmisten yleisöydestä suhteessa uutisiin – siitä, miten nuoret keskuudessaan rakentavat yleisöyttään.

Tutkimuksessani nuoret lukevat sanomalehti uutisia ja keskustelevat niistä sekä muusta mediankäytöstään pienissä ryhmissä. Lisäksi teemme kyselyn ja piirustustehtävän, joissa nuoret kuvaavat omaa mediankäytönmaisemaansa ja juttelevat siitä. Vierailen yhden päivän ajan Prometheus-leirillä, jolle nuorene osallistuu heinäkuussa, ja tuon tämän media-aiheen sekä tutkimukseni mukani.

Tutkimukseni uutis- ja media-aiheiset keskustelut ja tehtävät ovat siis mukana leirin ohjelmassa. Suunnittelen ne osittain yhdessä leirin ohjaajien kanssa. Ero muuhun on, että nauhoitan keskustelut ja kerään kyselyt tutkimukseni analyysiä varten. Siispä varmistan teiltä, nuorten huoltajilta, että nuorene voi osallistua järjestämäni ohjelmaan. Huomattakoon, että kenenkään henkilöllisyys ei käy ilmi tutkimusteksteistäni, koska analysoin keskustelut aina nimettöminä.

Tutkimuksen ja leiripäivän ohjelman järjestämisen kannalta olisi tärkeää, että kaikki nuoret voivat osallistua uutiskeskusteluihin. Pyydän teitä kertomaan minulle sähköpostitse 6. heinäkuuta mennessä, saako nuorene olla mukana tutkimuksessani vai ei. Lyhyet kyllä/ei -kuittaukset riittävät vastaukseksi. Mikäli haluatte lisätietoja tutkimuksestani, vastaan mielelläni puhelimitse tai sähköpostilla.

Ystävällisin terveisin,
Hanna Hirvonen

LIITE 3: Kysymysrunko

Ryhmäkeskustelu

Tilanteen pohjustus: Jaan teille uutisia, kyniä ja paperia. Luette tekstit ja voitte samalla tehdä niihin muistiinpanoja. Muistiin voi merkitä esimerkiksi itselle kiinnostavimmat kohdat – sellaiset, joista haluaa keskustella lukemisen jälkeen. Muistiin voi merkitä myös kohdat, joita itse ei ymmärrä ja joista sen takia haluaa keskustella jälkeensä.

Kuka tahansa saa aloittaa uutisiin liittyvän keskustelun esimerkiksi nostamalla esiin äsken muistiin kirjaamia asioita haluamastaan uutisesta. Esitän kysymyksiä esimerkiksi silloin, kun haluan lisätietoa jostain mainitsemastanne asiasta.

******* UUTISTEN LUKEMINEN**

Taustat:

Nimet ja harrastukset?

Keskustelu uutisista:

Kummasta uutisesta haluatte puhua ensin?

Mitä uutisesta nousee mieleen ensimmäiseksi? /Mikä herättää huomion? (ts. Mikä yllätti?)

Mikä tekstissä on mielestänne uutinen?

(Mitä mielestänne ovat uutiset?)

Mitä muuta tässä uutisessa pitäisi mielestänne kertoa?

Onko tässä uutisessä jotain, mitä ette ymmärtäneet ja johon kaipaisitte selvennystä?

Miten uutinen liittyy omaan elämäänne?

Miten uutinen liittyy muiden nuorten, esimerkiksi kavereidenne, elämään?

Kannattaisiko uutista muokata ja saada näkyviin muita ihmisiä?

Kenen muun pitäisi mielestänne saada kommentoida asiaa uutisessa?

Onko nuoret huomioitu uutisessa hyvin?

- Miksi on? Miksi ei?

Onko uutinen mielestänne väärässä jossain asiassa?

Onko uutinen mielestänne oikeassa jossain asiassa?

Oletteko aiemmin keskustelleet asioista, joista uutisessa puhutaan – esimerkiksi kavereidenne kanssa?

Muistuuko uutisesta mieleen esimerkiksi joitakin muita uutisia, muita tekstejä, tv-ohjelmia tai elokuvia, joita olette nähneet? Mitä?

Entä muistuuko uutisesta mieleen jokin muu asia, josta olette joskus puhuneet esimerkiksi kavereidenne kanssa?

Näitä pohditaan lopuksi:

(Uskotteko puhuvanne näistä uutisista jollekulle jälkeinpäin? Mitä kerrotte?

- Millaisessa tilanteessa saattaisitte puhua näistä uutisista jollekulle?)

Millaisesta uutisesta olisitte halunneet keskustella mieluummin?

Mistä aiheesta kirjoittaisit itse mieluiten (uutisen)?

- Tai mistä toimittajien pitäisi mielestänne kirjoittaa?

Onko teillä tapana lukea sanomalehtiä?

- Onko perheessänne luettu sanomalehtiä?

Mitä mieltä olette tällaisesta uutiskeskustelusta?

- Mikä oli kiinnostavaa?
- Mikä oli turhaa?
- Mitä opitte?

Onko uutisista keskusteleminen ylipäättään tärkeää?

Ahdistelu on arkipäivää netissä

Krp:n paljastama hyväksikäyttörinki on vain jäävuoren huippu, arvelevat asiantuntijat.

HS

EHDOITTELUA ja väärällä henkilöydellä esiintymistä. Sellaisesta on tullut arkipäivää internetissä.

Rikosylikomisario **Tero Haapala** keskusrikospoliisista sanoo HS:lle, että lasten ja nuorten ahdistelun on netissä niin yleistä, että nuoret ovat jo turtuneet siihen.

KRP kertoi perjantaina laajasta ahdistelutarjasta. Kymmenen miestä on otettu kiinni epäiltynä lasten hyväksikäytöstä. Uhreja on satoja.

Asiasta kertoi ensimmäisenä Aamulehti.

"Erikoista on se, että otetaan kiinni kymmenen henkilöä, jotka toisistaan tietämättä ovat olleet samoissa kuvioissa. Yhteiset uhrin yhdistävät heitä", sanoo Haapala.

Yhteydenotot alkoivat usein ulkonäön kehumisella. Sitten juttelu muuttui seksuaalisuudesta ja joissain tapauksissa päättyi tapaamiseen ja sukupuoliseen kanssakäymiseen.

Miehet kalastelivat uhrejaan nuorten suosimissa nettipalveluissa kuten Kuvake.netissä, pelisivustoilla ja Facebookissa.

"JOILLEKIN meidän koululaisille on kirjoitettu, että oletpa seksikäs ja laita vähän alastomampia kuvia itsestäsi. Voi sitten käyttää omaakin järkeä, kannattaako sellaisia laittaa", kuvailee kuulemiaan asioita heistäkin Edna Putselä.

Putselä tai ystäviä **Jannica Jaatista**, **Steffi Järnefeltiä** ja **Kirke Orasta** ei ole ahdisteltu netissä. Mutta juttuja he ovat kuulleet.

Joillekin nuorille on ehdoteltu vaatteiden riisumista muun muassa kansainvälisillä sivustoilla, joissa jutellaan vieraiden kanssa videoyhteyden kautta. Tällainen sivusto on esimerkiksi Omegle.

"Ei myöskään kannata aina uskoa, jos joku väittää olevansa 12-vuotias tyttö naapurista. Se voi olla kuka tahansa", sanoo Putselä.

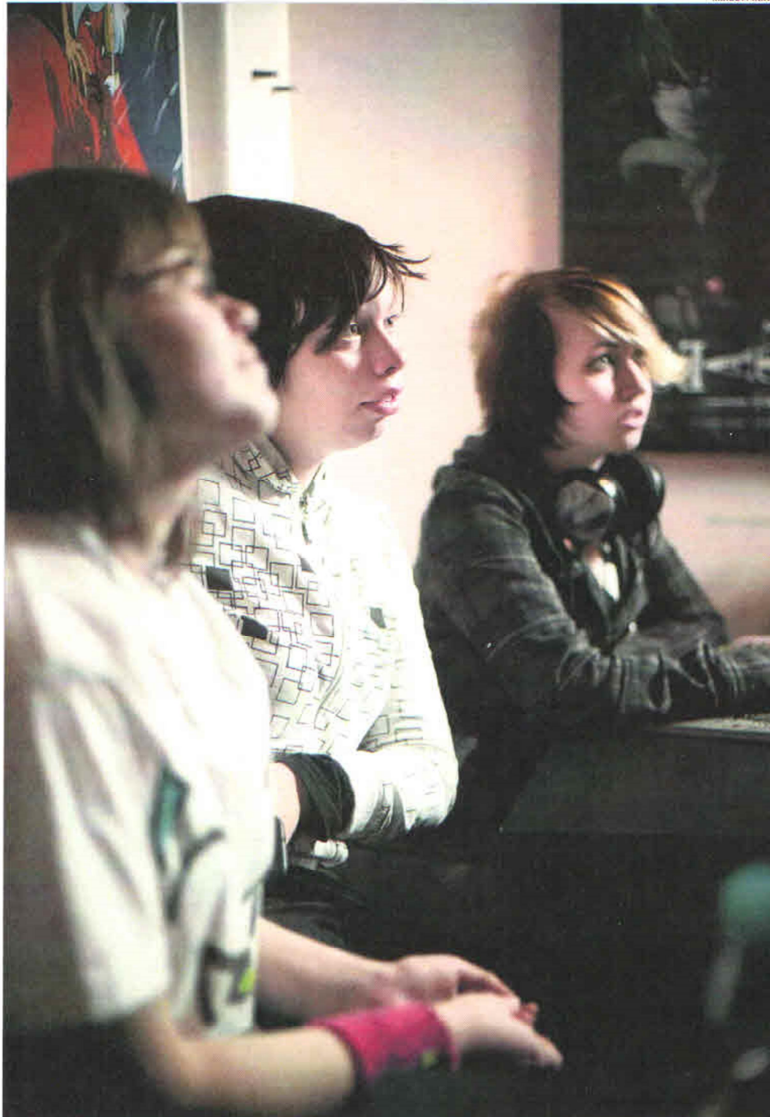
VAIKKA tyttöjoukko puhuu aiheesta luontevasti ja jopa nauttii. "pedareille" turtumista he eivät allekirjoita.

Koulussa on puhuttu netti-ahdistelusta. Hyvä neuvo tyttöjen mielestä on, ettei kannata paljastaa itseään liikaa.

"Me olemme käyttäneet nettiä paljon, mutta nuoremmille siellä voi tulla pahoja asioita vastaan", sanoo Oranen.

NETISSÄ päivystää pysyvästi Helsingin poliisin virtuaalinen lähipolisi.

Se pyrkii madaltamaan nuorten ilmoittamiskynnystä sekä puuttamaan rikoksiin. Vuonna 2011 virtuaalipoliisille tulleista ilmoituksista noin 50 johti rikostutkintaan.

Jannica Jaatista (kesk.) ja Steffi Järnefeltiä ei ole ahdisteltu internetissä. Heidän mielestään hyvä neuvo on, ettei paljasta itsestään liikaa. Tytöt tapasivat ystäviään perjantaina Café Mangassa Kaisaniemessä.

Ylikonstaapeli **Marko Fors** ryhmästä arvioi, että nettirikosten kiinnijäämisriski on nyt hyvin pieni. "Suurin ongelma on, ettei poliisin tietoon tule tapauksista kuin murto-osa."

Forsin mielestä poliisin peittelemistä internetissä tulisi lisätä.

"Poliisilla voisi olla mahdollisuus luoda verkkopalveluihin passiivinen valeprofiili. Jos aikuinen lähestyi sitä seksuaalisuudesta, voitaisiin tähän kohdistaa pakko-oikeita rikoksia, joista rangaistaisiin."

Haapalan mukaan nyt pal-

jastuneessa jutussa poliisi eteni "perustutkinnalla", vaikka soluttautumista voi tietoverkoissa käyttää. KRP ei halua kertoa tutkinnasta tarkemmin.

"Näiden tutkiminen on hankalaa ja kestää huomattavan kauan", huomauttaa Haapala.

Hänen mukaansa poliisilla on netti-ahdistelun tutkintaan "liian vähän" työvoimaa.

"Keinot eivät auta, jos meillä ei ole tekijöitä."

HS-työryhmä: Marko Hämmäläinen HS, Pipsa Paittala HS, Hanna Syrjälä HS

MIKKO PIIRINEN

POIMINTA

Lapsen netinkäyttöä ei kannata rajoittaa

HUOLESTUNEEN aikuisen ei pidä rajoittaa lapsen netinkäyttöä, ohjeistaa Pelastakaa lapset ry:n nettiturvallisuuden päällikkö **Mari Laiho**.

"Se on pahinta, mitä voi tehdä. Tärkeintä on, että lapsi voi kertoa aikuiselle myös sellaista, minkä tietää satuttavan tai tuovan pahan mielen."

Ahdistelluksi joutunut lapsi ei useinkaan itse tiedä, että joutuu rikollista tapahtumaan. Hän voi luulla seurustelevalansa. Vanhempien tulee varoa syylistästä.

Ylikonstaapeli **Marko Fors** virtuaalisesta lähipoliisista neuvoo, että aikuinen voi esimerkiksi seurata lapsen seinää Facebookissa.

"Lapselle sanoisin, että uskalla kertoa, ja vanhemmalle, että uskalla kysyä", sanoo Fors.

Pipsa Paittala HS

TAUSTA

Uhrien luo ajettiin pitkiä matkoja

KYMMENEN miehen epäillään lähestyneen ainakin satoja 9-15-vuotiaita tyttöjä nettipalveluissa ja keskustelufoorumilla kesästä 2009 alkaen.

Vyyhti alkoi purkautua, kun uusimaaialainen tyttö teki rikosilmoituksen syyskuun 2011. Poliisi selvitti verkossa nimimerkkejä, jotka olivat olleet yhteydessä tyttöön. Löytyi lisää uhreja.

Epäillyt esiintyivät poliiseina ja palomiehienä sekä itseään huomattavasti nuorempina.

Osa tapauksista päättyi yhdyntään tai muuhun seksuaaliseen kontaktiin. Miehet ajoivat uhriensa luo pitkiäkin matkoja.

Rikokset tapahtuivat eri puolilla Etelä-Suomea koulujen, kotien ja ostoskeskusten lähellä tai autoissa, maastossa ja joskus yksityisasunnossa tai hotellissa. Uhrit olivat 13-15-vuotiaita.

Jotkut saivat palkinnoksi rahaa, alkoholia tai tupakkaa.

EPÄILLYT ovat 20-46-vuotiaita ja kotoisin Uudeltamaalta, Härmästä sekä Tampereen ja Pirkkanmaan ympäristöistä. Moni on perheellisiä tai elää parisuhteessa. Rikostausta on vain yhdellä.

Miehiä epäillään törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, seksipalveluiden ostamisesta alaikäisiltä sekä lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin.

Enimmäisrangaistukset vaihtelevat vuodesta kymmeneen vuoteen. Miehet ovat pääosin myöntäneet tekonsa.

Poliisi pyytää hyväksikäytön tai sen yrityksen kohteeksi joutuneita ilmoittamaan tapauksista kotipaikkakunnan poliisille.

HS

Ruotsin huonoin koulu

Koulujen tasoerot huolestuttavat Ruotsissa. Nyt pohditaan, johtuvatko ne vapaasta kouluvalinnasta.

Anna-Liina Kauhanen HS

SUNDSVALL. Ljusedalenin koulun mainetta voi sanoa kehoiksi. Koulua pidetään Ruotsin huonoimpana.

Ylipäätään Sundsvallin koulut menestyvät kouluvertailuissa heikosti, mutta juuri täällä on ollut erityisen paljon koulunsa päättävien yhdeksäsluokkalaisten, joita jaa moni ai- ne suorittamatta ilman hyväk- syttyä arvosanaa.

Uutiset koulusta ovat järjes- tään jotenkin lohduttomia. Koululla on niin valtavat sää- topaineet, että selvittääkseen niistä rehtori ehdotti, että koulun yläaste lakkautetaan.

REHTORI Leo Oras istuu Ljus- tadelenin koulun aulakais- sa ruokasalissa ja syö kana- murekepihviä. Vieressä haaru- koi **Sebastian Hedin**. Hän on kasliukan oppilas. Vhdeksan- nelle hän joutuu toiseen kou- luun.

"En ole vielä kuullut, pää- senkö haluamaani koulun. Ja vielä viimeiseksi vuodeksi, kun pitäisi saada paras todis- tus. Kaikki on kuitenkin uutta, kaverit ja opettajat", oikeustie-

detä opiskelumaan tähtäävä Hedin sanoo.

Hedin kehuu vuolaasti Ljus- tadelenin koulua. Eikä vain siksi, että reksi istuu vieressä. Hyvät opettajat, pienet ryh- mät, hyvä luokkahenki, hän listaa. "Tosin kiertänyt ja tosi vanha koulukirjuri, ja tosi mo- ni menee jotenkin kummaksi, kun sanoo, että on täällä. Meillä on maine."

RUOTSISSA kaikkein huo- noimmin oppimistulosmit- tauksissa pärjäävät koulut ovat poikkeuksesta kaikkein köyhimmillä asuinalueilla. Näin on myös Ljusedalenissa. "Koulu on alueella, jossa on paljon sosiaalisia ongelmia ja työttömyyttä. Valtittavan usein tämä tuo tiettyjä ongel- mia. Oppilaat eivät aina saa tarvitsemaansa tukea kotoa", Oras sanoo.

Ja koska Ljusedalen on kun- nan koulu, on koulussa myös erityislasten luokkia. "Ilenee selvää, etteivät autististen las- ten oppimistulokset ole yhtä hyviä kuin muiden oppilai- den, mutta ne lasketaan mu- kaan koulun tuloksiin."

Ruotsin kouluviraston tuore tutkimus kiteyttää ongelman

Esimerkiksi Sundsvallissa on oppilasmäärään nähden liikaa kouluja. Oras sanoo.

Valvutuneet vanhemmat haluavat lapsensa erityisen hyvin kouluihin.

Siihtä, mikä rooli vapaalla koulun valinnalla on Ruotsis- sa muhivassa koulun kriisissä, on käynnissä kiivas vään- kolme tutkijaa, **Bo Malmberg**, **Eva Andersson** ja **John Öst**, esittelivät tutkimustaan. He päätyivät siihen, että Ruotsin hyvinvoiva eliitti käyttää Ruot- sin vapaata kouluvalintaa si- hen, että heidän lapsensa ei- vät joutuisi tekemisiin vähem- piösalien kanssa.

Vapaata kouluvalintaa puo- lustavat sanovat, ettei eriar- voistuminen johdu kouluva- paudesta vaan asuinalueiden eriarvoistumisesta. Vaikkei kouluvapautta olisi, kävisivät esimerkiksi maahanmuuttaja- lapset maahanmuuttajalahion koulua, ja vauraiden alueiden lapset vauraiden alueiden koulua.

ORAS on ollut Ljusedalenin koulun rehtorina kaksi vuotta. Sinä aikana oppimistulokset ovat parantuneet, maine ei-

TAUSTA

Taseroerot kasvavat

TUKHOLMA. Ruotsissa on jo pitkään keskusteltu vilkkaasti koulun kriisistä. Syynä on se, että ruotsalaiskoululaisten oppimistulokset ovat romahta- neet.

Pisan ja TIMSSin kaltaiset koulumenestystä mittaavat kansainväliset tutkimukset osoittavat, että etenkin mate- matikka ja luonnontieteet ovat ruotsalaiskoululaisille vaikeita.

JOKA viides koululainen reput- taa valtakunnallisen matemati- kan kokeen. 15-vuotiaista pojista joka neljännellä on vaikeuksia lukemisessa.

Koulujen väliset erot kasva- vat vauhdilla. Ruotsin opetta- jien järjestön Läranas Riksför- bundin teettämän tutkimuksen mukaan parhaiten ja huonoit- ten menestyvien oppilaiden välinen tasoero on kasvanut vuosina 1999–2011 noin 30 prosenttia.

Anna-Liina Kauhanen